

YÖN

HAFTALIK GAZETE

ORGJENVERAL SUNNAY

OKUYUCUDAN YÖNE

Hümanist'in pastası..

1958 Nobel Barış Ödülünü kazanmış olan «Hümanist» R. P. Dominique George Pire gençlerde Rotary Kulübünde konuşmuş. Konuşma sık sık alkışlarla kesilmiş ve gülec yüzünü gazetelerde gördüğümüz George Pire'e büyük bir pasta armağan edilmiş (anlaşılan hümanistin iki gün önce kutlandığı doğumgünü şerefine).

Doğrusu önce sevindik. Bizim Rotary'ciler artık gerçek Batı Burjuvası olma yoluna giyorlardı, demek. Naylon faturalarla kâr kâr üstüne para kazanmak işinden zaman avırıp Hümanizmle yakından ilgilenmeğe başlamışlardı. Onlara batıdaki anlamında burjuva diyebileceğimiz gün yakındı demek.

Amma ne yazık ki bu umudumuz da pek kısa sürdü; gazete haberini biraz daha okuyunca öğrendik ki Mösyö Pire, «Barış bütün insanların farklarını muhafaza ederek bir ahenk içinde yaşamalarıdır» incisiyle bizimkilerinden sık alkışlarını ve kocaman pastayı hakketmiş.

İnsanların farklarını muhafaza ederek bir ahenk içinde yaşamaları...

Yani işçi yine bir kilo zeytin parasına bütün gün çalıştırlınsın.

Yani yine emekçinin alın terinden alınan vergilere bindirilsin.

Yani topraksız köylüye zihar toprak verilmesin. Binlerce dönüm toprak kimin elindeyse yine onda kalsın.

Yani sen yine cennet düşleleriyle avun, ben yine patlayınca kadar hayatın tadını çıkarayım.

Yani yine sen bu düzeni Tanrı vergisi san, ben yine bu kandırmacayı sürdürüverim.

İşte Rotary'cilerimiz Mösyö Pire'i bu barış tarifinden ötürü bağrına basmışlar. Bizim burjuvacıkların benimsediği hümanist, böyle kendine özgü bir barış tanımlaması yapan bir hümanistmiş meğer. Sizin anlıya çağınız, tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş.

Doğrusu, Rotary'cilerin yerinde biz de olsak bu Belçikalı barışçıyı sık sık alkışlardık ve verebildiğimiz en büyük pastayı armağan ederdik. Daha da fazlasını yapmağa çabalardık belki de. Öyle ya, sürgit asil pastadan en büyük payın onlara ayrılmasını, üstelik hümanizm adına, savunan bir Nobelci daha nereden bulacaklar?

A. Sarica

Millî Eğitim Bakanına

1962-1963 ders yılı Gazi Eğitim Enstitüsünün Edebiyat bölümünden mezun olarak Kar. Alpasan Lisesine tayin edildim. Bu görevim 7.5.1965 tarihine dek devam etti. Bu tarihte ben ve iki arkadaşım 5274 sayılı mütiple baskılık emrine alındık.

Arada geçen bu zaman içerisinde de bu memlekette yıllık kazancı 940 lira olan köylünün parasıyla okuduğumu unutmamak, köyden senire gelen öğrencilerimin hangi olanaklar içerisinde olduklarını, sıralarının onları okutup devlet lapusunda küçük bir memur etmek için nelele katlandığını; bilmek, bu Ulusun kaderini kendi elleriyle parçalamasına yardım etmek Atatürk Türkiyesinde öğretmenin görevi olmadığı gibi gelen müfettiş tarafından suç sayılmıştır.

Eğitim müfettişinin alınımıza sürdüğü lekeyi silmek ve elimizden alınan yaşama hakkını geri alabilmek için yasalar karşısında yüzden fazla taahhütla «Aydın olarak vazifelerini yapmışlardır» gerekçesiyle beraat ettik.

Yaraların sarılmasını beklerken çalıştığım Kars Alpasan Lisesine atanmadığım gibi öğretmenliğe atanmamız imkânsız görüldük müzelerle tayin edildik. Ben Konya Ereğli Müze Memurluğuna atandım. Oysa Ereğli'de müze ile ilgili hiçbir şey yoktur. Müzeler Genel Müdürü Sayın Mehmet Önder de «Bizim size ihtiyacımız yok, tayin et dediler» ediyoruz» diyerek gerçeği açıklamıştır.

Müzelerle tayinimizde, Orta Öğretim Genel Müdürü «Bu tayinler geçicidir asıl tayinleriniz evraklarınız geldiği zaman Müdürler Komisyonu kararıyla yapılacaktır» şeklinde konuştuğu halde şimdi bir dilekçeme karşılık verilen cevapta «Bu atanmaların asıl atanma olduğunu artık öğretmenliğe dönmeniz imkânsızdır» şeklinde cevap veriliyor.

Sayın Bakan benim gibi genç öğretmenlerin geleceğini tayin etmek yönünden olayların açıklanmasını gerekliliği vardır. Bunun için çüretimi hoş görünmez diyeği ile bazı sorular soruyorum size:

1. Türkiyede bir öğretmen olarak Atatürk'ü korkusuzca, hiçbir partiye yaslandırmadan ve kimseyle çıkarını düşünmeden anlatabilecek miyiz?

2. Anayasada yer alan fikir ve düşünce, akımların izlemek bir öğretmen olarak bizim hakkımız mı, yoksa Türkiyenin geleceğini hazırlamaya çalışan öğretmenler olarak her türlü düşünce ve fikir akımlarına karşı kapalı kalmamız eğitim yönünden daha mı faydalı olur?

3. Türk yasalarınca yasaklanmış

yan yayınları öğretmen olarak izleyebilir miyiz? Okullara falan eserler okunacak, filân eserler okunmayacak şeklinde bir genelge gönderilmiş midir?

4. Türk yasaları geçerli midir? Geçerliyse beraat ettiğimiz halde neden öğretmenliğe değil de ismi var cismi yok, memurluklarına atanıyoruz?

5. Bu atanmaların müdürler komisyonu kararıyla yapılmadığını orta öğretime yazdığım bir yazı ile açıklamaya çalıştım. Eğer müdürler komisyonu kararıyla yapılmışsa komisyon bu kararı neye göre almıştır? Bu hususta açıklama yapmanız zihinlerdeki şüpheleri silmek yönünden gereklidir.

Sayın Bakan çalışmadan para kazanmak düşüncelerimin dışında olduğundan ismi var cismi yok müzede görevimde kalmam imkânsızdır.

Ben Kurban Bayramından Kurban Bayramına et veyen ve yılda 940 lira geliri olan bir ailenin çocuğuyum. Hiç çekinmeden geldiğim yere dönebilirim ve doğruyu orada da savunabilirim. Hiçbir gerçeğe dayanmayan tasarruflara evet dedirtmek isteyenler yanlırlar.

Böyle bir tasarrufa evet diyemediğim için şimdi köyümde açıklamanızı bekliyorum. Bu Türkiyenin geleceği için de gereklidir.

Saygılarımla arz ederim.

Ihsan DEMİRÇİ

D. T. C. F. Dekanına açık mektup

Sayın Önen, Sizinle D.T.C.F. Fikir Kulübü Yönetim Kurulu üyelerine Fakülte yönetimine verilen ihtar cezası üzerine konuşmak istiyorum. İkkin, bu cezanın verilmesine yol açan olayı anıyalım. D.T.C.F. Fikir Kulübü, fakülteli arkadaşlarına seslenmek, onlara görüşlerini duyurmak için bir bildiri yayınlıyor. Bildiride, suç sayılabilecek en küçük bir sözcük bile yok. Üstelik olsa bile, bununla ilgilenmek, polislin, savcının, yargıcın görevi. Durum böyle iken, arkadaşlarımız bildirim içeriği ve kulüple ilgili sorularla «yazı lt sorguya» çekiliyor. Sonunda, söz konusu cezayı alıyorlar.

YIL 1966, YER TÜRKİYE

Olaylara bütünsel olarak bakamıyanlar, düşmesini değiştirmekle cekeği yenilediklerini sanırlar. Türkiye, 1960 yılında bir devrimi yaşamıştır. Haksızlıkların, hırsızlıkların, sömürmenin söylenmesini engelliyen yasaklar, baskılar bu devrime yol açmıştır. Halk, bütünüyle «evet bütünüyle» bunların sövlenmesinden yanadır. Onun için karşı koyma olayına rastlanmamıştır.

TOPLUMCULUK KİMSENİN İZİNİNE BAĞLI DEĞİLDİR

Yukarıdakileri gözönüne alarak düşününce, şunı açık saçık görürüz. Halkı hırsızlıkların, sömürmenin, haksızlıkların söylenmesinden yana olduğu için, bu özgürlüğü kısımaya kimsenin gücü yetmez. Hem volsuzluklar söylensin, hem de bunlar çözümlü bırakılsın; buysa akla aykırıdır.

İşte, hem volsuzlukların ortaya çıkmasında, hem de bunlara getirilen çözümde tek doğru düşünme yolu olan toplumculuk, bu yüzden gücünü halktan almaktadır. Onun için hiçbir baskı yolu başarıya ulaşamıyacaktır. Akıllı gericiler bunu anlamışlardır. Eskiden olduğu

gibi, doğru söyleyeni bir kaşık suda boğmak için bütün sapa yolları denemek, onların bulunduğu bir yöntemdir. Ne var ki, halkın artık buna izin vermiyeceğini biliyorlar.

ÜNİVERSİTE, ÖZGÜR DÜŞÜNCEDE YANA OLMALI

Tersi olsa, yani yurttaşlar he nüz ayıknaması olsalar, baskı yapma olanakları varolsa bile, özgür düşüncü savunma kalelerinin üniversiteler olması gerekir. Oysa, olayımızda, tutumumuzla öylesine ters bir doğrultuya girmiş bulunuyoruz ki, akıl almıyor. Polislin, savcının koşturması konusu yapmadığı bir bildiri, -hem de Atatürkçülüğü savunan bir bildiri hakkında dekanlık koşturması yapıyor. Burada ceza gereksinin başka olduğunu söylemez, durumu kurtarmıyacaktır. Çünkü, o gerekçeler -Fakültenin adını kullanmak gibi- hem yürürlükteki hukuk karşısında geçerli olmayan, hem de bildiri yayınlanmadan önce de varolan olgulara dayanmaktadır.

GENCİZ, KORKU BİZDEN İRAK

Eğer bu türlü baskıların, bizi doğruları savunmaktan ahkova çağını sananlar varsa, aldanıyorlar. Burada, korkacak olan bizler değiliz. Bize karşı baskı vol larını deniyenler korksunlar. Unutulmasın ki, evrende değişim yen tek şey «değişme» temel kuraktır. Bu düzen böyle sonuza dek sürmüvecektir. Bizlerin yacarı, henüz virmi - virmi bes. Mutlaka başarıya ulaşacağız.

KAC NÂSİYE VAR ÇIKACAK PÂK-I DIRAŞAN

Bizimle kavgayı göze alanlar, tarihi, bugünü, yarını dünyayı ve yurdumuzu şöyle bir bütünüyle düşünmeliler. Kendilerinin dününü, bugünü, yarını gözden geçirmeliler. İplik pazarında kimsenin yüzünün kara çıkmasını istemeyiz. Açıkça «kaç nâsiye var çıkacak pâk-i diraşan» divoruz. Bilinmeli ki, artık bir öğreticinin üniversiteden çıkarılmasını öğrenciler isteyecek olursa, bu kişi, geçmişte olduğu gibi, doğrudan yana olan biri olmayacaktır.

Umudumuz, olayın bir takım yanlış anlamalar ve uzaktan e-Jinilen yanlış izlenimler sonucu olduğunu. Özgür düşüncü savunmakta, sizinle yan yana olmakla özgünç duyacağız.

Analarımızın, babalarımızın, kardeşlerimizin emekleriyle va-

pılan kamu malı yapılardan yararlanmakta da, bize kolaylık gösterileceğini umuyoruz.

Saygılarımla.

Hüseyin Ergün
Fikir Kulüpleri Federasyonu Genel Başkanı

Camide dağıtılan bildiri

Bu mektubumda size Ankara'nın meşhur bir caminde Kadir Gecesi okutulan Mevlûdun sonunda mevlût şekeri yerine dağıtılan ve (Aziz Türk Milletine) hitabı ile başlayan ve (Türkiye Milliyetçi Gençlik Derneği Yönetim Kurulu) imzası ile biten matbu bir bevannameden söz açmak istiyorum. Bu bevanname, Anayasamızın 2. mad desine göre Demokratik ve Lâik bir devlet olan Türkiye'de kutsal bir gave vesile itihaz edilerek Mevlût Şekeri yerine bir camide dağıtılmamalıydı kanaatini taşıyorum. Sivasî münakaşaları camide intikal ettirmek hevesini güden bu bevannameden bazı pasaları mektubuma avnen geçirerek sizi de bu konuda düşünmeve ve avdin, ilericici, vatansever YÖN Okuyucularını uyarmağa davet ediyorum.

Beyanname şöyle başlıyor: «Derin bir mâna uğruna torağa düşmüş mübarek şehitlerin evlâtları olarak, bugün cennet vatanımızda köklü, soylu azimli bir hamlenin başladığını gururla sevrediyoruz.

«Bu hamle, İmanın imanışlığa galibiyet hamlesidir». Ve devam ediyor, «Bu hamle, sadece materyalist açıdan iktisadî ve sosval kalkınmanın gerçekleştirileceğini zannedenlere, kalkınmanın dinamik cephesinin fert ve cemiyet ruhundaki manevî kıymetler olduğunu haykırmakta olan milliyetçi ve mukaddesatçı Türk Gençliğinin hamlesidir.»

Beyannamenin sonunda ise milliyetçi ve mukaddesatçı derneklerin misli örülmemiş bir işbirliği şuuruna erdikleri, müdesi verilmekte, milletin desteği ve tasvibiyle bu hamlenin daha da güçleneceği belirtilmekte

(ZAFER İNANANLARINDIR) denilmektedir.

Kıymetli vaktinizi almamak için mektubumu burada kesiyorum. Bevanname bende mahfuzdur. Arzu ettiğiniz takdirde size iletilebilir. Bu vesile ile saygılar sunarım.

O. Gündüz Cingisiz

BUCHANAN
RAPORU

Fiyatı : 5 Lira

Bu kitapta, yüzyılımızın en büyük cinayeti (Kennedy'nin öldürülmesi) üzerine, bütün olay ve belgeleri en titiz dikkat ve şaşmaz bir mantıkla inceleyen aydınlık bir beyan tahlillerini okuyacak ve kitabı, James Bond'un maceralarından çok daha sürükleyici bulacaksınız.

Ödemeli isteme adresi :

UGRAK KİTAPBEVİ
Beyazsaray - Revazlı/Ist.
(YÖN - 035)

YÜZYELARDIR TÜRK HALKININ GÖNLÜNDEKİ DİLE GETİREN BÜYÜK HALK OZANI EN GÜZEL ŞİRLERİYLE Hazırlayan: Cevdet Kudret 300 Kurus YEDİTEPE YAYINLARI P.K. 77, İSTANBUL (YÖN - 005)

YEDİTEPE TÜRK KLASİKLERİ PİR SULTAN ABDAL

HAFTALIK FIKIR VE SANAJ GAZETESİ

Kurucular: Cemal Reşit Eyüboğlu - Mümtaz Soysal - Doğan Avcıoğlu İmtiyaz sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yazı İşleri: SUMER Sokak No: 16/7 Yenikapı - A N S A S A Telefon: 19 88 88 - İstanbul Büro Satış İlan ve Abone İşleri: Mülazım Sok. No. 32 Çarşıoğlu - İstanbul Tel: 22 90 70 - Posta Kutusu 512 İstanbul

ABONE : Bir yıl (12 sayı) 60 T.L. Altı aylık (6 sayı) 30 T.L. Üç aylık (3 sayı) 15 T.L. Dış yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

CLAN : Behet sütuğu santl mi 25- I.L. 311 -8 reki çuacaa 181 ve reklâmıarla kitap ünıar: çu rezi indirimler yapılı 181 ve reklâmıarla yayınlanmasından öcürü açuğı sorumluluğu yüklenilmez

Komünizm gibi, faşizm de son yılların küfür hâline getirilen kavramlarından biridir. Küfürleşen her kavram gibi faşizm de, her niyete yenen ünlü örneğince «muzlaşmış»tır. Halbuki faşizm Türkiye'de büyük bir tehlike olarak kapıda beklemektedir. Bu sebeple tehlikeyi, gerçek sınırları içinde doğru teşhis etmek zorunludur.

Faşizm, en genel anlamıyla, yeni sosyal güçlerin baskısı altında sallanan ve çökme tehlikesi gösteren bir toplum düzenini, otoriter metodlarla ayakta tutma denemesidir. Hitler faşizmi, iyice sanayileşmiş kapitalist bir toplumun sosyalizme kaymasını önlemeye yönelmiştir. Franco ve Salazar faşizmi, aristokratik bir toplumun liberal demokrasiye doğru evrimini frenleme amacını taşımıştır.

Sömürge, ya da yarı sömürge durumundan kurtulmaya çalışan az gelişmiş ülkelerde de bugün, genellikle iktidarda bulunan toprak ağası-tefecî-komprador ittifakı, ortaca kalıntılarından kurtulmamış geri bir kapitalizmi ayakta tutma çabası içinde olan faşist bir rejimi temsil etmektedir.

Bu mutlu azınlık rejimi, faşist karakterine rağmen, bazan liberal ve parlamenter bir kisveye bürünebilir. Bu tipte bir rejimin tenkidini kesinlikle yasaklayan Menderes yönetimi, demokratik bir vitrinin gerisinde, esas itibarıyla faşist nitelik taşımaktaydı. Buna karşılık, tek partili otoriter manzarasına rağmen, Atatürk dönemi, yarı sömürge durumunu köklü dönüşümlerle tasfiyeye yönelmiş devrimci tutumuyla, faşist olmaktan herhalde çok uzaktı...

Güney Amerika'da, ABD tipi demokratik kurumlara bürünmüş faşizm örnekleri pek çoktur. Parlamenter tip bir faşizmden de söz açmak mümkündür. Komprador-tefecî-toprak ağası koalisyonu, küçük kasaba eşrafının da aracılığı ile, ekonomik ve ideolojik baskı altında tuttuğu halk kütlelerinin oyuna sahip kalabildiği ölçüde, parlamenter sistemin savunucusu olabilmekte ve bu sözde demokratik perdenin gerisinde en aşağılık cinsten bir polis rejimini yaşatabilmektedir. Hattâ zaman zaman, köhne düzeni sürdürme çabasındaki mutlu azınlık koalisyonu, kütleler üzerindeki geri sosyal yapıdan gelen egemenliğine dayanarak, bu geri düzenin karşısına dikilen devrimci güçleri, «millî irade» silâhı ile tehdit edebilmektedir. Esasen komprador-tefecî-toprak ağası ittifakının günümüzde aşababası olan Dünya liderinin ideali de, Washington'a sadakatla bağlı mutlu azınlık partilerinin sırayla iktidarı pavlastıkları sözde demokratik rejimlerin az gelişmiş ülkelerde kurulabilmesidir. Yalnız mutlu azınlığın bu tahtiravallî oyununda, geri sosyal yapının ve kökü dışarıda cılız kapitalizmin tenkidine yer yoktur. Devrimci ve milliyetçi güçlerin süstürülmesi esastır. Ne var ki bu ideale ulaşmak çok zaman mümkün olmamakta, halk kütlelerinin hoşnutsuzluklarıyla birlikte artan devrimci ve milliyetçi baskıların karşısında, açıkça faşist rejimlere gidilmektedir. Amerikan Casusluk Teşkilâtı CIA, faşist darbeler düzenlemekte hayli tecrübe kazanmıştır.

DÜNYA JANDARMASI: JOHNSON...

Çağımızda bir nokta artık kesinlikle bellidir: İster açıkça faşist olsun, isterse parlamenter bir vitrinin gerisinde maskeli bir faşizme bürünsün, komprador-ağa-tefecî koalisyonu yaşama şansını yitirmiştir. Geri kuvvetler barajı, «Üçüncü Dünya»nın her köşesinde,

biriken devrimci baskıların etkisi altında, yıkılma tehlikesi göstermektedir. Baraj, ancak dış desteklerle ve güçle tutulabilmektedir. İşte bu noktadadır ki, ülkelerin iç işlerine dışarıdan açık silâhlî müdahaleyi sistemleştiren Johnson-Mann Doktrini ortaya çıkmaktadır. Doktrin amacı, kendi güçleriyle ayakta duramayan gerici komprador-eşraf kombinezonunu, dış müdahale ile yaşatmaktır.

Emperyalizmin emrindeki ideolojilerin, zaman zaman «karşı devrim mücadelesi», «iç cephe», «ideolojik hudutlar» gibi kavramlarla geliştirmeye çalıştıkları Johnson Doktrini, 150 yıl önce, çöken monarşiyi ve aristokrasiyi korumak için silâha başvurmaktan başka çâre bulamayan Metternich'in Mukaddes İttifak'ını hatırlatmaktadır. Mukaddes İttifak, 1820 Tropau Kongresinde, «bir devrim hareketiyle hükümetlerin iç rejimi değişirse ve değişiklik bir tehlike teşkil ederse» dışarıdan askerî müdahalede bulunmayı kararlaştırmıştı. «Avrupalı jandarması» unvanını kazanan Çar Nikola, 1848 de Fransa'da ihtilâl hareketlerini iştince, subaylarına «Efendiler, atlarınıza! Fransa'da cumhuriyet ilân edildi» emrini veriyordu! Yıkılan kralıkları Çarın atlıları kurtaracaktır...

Dünyanın Jandarması Johnson da, komprador-ağa-tefecî koalisyonunun çöken düzenini, zorbalıkla yaşatacağını açıklamakta, Dominik ve Vietnam'da bunun carıncı örneklerini vermektedir. Bu sayımızın diğer sayfalarında okuyacağınız Prof. Duverger'in yazısında kullandığı «Dışarıdan gelen faşizm» deyimini, Johnson-Mann Doktrini için en uygun düşen isimdir. Johnson, az gelişmiş ülkelere dışarıdan faşizmi empoze etmek kararındadır. Nitekim Temsilciler Meclisi, 20 Eylül 1965'de Kit'adaki devrimci hareketleri ezmek amacıyla Amerika'nın tek taraflı müdahalesini öngören bir karar alarak, doktrini açıklığa kavuşturmuştur. Washington, Kit'ada devrimci hareketleri ezecek bir askerî kuvvet kurma çabasındadır.

Johnson, çağımızda, yalnız yabancı sömürücülerden değil, iç sömürücülerden de kurtulmaya yönelen millî kurtuluş savaşlarına,

Amerika'nın kesinlikle karşı çıkacağı defalarca tekrarlamıştır. Başkanın en son olarak Honolulu nutkunda, «korumakla» kendini görevli saydığı ülkeler arasında Türkiye'nin de adını zikretmesi, üzerinde endişeyle durulması gereken bir olaydır.

Sosyal devrimler ihraç metaı yapılamazsa da, faşizm ihraç edilebilir ve Amerikan emperyalizmi, açıkça faşizm ihracatçısı olarak dünya sahnesine çıkmaktadır. Faşizm, emperyalizmin ihraç rejimidir ve komprador-toprak ağası-tefecî koalisyonu, faşizmin gönüllü ithalatçısıdır. Bu nedenlerdir ki, Üçüncü Dünyada bir rejimin karakterini, otoriter ya da demokratik görünüşü değil, emperyalizm ile ilişkileri tayin etmektedir. Rejimleri, emperyalizme karşı takındıkları tutumla değerlendirmek gereklidir.

ANTİKÖMÜNİST ALDATMACASI

Emperyalizmin ihraç rejimi faşizmin ideolojisi, antikomünizmdir. Emperyalist çıkarılara ve onun iç müttetiklerine yönelen her devrimci ve milliyetçi hareket komünistlikle suçlanmaktadır. Bunun içindir ki Johnson, millî kurtuluş mücadelesini komünist saymaktadır. Bunun içindir ki, emperyalizmin sözcüleri, maden ve petrol işlerini kurcalayan, dışişleri bakanını Moskova'ya gönderen ve «ortanın solu» gibi masum bir sloganla ortaya çıkan Sayın İnönü'nün seçim yenilgisini, «Amerika'nın zaferi ve komünizmin hezimetini» olarak ilân etmişlerdir.

Emperyalizm bilmektedir ki, onun Üçüncü Dünya hegemonyasına karşı en büyük tehdit, bu ülkelerin dışından değil, ülkelerin içinden gelmektedir. Üçüncü Dünyanın, halkçı, milliyetçi ve devrimci güçleri, ağa ve kompradorların köhne düzenine son verme mücadelesi içindedirler. Ağa ve kompradorlar tek başlarına bırakıldıkları takdirde, emperyalist efendileri ile birlikte, silinip sileceklerdir. O halde dışarıdan silâhlî müdahale haklı gösterebilecek ve içeride de milleti birbirine kırdırabilecek olan bir ideoloji ile emperyalizmi

«meşrulaştırmak» gereklidir. Emperyalizmin bu amaçla icat ettiği ideoloji, antikomünizmdir.

Antikomünizmin «ideolojik-hudutlar» teorisi şu görüşe dayanmaktadır: Dünya, harp hâlidir. Harp, Amerikan tipi - Dür Dünya ile komünizm arasındadır. Ama artık harpler, devletten devlete değildir. Harp, içeride yapılmaktadır. Düşman ise, tabiatıyla, komünistlik itiraları ile umacılaştırılmak istenen antiemperyalist, devrimci ve milliyetçi güçlerdir. Bu fikirlerle «andoktrine» edilmeye çalışılan yerli ordu ve polis kuvvetleri, her taşın altında kızıl göçerek kendi kardeşlerine düşman kesilecek, Amerikan deniz piyadeleri ve CIA ajanları ise kurtarıcı sayılacaktır. Böylece, antikomünist ideoloji, emperyalizmin ve onun emrindeki toprak ağası-komprador koalisyonunun saltanatını sürdürme ve faşizmi gerçekleştirme aracı olmaktadır. Bunun içindir ki, milliyetçiler ve devrimciler, faşist diplomasiyi antikomünist ideolojisiyle iyi değerlendirmek zorundalardır. Komünizmi tasvip etmemek başka sevdik. millî bir antikomünizmin şampiyonluğunu yapmak başka şey. Milliyetçi General de Gaulle her halde komünizmden hoslanacak en son insandır. Ama General, antikomünizme asla iltifat etmemiştir. Antikomünist ideoloji, otoriter Generali faşizme, dolayısıyla Amerikan kuklalığına sürükleyecekti. De Gaulle, antikomünist ideoloji tuzağına düşmediği içindir ki, dış politika, savunma ve ekonomi alanlarında millî bir politika uygulayabilmiş ve Üçüncü dünyanın saydığı bir lider hâline gelebilmiştir.

Emperyalizm, antikomünizm gerekçesiyle aslında fakir milletlere ve milliyetçilere harp ilân etmiştir. Komünizme karşı duyulan hassasiyetin etkisiyle, antikomünizmin tuzağına düşen bir milliyetçilik, kökü dışarıda faşizmin oyuncağı olmaya ve kendi milletine karşı dönme mahkûmdur. Türk milliyetçileri, ülkemizi de kendi nüfuz bölgesi içinde sayan Johnson'un antikomünizm tuzağına karşı uyanık olmalıdırlar.

SUNAY ÇANKAYA'DA

Devrim ve karşı-devrim çatışmasında yeni bir uzlaşma

Gürsel'in Amerikaya hareketinden hemen önce onun yanından çıkan eski siyah arkadaşları, Orgeneral Sunay'ı görmeve gittiler. Sunay'dan başka Cumhurbaşkanı adayını düşünemiyorlardı, fakat Genelkurmay Başkanı endişeliydi. 27 Mayısçı silâh arkadaşlarının, AP iktidarıyla birlikte çalışmasını nasıl karşılayacakları meselesi onu düşündürüyordu. Fakat görevi kabul etmekten başka çare yoktu. Aslında AP yöneticileri, Orgeneral Sunay'dan çok daha fazla endişelidirler. Parlamentoda, istedikleri bir adayı üçüncü turda Cumhurbaşkanı seçecek çoğunluğa sahiptirler. Fakat bu çoğunluğa başvurmaya cesaret edememekteyler. Bir kaç haftadır en çok ihtilâl sözü edenler AP basını ve AP'li politikacılar olmuştur. Hatta geçen haftanın sonlarına doğru, Eminsulardan AP milletvekili adayı Necmi Akyıldız'ın ihtilâl söylentilerini ihbarı üzerine Ankara'da Hava ve Kara Kuvvetleri alarma geçmek zorunda kalmışlardır. Bu durumda, AP'yi seran ihtilâl korkusunu hiç değilse bir süre için yatıştıracağına göre, Sunay'ı seçmek en akıllıca yoldur. Esasen ihtilâl söylentileri le birlikte, AP içinde Demirel'e karşı olan muhalefet hızlanmıştır. Sunay'ın getireceği nisbi sükûnet, Demirel'e zaman kazandırarak toparlanma imkânı verecektir. Cevan Onder ve Talât Asal gibi bazı ateşli gençler, Sunay'a rağmen dahi yatışmış değillerdir. Bunlar, İnönü Cumhurbaşkanı olduğu zaman Bavar'ın hemen istifasını verdiğini hatırlatarak, Demirel'in de aynı şekilde davranması gerektiğini ileri sürüyorlardı. Hükûmet açısından tebestimler tryandfan bu eklişe göre, Demirel işi emeli, yeni Cumhurbaşkanı tekrar Demirel'i, ya da bir başkasını kabineyi kurmakla görevlendirilmeliydi.

Bu kazan kaldırma havası içinde Sunay bir «çankurtaran»dı. Orgeneral, 27 Mayıs hareketine bizzat katılmamakla beraber, 27 Mayısın ön plana çıkardığı bir komutandı. 27 Mayıstan önce Genelkurmay İkinci Başkanı olan Sunay'a, ihtilâl haberi Mayıs ayı içinde duyurulmuştur. İhtilâl ka tılmak hususunda olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmeyen Sunay, hareketi anlayışla karşılamış ve 27 Mayıs günü, Alankuş

ile birlikte ihtilâlcilerin karargâhına ilk gelen generallerden olmuştur. 1961 seçimlerinden sonra Çankayada parti liderleri ile generaller arasında yapılan toplantıda Ordunun başında Sunay bulunuyordu. Sunay bu toplantıda, İnönü'nün en büyük desteği olmuş ve Parlatmentonun açılmasını sağlamıştır. İnönü'ye karşı büyük bir bağlılık ve saygı besleyen Sunay, daha sonraları da, Ordunun politikadan çekilmesi hususunda büyük çaba göstermiş, gerektiği zaman da Senato Başkanına ikaz mektubu göndermiştir.

Sunay, Türk birliklerinin toptan NATO emrine verilmesine karşı çıkan yüksek rütbeli subaylardan biridir. Fakat o tarihte Zorlu'ya söz anlatmak mümkün olmamıştır. Amerika ile, gümrük kaçakçılığına yol açan ikili anlaşmaların düzeltilmesi yolundaki çalışmalar Sunay'ın zorlamasıyla yapılmıştır. İkili anlaşmalar arşivi Sunay'ın direktifi ile hazırlanmıştır. Orgeneral, bu anlaşmaların pürüzlerinin giderilerek Amerikan ittifakının sağlam temelle oturtulmasını istemektedir. Modern harp malzemesinin pahalılığı dolayısıyla Amerikan askeri yardımının devamını zorunlu saymaktadır. Petrol davasında da Sunay, meseleyi bütün incelikleriyle kavramış ve yüksek rütbeli subayların bu konuda TPAO Genel Müdürü İhsan Topaloğlu tarafından aydınlatılmasını sağlamıştır. Meselâ, bir Kenan Onat'ın (Petrol Ofis Genel Müdürü) kararname-sini Sunay'a imzaltamak kolay değildir.

Öyle görünür ki Demirel, Sunay'ın şahsında zor bir muhatap bulacaktır. Demirel'in 27 Mayısın lideri Gürsel'den şikâyetçi olması için fazla bir sebep yoktur. Demirel, Gürsel'in yardımıyla üçüncü İnönü Hükümetini devirmişti. Saygı ile elini open Demirel'e Gürsel'in oldukça güveni vardı. Üstelik Gürsel döneminde, Demirel'in perde arkası çalışmaları da büyük bir kabiliyet gösteren Nâsir Zeytinioğlu gibi eşsiz bir müttefiki vardı. Şimdi bu imkânlar kaybolmaktadır. Demirel, ilk büyük güçlüğü bugünkü hâliyle, 27 Mayıs suçlularının âdetâ suçsuzluğunu ilân eden Af Kanunu dolayısıyla karşılayacaktır. Sunay için de, Af Kanunu, her halde ilk

İsmet İnönü ve Orgeneral Cevdet Sunay... Güven ve bağlılık.

önemli imtihan olacaktır.

Sunay'ın Cumhurbaşkanlığı, Demirel'e kısa bir süre için nefes aldurmakta, fakat aslında sürdürülmesi zor bir denge kurmaktadır.

Bütçe Tartışmaları

Eskiden yığın hâdîsesi olan Bütçe tartışmaları tam bir ilgisizlik içinde başladı. Eğer bir CIA ajansı taş çıkaracak taassupla Mc Carthy'cilik yapan AP sözcüsü Prof. Aydın Yalçın'ın eğlenceci tartışmaları olmasaydı, Bütçe mü-

zakereleri daha ikinci gününden unutulup gidecekti. İlk gün TIP adına Prof. Sadun Aren, kendine özgü rahat yumuşak ve nükteli üslûbuyla güzel bir konuşma yaptı. Günün somut meseleleri yerine, daha çok akademik planda kalmayı tercih eden Prof. Aren, hiç iktisat bilmeyen milletvekillerinin bile kolayca anlayabilecekleri bir acıklıkla, yabancı sermayeye dayanan özel sektörcü kalkınma politikasının nasıl bir çıkamaz olduğunu gözleri önüne serdi: «Bir kere yabancı şirketler, kendileriyle rekabet edecek tesisleri bizim memleketimizde kuramazlar. Onların vaspacakları aksi halde bize satılmayacakları malları burada yapmak ve satmaktır. Bir de kendi sanayileri için gerekli ham maddeleri, yani madenleri, petrolü işletmeyi düşünürler. Son zamanlarda turizm önem kazandı için, bu kaynaklardan da biz değil, kendileri yararlanabilmek için bu sahaya da el atmışlar, göz dikmişlerdir. Otelleri kendileri yapacaklar, lokantaları kendileri işletecekler ve belki yöreye ve ilçelerine de kendileri imal ya da ithal edeceklerdir».

İkinci olarak, yabancı özel sermaye, gerçekten büyük tesisler kurmak üzere gelse bile, bundan bize ne? Çünkü karmakarışık sözler şu basit gerçeği bize unutturmasın! Yabancı sermayenin kurduğu fabrikalar, bize değil yabancılara aittir. Fabrikaların Türk toprakları üzerine kurulması bu gerçeği değiştirmez. Yani Almanyadaki işçilerimizin çalıştıkları bir Alman fabrikası ne kadar bizimse, Türkiye'de de bir Alman firması tarafından kurulmuş bir fabrika da o kadar bizdir».

Asıl yarar, o tesisin yeni tesisler kurmaya imkân veren bir fazla değer yaratmasıdır. Bu fazla ücret, ücret ödemeleri çıktıktan sonra geri kalan, yani özel sermayenin memleketine transfer edileceği (kâr, faiz, rant) diyebileceğimiz kısım içindedir. Yabancı sermaye, memleketi farz muhal baştan aşağı fabrikalarla donatsa bile, Türk milletinin kaderi işçi olmak ve ücret almaktan ibaret kalacaktır. Böyle olunca da sanayileşmenin refah sağlayıcı sonuçlarından, eğitim, sıhhat, parklar, yollar, iyi mesleklere sahip olmak gibi sonuçlarından yararlanamayacaktır.

Bir benzetme yapmak gerekirse yabancı sermaye, memleketimizin, yeniden yatırım yapma, yani gelişme imkânlarını emip dışarıya akıtan pompalar gibidir.

Euna müsaade edilmemelidir...

Yabancı sermayenin kâr transferlerinin arttığını görüyoruz. Gerçekten bunların 1963'te toplamı 2 milyon dolarken, 1964'te 5 milyon dolara ve 1965'in dokuzuncu ayında 12,5 milyon dolara çıkmıştır».

Prof. Aren, gelir dağılımındaki aşırı adaletsizliğin nasıl zenginler yararına bir üretim faaliyetine ve israfa yol açtığını, berrak bir üslûpla ve bütün sakıncalarıyla anlattı: «Gelir dağılımı adaletsiz olan bir memlekette üretim faaliyetleri ve ithatın yüksek gelirli insanların ihtiyacını karşılamaya yöneleceği aşıkardır. Çünkü bunların alım kuvveti daha fazladır. Fabrikalar, bunlar için pahalı kumaşlar yaparlar, müteahhitler bunlar için lüks meskenler yaparlar, ithalatçılar pahalı otomobiller ithal ederler, lüks lokanlar kurular, lüks eğlence yerleri açılır. Ucuz kumaş ucuz mesken, ucuz ulaştırma, ucuz lokanta ve eğlence yeri kurulamaz».

Bu üretim bünyesini, ihtiyaçlara uygun değildir, diye yasaklar la değiştirmeye imkân yoktur. Meselâ memleketimizde otomobil ithali yasaktır ama en yeni model ler varır. Lüks mesken inşaatı önememektir v. s... Bunlar önlenese bile, başka lüks mallar ve hizmetler piyasaya çıkar. Çünkü talep bu yöndedir. Ve çünkü üreticiler, talebe göre, yani piyasaya göre üretimde bulunurlar. Üretim bünyesini değiştirmenin bundan ötürü tek yolu, gelir dağılımını değiştirmektir. Halkı ancak durumuna geçirincede, iç üretimde, ithalat dışı kendiliğinden ve hiç bir tedbir almadan onunun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelir».

Sadun Aren'den sonra Alican söz aldı. Demirel'i hayli hırpalayan Alican, özel sektörü savunmayı ve TIP'e çatmayı da ihmal etmedi. Fakat konuşmalar ancak bir CIA yetkilisi kadar bilgili Prof. Yalçın kürsüye çıkınca renk lendi. Papanekçi profesör, komünist metodları ve faaliyetleri hakkında bilgi verdi. Bu arada TIP'i CHP'den ayırarak ve CHP'yi çökseme çalışarak, Hükümet Programı müzakerelerinden beri az da olsa politikada ustalık kazandığını gösterdi. Yalçın'a göre, Türkiye'de komünistler iktidara gelebilirlerdi. Tedbirli olmalıydı: «Sol diktatörlük ve marksist ihtilâl tehlikesi bütün az gelişmiş ülkeler için mevcuttur... Komünistlerin, iktidarı ele geçirmek için takip ettikleri metod Lenin tarafından şu iki esas üzerinde açıklanmıştır: Birincisi, fanatik, mutaassıp, disiplinli ufak bir ih-

HOROZ

Erken öten güzel horoz,
Öt, sürüp giden gecede bir daha,
İnlesin sessizlik,
Korku girsin yüreğine karanlıkta çalanların.

Öt ki kara dağlar allana,
Yiğitlerim amacına yollana.

Uyanmak, gelecekle üstüne çekilen bir bıçak gibi ışıl ışıl,
Yeniden başlamak bir bilince, bir doğruya, bir savaşa yeniden.
Atları, koyunları, kazmaları, kürekleri uyandırmak,
Güneş üze önermek kurtuluşu.

Öt ki kara dağlar allana,
Gökyüzü, yeryüzü sallana.

Erken öten horozun başı kesilirmiş,
Bitmez tükenmez ki başın kesile kesile.
Her çağda, her yüzyılda, her gün,
Senin altın sesindir getiren ışığımızı.

Öt ki kara dağlar allana,
Aç eller tok tarlalara çullana.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Prof. Aydın Yalçın
Bir de kitabı olsun.

flânci çekirdek teşkil edilecektir. Bu, iyi yetiştirilmiş, profesyonellerden müteşekkil bir komünist partidir. İkinci unsur ise, bu elit profesyonel kadro tarafından halk ve kitle içinde geniş bir gayrimemnunluğun yayılması ve tahrik edilmesidir.

Bu alanda Mc Carthy kadar ihtisaslaşmış profesör, Türkiye'deki komünistlere verilen direktifleri de 13 madde halinde topladı: 1. Türkiye'de Batı aleyhtarlığının körlüklenmesi, 2. Tarafsızlık fikrinin yayılması, 3. Komünist ülkelerle iktisadi ticari ve kültürel bağların sıklaştırılması, 4. Yabancı sermayeye karşı husumetin arttırılması, 5. Komünist ülkelerden verilecek yardımın propaganda-sının yapılması, 6. Batı ülkelerinin askerî üslerinin kaldırılması, 7. Batı ile ittifakların bozulması, 8. Bu ülkelerde devlet sektörünün özel sektör aleyhine geliştirilmesi propagandasına hız verilmesi, 9. Din ve milliyetçilik gibi akımlarla cepheden ihtilâfa düşülmiyere, aksine bunlardan faydalanmaya dikkat edilmesi, 10. Komünizmden bahsetmeden «kapitalist olmayan kalkınma yolu» tabiriyle, marksist kalkınma modelinin az gelişmiş ülkeler için tek çıkar yol olduğu tekininin yayılması, 11. Şimdilik kuvvete başvurulmaması ve demokratik ortam içinde kuvvet ve itibar kazanacak bir şekilde, komünist partilerinin organize olması, 12. Siyasal hayatta tecrit edilip ezilmemek ve husumetin teksif edilmesini önlemek için «ortak cephe» taktiklerine başvurulması, 13. İleren yakın bulunulan diğer kuvvetlerle işbirliği yapılması, 14. Bunun için bir «Millî Demokratik Cephe» teşkiline çalışılması.

Komünist metodlarını böylece açıklayan Prof. Yalçın, CHP'ye komünizme karşı birleşmeye çağırıyor: «Sol kanatta yer almış bulunduğunu resmen teşkil eden en büyük muhalefet grubunun mahiyet ve kaynaklarını yukarıda teferriyatıyla tesbit etmiş bulunduğumuz tebhikeleri tahrik ve tahvivi edecek bir tutum içine girmemesini temenni ederiz. CHP muhalefetine düşen en önemli görevlerden birinin sol kanatta bulunmakla beraber, marksist akımlar karşısındaki tutumuna vuzuh vermesi olacağı kanaatindeyiz... Ümit ederiz ki muhalefet içinde vatanperverliğinden şüphe edemeyeceğimiz hürriyetçi ve demokratik gruplar, bu bütçe müzakereleri esnasında, ilgili bölümlerdeki fikirlerine vuzuh versinler.»

CHP'yi komünistlikle suçlamakta vazgeçip sadece TIP'e veyan-sın eden kitapsız profesör Yalçın'ın, Sadun Aren, biraz alaylı, fakat efendice bir dille cevaplandırdı. Bu efendice tutum, profesörü çileden çıkardı. Tekrar kürsüye geldi ve «Sizi parmak izinizden tanırım» biçiminde polis hikâyeleriyle çok yüksek seviyede bir konuşma yaptı. Prof. Yalçın, ünlü Hamido, Celâl Nuri Koç, Süreyya Sofuoğlu, İhsan Ataöv gibi kendi seviyesindeki silâhşor-ların teşkileri arasında, eyleyle iki-de bir TIP sıralarını ve zaman zaman Çetin Altan'ı göstererek, «Bunlar marksizmin savunucuları, komünizmin öncülerini» diye il-

tifatlar yağdırarak sözlerini tamamladı.

Sıra Çetin Altan'daydı. Altan'ın kürsüye çıkmasıyla AP sıralarında ayak patırtıları, satışmalar başladı. Yırtıcı ve pişkin bir hatıp olan Çetin Altan, tepinç ve bağırarak Ataöv, Hamido, Sofuoğlu, Yalçın gibi muhataplar karşısında, 15 dakikalık bir demokrasi dersi verdi: «Demokrasi demek, fikir mücadelesi demektir. Tezvir, iftira tehdit ve kaba kuvvetle fikirleri söyletmek demokrasi değildir. Bunlar faşizmin belirtisidir. Hem demokrasiden söz etmek hem fikir cereyanlarına imkân vermemek, demokrasiyle bağdaşacak şey değildir. Dünyanın bütün geri kalmış sömürülen memleketlerinde, Küveyt'te, İran'da, Afganistan'da era buna komünist diye saldırırlar, millî menfaatleri yabancılara peşkes çeken yabancı uşaklarıdır. Adalet Partisi de bize ısrarla komünist demekle aynı paralele hareket ettiğinin farkına varmalıdır. Millî petrolümüzü, madenlerimizi yabancılara peşkes çekenler, millî menfaatleri savunanları komünistlikle suçlayanlara biz faşistler demiyoruz. Demokrasiye iransırsak, her türlü fikrin söylenmesine imkân vermeliyiz. Türkiye'de komünizmi yasaklatanlar, sosyalistlere de komünist dedirtenler Amerikalılardır ve bunu söyleyenler de gerçek satılmışlardır. Amerika bu kadar komünizm düşmanı ise niye bizle uğraşacağına Amerikadaki komünist partilerini kapatmıyor? Gerçek demokrasi dediğimiz her ülkede, İngiltere'de, Fransa'da, İtalya'da, Amerika'da ve bütün bir batı dünyasında komünist partileri de vardır, sosyalist partiler de, Sadece Amerikan sömürgelerinde, iktisaden geri kalmış ülkelerde, Faşist diyarlarda, İspanya'da, Portekiz'de, Küveyt'te, İran'da komünist partileri yoktur ve sosyalistler komünist diye saldırıya uğralar» diye anlatmaya çalıştı. O çalıştı, muhatapları bağırıştırlar.

Bu minval üzerine yapılan konuşmalarla da tüzü hükümlerine göre, şahsî fikrini söylemek üzere bir teğ milletvekili bile kürsüye çıkmadan, yeterlik önergesi verildi ve Maliye Bakanı, bin kere tekrarladığı konuşmalarından birini daha yaparak bütçe hakkındaki tenkitleri cevaplandırılmış söyledi ve sonra da yeterlik gereğince oylamaya geçilip yeterlik kabul edildiğinden, bütçenin tümü oya sunuldu. AP ileri, kendi başkanlarını bile dinlemeye tahammül edememiş ve salondan çıkmışken, oylama sırasında topluca salona geldiler, parmaklarını kaldırdılar ve 1966 bütçesinin tümü böylece Meclis'in salı günkü oturumunda kabul edilmiş oldu. Usul yerini bulsun diye, bu oylama sırasında salonda olan muhalefet milletvekilleri de ellerini bütçenin aleyhinde kaldırarak muhalefet görevlerini yerine getirmiş oldular. Geceki oturumda da Çetin Altan, Meclis Bütçesinin müzakeresinde yararlanarak, milletvekili tutumunun nasıl olduğunu anlattı. Bu ikinci demokrasi dersi hayli sâkin dinlendi.

Müzakerelerde Aydın Yalçın dahil bütün hatiplerin birleşikleri nokta, enflasyon tehlikesiydi. Prof. Yalçın, 1965 yılında yüzde

Prof. Sadun Aren
Anayasa sivrısinecek saz...

POLİTİKA ve ÖTESİ

HİÇ Mİ UMUT YOK ?

İktidar olacaksınız ve dört genel müdürle birkaç valiyi değiştirdin mi kıyamet kopacak!.. Olmaz böyle iktidar! AP li politikacılar da şaşkınlık bu gelişmeden gelmektedir. Ashını ararsanız, iktidar genel müdürleri de değiştirir, valileri de... Fakat bu iktidara göre değil bu kaide... Bahri Savcının teşhisi ile bu iktidarın bu Anayasaya itibaksızlığı var. İntibak edemedi bir türlü. Anayasasının özü ile mutabık değil, Anayasa kuruluşları ile mutabık değil. Daha işbaşına gelir gelmez, Anayasa kuruluşları ile çelişmeye düştü. Bir Anayasa kuruluşu olan TRT ye cephe aldı. Yaptığı tayinler Danıştayla uyuşmadı. Af Kanunu getirerek Anayasasının özüne saldırı oldu. Seçim kanunu getirerek muhalefete tahammül edemeyeceğini gösterdi.

1961 Anayasası yapılırken, Menderes rejiminin Anayasa dışı bütün davranışlarının kapatılması düşünülmüş, geldikler tıkanak istemmişti. Menderes rejimi emeklilik kanununa bir maddesini değiştirerek, genel müdürlerle, valilerle, hâkimlerle oynuyordu. Bu oyun oynanmasını istendi. Menderes rejimi, muhalefetin her türlü konuşma haklarını kısıtlamıştı. Bunun tazelenmemesi için çareler arandı ve Anayasaya kondu.

Eee, bu iktidar Menderes terekasından yararlanarak işbaşına geldi. Menderes geleneğini yürütmekle kendi çevresini doyurabilirdi. Bunu yapmak istiyor, yapmak isteyince de Anayasa ile itibaksızlığa düşüyor. Genel müdürleri, valileri, savcılarını değiştirmek istiyor, niyeti bilindiğinden karşısına Danıştay çıkıyor. Tapulama kanununu yürürlüğe koymak istiyor, karşısına Anayasa Mahkemesi çıkıyor. TRT ile oynamak istiyor, karşısına başka kuvvetler çıkıyor. Ördüde değişiklik yapmak istiyor, karşısına ordu çıkıyor. Faturanın bedelini ödemek için söz verdiklerini affettirmek istiyor, gücü yetmiyor.

Yakınları soruyorlar:

«Siz ne biçim iktidarsınız?»

Evet, işte o biçim iktidar.

Bunalm içinde çırpınıyorlar:

«Komünistler yaptıklarımıza engel oluyorlar.»

Komünist arıyorlar, bulamıyorlar

Eskiden kolaydı. Bir kaç ev basarsın, polis dosyasında komünist diye damgalananları içeri tıkarsın. Tevkifata «komünist süsü» verirsin. Basını da bu yolda tavlarsın, olur bi-

terdi. Şimdi olup, bitmiyor. Parlamento ya sosyalist mebuslar girmiş, polis dosyalarında ki düzmece bilgiler işe yaramaz olmuş, her laf söyleniyor. Onun için de Menderes geleneği sökmüyor.

Gizli Emniyet işleriyle uğraşan Devlet Bakanı iktidara geldiklerinin ayında bu dosyaların üstüne kapandı. Tutulmuş fişleri ve dosyaları günlerce bizzat okudu, inceledi. Bilhassa gazetecilere ait olan dosyalara baktı. Bir ipucu bulur muyum diye çırpındı, durdu. Hukukcu olduğu için anladı ki bunlar fasa fiso şeyler. Belki harcadığı zamana acımıştır. Belki kendi arkadaşları için düzenlenen «ırkçı, faşist, ümmetçi, nurcu, gerici» diye fişleri, raporları görmüş ve yüreği ağzına gelmiştir, üzülüyordur.

Bunun da çare olmadığı görüldü.

AP içinde bir uyanma belirtisi var. AP yi varlığı ve taşınmaz malı fazla olan bir adama benzetiyorlar. Bankalarla, iş çevreleri ile geçinemediğinden, sıkıntıya düşen varlıklı adama benzetiyorlar AP yi. Benzeten de biz değiliz, AP nin ideologudur. Liderlerine öğüt veriyor:

«İktidarı almak yetmez, aydın çevrelerle iyi geçin.»

Nasıl geçinecek?

Ankara'da ev basan polis müdürüyle mi?

Kitapevi bastırın emir kulu savcıyla mı? En küçük ekonomik eleştiri karşısında «memleketi komünistler bastı...» diye bağırarak basınıyla mı?

Hiç mi uyanma belirtisi yok?

Var!...

Var, ama kafasına dank ettikçe uyanıyor.

Hani ellerindeki çoğunlukla her şeyi yapmaya muktedirler? Hani millî irade, millî irade... diye yırtınıyorlardı.

Sayın Sunay'ın Cumhurbaşkanlığına getirilmesi, sadece oyla her şeyin yapılamayacağını anlaşılmıştır. Bu anlayış AP için bir gerilemedir. Fakat memleket için bir ilerlemedir. Bu açılan çığırda biraz daha yol alınabilir.

Mehmed Kemal

9'a yakın artan fiyatların, tempo değişmezse, 1966'da yüzde 10'a yakın artacağını söyledi. Prof. Yalçın, yüzde 5 oranında bir fiyat artışından yanaydı. Yüzde 10'a tehlikeli buluyordu. Bunun için kredilerin kısıtlanması, cari bütçe giderlerinde tasarrufa gidilmesi gibi tedbirlerin yanı sıra, halkın satın aldığı malların vergilendirilmesini istedi.

Türkiye ve nükleer silâhlar

Faşist İspanya'da ve Amerika'dan fazla Amerikacı Batı Almanya'daki nükleer silâhlara karşı bir uyarı başlatmıştır. Franco, silâhları taşıyan uçakların tropikler üzerinden uçmasını yasaklamıştır. Almanya'da ana muhalefet partisi, Savunma Bakanından, atom silâhları yüklü Amerikan uçaklarının Batı Almanya üzerinde uçmaları konusunda bilgi istemeye karar vermiştir.

Türkiye ise, Washington'da toplanan 5 üyeli NATO Nükleer Komitesine katılmaktadır. Fransa toplantıya protesto etmiş, Norveç toplantıya iyi karşılamadığını belirtmiştir. Türkiye ise, nükleer silâh planlayacaktır. Savunma Bakanı Topaloğlu bu maksatla Washington'dadır. Yurttan ayrılmadan önce, geride bıraktığımız Pazar günü Başbakan Demirel ile uzun bir konuşma yapan Topaloğlu'nun, asıl toplantı dışında Washington'da neler konuşacağı merak konusudur. Daha sonra 21 Şubat'ta, Amerikan Savunma Bakanının Muavini Türkiye'ye gelecektir. Yeni bir Amerikan tertibiyle karşılıklı buluştuğu muhakkaktır. Tertibin konusu, herhalde pek yakında ortaya çıkacaktır.

Ahmet Topaloğlu
Kokusu yakında çıkar!

İşçi gözüyle özel sektör

Mecliste AP ve YTP sözcüleri faziletlerini överlerken, Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, işçi gözüyle özel sektörün durumunu Bakanlar toplantısında anlattı: «Kimse inkâr edemez ki bu yeni devrede özel işverenler kötü örnekler vermişlerdir. Toplu iş sözleşmelerine ısrarla uymayan özel sektör ile kamu sektörü arasındaki uçurum korkunçtur.

1963'ten bu yana yapılan 83

grevden 73'ü özel sektöre ait iş yerlerindedir. Bu müesseselerde ki işçi ücretleri de çok düşük seviyededir. Bu iş yerlerinin yüzde 80'inde ücretler 10 liranın üstüne çıkmamaktadır. İşçinin açık haklarına karşı direnme zihniyetinden kendini kurtaramayan özel sektörün bu davranışları devam ederse Türkiye'de çalışma barışı gerçekleştirilemez».

Seyfi Demirsoy, bu arada, kamu teşebbüslerinin de işveren sendikalarına girerek sosyal ve ekonomik politikalarını özel sektöre teşim etme çabalarına Türk-İş'ın kesinlikle karşı bulunduğunu açıkladı: «İktisadi Kamu Kuruluşlarının İşveren Konfederasyonuna üye olmalarıyla ilgili hazırlıklar ilerlemektedir. İşverenleri, grev yapan çalışanlar aleyhine kuvvetlendirecek bu hareketin kesinlikle karşısındayız».

Ankara Sanayi Bölgesi

Özel sektör, sanayi bölgesi kurma gereğiyle yıllardır Etimesut - Ankara otfaltı üzerinde bulunan Macun Çiftliği peşindedir. Ne var ki geçmiş koalisyonlar, sanayi bölgesi tesisinden çok, bir arazi spekülasyonu şüphesi yaratır bu teklife iltilaf etmemişlerdir. Özellikle Tarım Bakanı Turan Sahin, Macun Çiftliği'nin transfer işine kesin bir hayır cevabı vermiştir Belediye de talebi hoş karşılamamıştır. Ama Ankara Sanayi Odası ümidini kaybetmiş değildir. Meselevi Başbakan Demirel'e götürmüştür Demirel, ferih, Bakanına meselemin bir defa daha incelenmesini emretmiştir.

Gerçek Saygısı

ZOR GEÇİT

Fethi Naci

1966 yılı, işçiler için zoru bir yıl olacağı benzer. Birçok toplu iş sözleşmesinin süresi bu yıl tamamlanmaktadır. Yeni toplu sözleşme görüşmeleri, ekonominin bir enflasyon dönemine girdiği, fiyatların durmadan yükseldiği ve iktidarda Adalet Partisi'nin bulunduğu bir ortamda olacaktır; «Fiyat yükselmesi sıhhat alametidir» diyen Adalet Partisi'nin...

Öte yandan, her yıl 400.000 kişi iş aramak üzere sokaklara dökülmektedir. Bir kişiye sanayi alanında iş yaratılabilmesi için yapılması gereken yatırım 25.000 liradır. Bu iki rakam, Türkiye'deki geniş işsizler ordusunun varlığını sebebiyi açıklamağa yeter. Bugün bir fabrikanın kapısından kara tabtaya «5 yardımcı işçi alınacaktır» yazısının yazılması üzerine kaptıya üşüşen işsizlerin sayısı en azından yüzü bulmaktadır. Ve bunu işveren de görmektedir, o fabrikada hâlen çalışmakta olan işçi de...

13 Şubat Pazar sabahı, gazetelerini açanlar, üç sütun üzerine, bol imzalı bir bildiri görmüşlerdir. İşverenlerimiz de son günlerde yayımlanan ve çoğu demokrasimizin geleceği bakımından güven uyandıran bildirilerden esinlenerek bir bildiri yayımlanmışlar, «Esinlenerek» dedimse, tabii şekil bakımından. Bizim işverenler bağımsız ve baysiyetli bir dış politika ya da lâiklik ilkesini savunacak değiller ya, akıl hocaları Şahap Kocatopçu'yu savunuyorlar. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Paşabahçe fabrikasında başlayan grevin iyüzünü YÖN'ün iki hafta önceki sayısında okumuşsunuzdur. İşçiler, işverenin vaad ettiği zamları yapmaması üzerine greve gitmekten başka çıkar yol bulamamışlardır. Daha önce yapılan ve işçilere hiç bir çıkar sağlamayan ve sarı sendikacılığın unutulmaz bir belgesi olan Toplu Sözleşme ve bu sözleşmenin yanlıları, dedikoduları, bu işlerle ilgilenenlerin hâlâ hatırlarındadır. Bütün bunlardan sonra o bol imzalı patronlar bildirisinde şöyle lâflar okuyoruz: «Sırf şahsî kâpris ve çıkarlarını gerçekleştirmek için», «işyerinde huzur, istikrar ve çalışma barışı prensiplerini de hiçe sayarak... Bunları yapanlar, sendikacılar ve işçiler! Ya sayın patronlar ne diyorlar? «Gerek işvereni gerekse işverenin mensup bulunduğu işveren sendikasını mânen ve maddeten bütün gücümüzle desteklemekte olduğumuzu sayın kamu oyuna duyuruyoruz.»

İstanbul'da patron kuruluşları işvereni «mânen ve maddeten bütün gücüyle» destekliyorlar; İzmir'de işçilerin üzerine kurşun sıkıyor. Ve sonra, «işyerinde huzur, istikrar ve çalışma» lâfları!

İşyerinde «huzur, istikrar ve çalışma barışı», bugünkü şartlar içinde, ancak Anayasa'nın 42. maddesinde sözü edilen «çalışanların insanca yaşaması» gerçekleştirildiği ölçüde gerçekleşebilir. Yoksa işçilerin henüz gerekli politik bilinçten uzak olmasına, sendikaların mali yetersizliklerine, geniş bir işsizler kütlesine güvenerek «çalışanların insanca yaşaması»na engel olunmağa çalışıldığı müddetçe işyerlerinde ne huzur olur, ne de çalışma barışı!

İşçiler, bugün, artan millî gelirden artan bir pay almak peşinde değillerdir bile; istedikleri, sadece, yükselen fiyatlar karşısında ücretlerinin satın alma gücünü koruyabilmektir. Patronların «şahsî kâpris ve çıkar» dedikleri budur!

Ve öyle görünür ki işçiler ücretlerinin satın alma gücünü korumakta umulduğundan da büyük güçlüklerle karşılaşacaklardır. Ama bu güçlükler içinde pişecekler, bu ücret mücadelesi politik bilinçlenmenin temeli olacaktır.

İşçilerin bu konuda en büyük yardımcıları anlayışsız patronlar olacaktır!

Petro-kimya sabotajı!

Yassıada dâvalarından birinin adını Vinileks dâvası olduğu hatırlardır. Daha o zamanlardan plastik sanayinin ne kadar kârlı bir iş olduğunun anlaşılması pek çok gözü açık iş adamının iştihasını kabartmıştır.

27 Mayıs sonrasında Türkiye'de bir plastik sanayii kurulması meselesi pek çok iş adamını meşgul etmiştir. Yabancı sermaye de, konuyla ilgilendirilmiştir. Nitelikli National Distungery adlı bir firma, AİD yi de ikna ederek ve 32 milyon dolarlık kredi yardımı görmek, 14 milyon doları patent ve teknik bilgi vesaire şeklinde karşılanmak üzere kendisi de 18 milyon dolarlık yatırım yaparak Türkiye'de bir plastik sanayii kurma, vollarını araştırmıştır. Talat Carski adlı Polonya asıllı bir uzmana da bu konuda araştırmalar yaptırılmıştır.

Konuyla ilgilenen elbette ki sadece National Distungery olmuştur. Eczacıbaşı firması da konuya üstüne eğilmiş, yabancı sermaye ile iş birliği yaparak ve Sanai Kalkınma Bankası ile İş Ban-

kasının Amerikan Sermayesiyle İyılan Genel Müdürü Bülent Yazıcı'nın da desteğini sağlayarak böyle bir sanayi kurulmasını planlamaya başlamıştır.

Ne var ki, kurulacak plastik sanayinin Petro-Kimya sanayii çerçevesinde kurulması için Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı çalışmaları yapmaya başlamış ve 27 Mayıs sonrası hükümetlerin petro kimya sanayininin millî şirketler eliyle kurulması hususunda ikna etmiştir. İPAO hükümeti iknada başarı göstermiştir ama, hükümetin bir üyesi, o zamanki Sanayi Bakanı Fethi Çelbiş, millî sanayi fikrini ortaya atan İPAO Genel Müdürü İhsan Topaloğlu'na verinden etmeye kalkarak bu gayrete cevap vermiştir Bereket versin Genel Müdür gideceğine. Çelbiş gitmiş ve Devletin desteği ile 250 milyon lira sermayeli Petro Kimya Sanayii A.Ş. kurulmuştur.

Şirketin ilk sermayesi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı tarafından konulmuş sonra buna Emekli Sandığı ve Ordu Yardımlaşma Kurumu da ortak olmuşlardır. Başlangıçta, az miktarda da olsa yabancı sermayenin de iştiraki düşünülen Petro-Kimya Sanayii A.Ş. ne sonradan hiç bir ya-

bancı elinin sokulmaması daha cıçru bulunmuş, hazırlıklar da buna göre yürütülmüştür. Beş yıllık kalkınma planında da yer alan ve 300 milyon liralık yatırım ihtiyacı gösteren Petro-Kimya Sanayii için gerekli arsalar, ilerde tesislerin genişleyeceği de hesaba katılarak alınmış, tesisin 1968'de faaliyete geçmesi için gereken herşey tamamlanmıştır. 1972 yılına kadar Türkiye'nin bütün plastik ihtiyacını karşılayacak, daha sonra da tevsi imkanlarını haiz olacak bu sanayinin yolda 26 bin ton PVC adı verilen plastik ham madde; 20 bin ton poletilen ve daha çeşitli yan maddeler imal etmesi planlanmıştır.

Türkiyede yüzde yüz millî bir Petro-Kimya Sanayinin kurulması hazırlıkları böylesine ilerlemiş bir haldeyken, dünya plastik borsalarına hakim bir kartelin paravan firmalarından biri olan Daw Chemical ortaya çıkmıştır. Vaktiyile de Türkiye'yi bir pazar olarak gözüne kestirmiş olan Daw Chemical, İzmit Civarında Sanai Kalkınma Bankasının da yardımı ile kurulmuş, başında Hikmet Tuzcu adında işbilir bir iş adamı bulunan Tarım Koruma İlaçları A.Ş. ne ortaklık teklif etmiştir. Klor alkali imal eden Tarım Koruma İlaçları A.Ş. Fabrikasına teklif edilen ortaklık şöyledir:

Daw Chemical 5 milyon dolarlık teknik bilgi ve malzeme Fabrikasına teklif edilen ortaklık şöyledir: Daw Chemical 5 milyon dolarlık teknik bilgi ve malzeme yardımı yapacak, karşılığında fabrikanın yarı hissesine sahip olacaktır. Fabrika, yılda 15 bin ton PVC, yani plastik ham maddesi imal edecektir. Eczacıbaşı'nın, Hikmet Tuzcu, Bülent Yazıcı ve Sanai Kalkınma Bankasının himmeti ile bu yolda bir anlaşma yapılmış, temelleri çoktan atılmış millî bir sanayi olması kararlaştırılan Petro-Kimya Sanayinin karşısına, özel teşebbüsle yabancı sermaye ortaklaşa bir rakip çıkarılma tertibine girişmişlerdir.

Dünya standartlarından uzak, başka amaçlarla kurulmuş bir tesisin amacını saptırarak yeni bir sanayie atlamak hevesindeki yerli-yabancı koalisyonu gerekli müsaddeyi almak ve yüzde yüz millî sermayeye dayanan, her türlü ran tabliye hesapları yapılmış Petro-Kimya Sanayinin doğmadan boğmak telâşıyla yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesine başvurmuşlardır. AİD'nin de şiddetle destekleyip teşvik ettiği bu teşebbüs için, daha doğrusu millî Petro-Kimya Sanayii için ölüm kalım savasını ise şu önümüzdeki günlerde Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi verecektir. Karar ya Amerikalıların menfaatlerini kollamak yolunda Tarım Korumanın plastik ham maddesi yapmasına imkân verecek şekilde çıkacak ya da, gerçek bir millî sanayinin kurulmasını isteyen insanların yüreklerini ferahlatarak şekilde bu teklifin reddi yolunda olacaktır. Bunu önümüzdeki günlerde Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin kararı belli edecektir.

Toprak reformu ve Tapulama Kanunu

Sudan bir toprak reformuna da karşı çıkan AP'nin tutumu, Bütçe konuşmalarında YTP ve MP sözcülerinin bile tenkitlerine

Turan Sahin
Hayır demişti ama...

GÜRSEL

M. Hasırşapkalı

Cumhurbaşkanı Gürsel'in Amerikaya gönderilmesinden kısa bir süre önceydi Çankaya'da Başkan, eski silah arkadaşlarından bir emekli general emekli büyükelçi ziyareti etti. Ziyaretçi, yaverlere kartını vermiş, kart Başkana ulaştırılmıştı. Gürsel, ziyaretçisini hemen kabul etti. Yatağında doğruldu; dert yandı:

«Kararnameler beni çok üzüyor» dedi. Eklledi:

«Beni çok üzüyorlar...»

Gürsel ağlıyordu. Oğlu için de üzüldüğünü söyledi. Oğlu Özdemir'in nikâhı daha yeni yapılmıştı. Gürsel, kendisini üzen nedenleri daha fazla açıklamadı.

Gürsel'in yapısını, duygularını yakından bilenler vardır. Onun bir yanı da şuydu. İsrarlara karşı dayanamamaktaydı. Kararnamelerin imzalanması ısrarı - götürülüp getirilmesi - karşısında da dayanamamış, imzalamıyormuştu. İmzaladıktan sonra da üzül-müştü, üzüntüsü artmıştı ve üzüntüsü de hastalığını artırmıştı, kendi ifadesine göre.

«BANA BİR İHLAMUR»

Gürsel'in yakın silah arkadaşları, onun ümitsizliğe düştüğü zamanlar, alay tablidotunda hizmet gören ere, «Bana bir ihlamur getir oğlum» dediğini iyi bilirler. Birçite üç sanzatuva oyunu alıp üç içeri gittiği zaman da «Bana bir ihlamur getirin» der ve gitmiye hazırlanırdı. Bu sırada, kendisine arkadaşları çeşitli sorular sorarlardı. Biri bir gün «terbiye» bahsini açmış, Gürsel'i konuşturmak istemişti.

«EMİL» VE ÖZDEMİR

Baba Gürsel, oğlu Özdemir'i, çok serbest yetiştirmek istemişti. Jeanne Jacque Rousseau'nun Emil kitabını okumuş, Rousseau'nun tavsiye ettiği gibi Özdemir'i «tablata bırakıp» yetiştirmeyi denemisti. Ancak, Gürsel, bunu şöyle anlatırdı:

«Bu olmadı, tekrar Osmanlı sistemine döndü. Fakat Osmanlı sistemi terbiyeye de çocuğunun yapısı uygun değildi. Hani bir söz vardır: «Bir yarısan yarısı boşa gidecek» derler. Anneler de, babalar dövmesinin diye çocuklarının üstüne kanat gererler. Öyle...»

Gürsel, emekli büyükelçiye eski silah arkadaşına «Oğlum da beni üzüyor» derken, belki de bunları kastediyordu.

YURT DIŞINDAKİ YAVER

Gürsel, yurt dışına gönderilmesi miydi, yoksa gönderilmemesi miydi? Bu sorular şimdiye kadar çok soruldu, vazildi, çizildi. Yine de yazılacaktır. Ancak, hâlen yurt dışında bulunan, Gürsel'in eski yaverlerinden birinin gözüyle haberini duyduğu zaman hayretini gizlemediği ve «öyle konuşmuş da bir gerçekler»

«Gürsel'i yurt dışına göndermek için nasıl ikna ettiklerine sasıvorum. Vaktiyile de

Gürsel'in yurt dışına yollanıp tedavi edilmesi söz konusu olmuştu. O zaman Gürsel, (Ben memleketimde kalmak istiyorum. Ölürsem, memleketimde öleceğim) demişti. Bütün ısrarlara rağmen dışarı gitmeyi reddetmişti.

Gürsel'in kararnameleri imzalamasında, hattâ dışarı gitmesinde baş rolü oynayan genel sekreteri Nasır Zeytin-oğlu'nun sözünden çıkamaz duruma gelmesi şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de ileri sürülecek tenkidler arasında bulunacaktır.

HATİCE GÜRSEL...

Gazetelere «Gürsel'in evlâtlığı» deyimıyla geçen Hatice Gürsel, Başkan'ın çok sevdiği, hastalığı sırasında yanından bir an bile ayrılmayan bir yoksul köylü kızıdır. Gerçekte, öğrendiğine göre, Hatice Gürsel'in Başkanın evlâtlığı olamayışının baş sebebi, Medeni Kanunumuzdaki sakatlığın bir sonucudur. Hâlen 22 yaşında olan Hatice Gürsel, Cemal Gürsel'lere üç yaşında iken gelmiştir. Ancak Medeni Kanun, başkanın bu çok sevdiği kıza evlâtlık almasına —oğlu Özdemir varken— imkân vermemektedir.

Gürsel'in yakın tanıdıklarından birinin anlatığına göre, bir nüfus sayımında, Hatice soyadını değişik yazdırıldığından dolayı çok üzül-müş, «baba» demiş, «Ben de senin soyadını taşımak istiyorum.. Benim soyadımı değiştirin. Yahut sen soyadımı ver.» Bunun üzerine, mahkemeye başvurulmuş ve hattâ, Gürsel soyadı olmayan bir ilçeden Hatice'ye Gürsel soyadı alınmış, kızın da böylece gönüllü olmuş.

Hatice Gürsel, Gürsel'in pek sevdiği bu mânevî evlât. Gürsel'in ancak «mahfuz hisse» dışında kullanabileceği mirasından yararlanabilecektir. Gürsel'in vakıfları, Gürsel'in «varını voğunu» bu kıza bırakmak istediğini söylemektevsele de, kanun Gürsel'in bu isteğine elvermemektedir. Gürsel'in üzüntülerinden biri de budur belki.

vol açtı. Alican, toprak reformu konusunda AP'yi samimiyetsizlikle suçladı. Gerçekten, çabucak çıkartmak istediği kanunlar için üstüste geçici komisyonlar kurdu. An AP, iş toprak reformuna gelince, muhalefetin ısrarlarına rağmen buna vanaşmamış ve oy çoğunluğu ile meselenin yıllarca

komisyonlardan komisyona sallanmasını gerçekleştirmiştir. Buna karşılık Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği Gürsel'in vetosunu ve onis Tapulama Kanununu tazelemek konusunda AP oy çoğunluğuna dayanarak büyük bir acelelilik göstermiştir Muhalefet Tapulama Kanununun toprak reformu

AMERİKALI GÖZÜYLE GENERAL DE GAULLE

munu baltalayacağını, üç beş şahitle ağaların topraklarına yeni topraklar katacağını ısrarla belirttiyse de, bu, bir fayda vermedi.

AP'nin toprak ağalarının dümen suyundan gittiğini belirten bundan daha çarpıcı bir örnek bulmak kolay değildir.

Johnson ve tepkileri

Johnson'un Vietnam'da savaşarak Türkiye'yi de koruduğunu iddia eden patavatsız sözleri, Türkiye'de sert tepkilere yol açtı. Amerika'nın hayranı iktidarda Dışişleri Bakanı dahi, «Türkiye kendini korur» demek zorunda kaldı. Bir çok politikacı ve yazar Johnson'un sözleri hakkında görüşlerini açıkladılar. Prof. Ahmet Sükri Esmel'in meseleye ilgili görüşü şudur: «Hawai adalarına giden Johnson, Vietnam meselesi, Türkiye'ye de bağlamıştır. İddiasına göre, eğer Amerika Vietnam savaşını kazanamazsa, komünistler Türkiye'yi de tehdit edeceklerdir. Bir defa, Türkiye'ye komünistlerden gelecek tehdit karşısında ne davranışta olacağını Johnson, İnönü'ye yazdığı mektubunda açık olarak bildirmiş bulunuyor. Bu davranış karşısında, Amerikaya güvenilemeyeceğini Türkiye anlamış ve tehlikeye uğramaya için çareler aramaya başlamıştır. Bir çare de Amerika'nın Türk topraklarında kurduğu üslerden komünistleri kışkırtmaktır vazgeçmesidir.

Vietnam meselesine gelince, Türkiye Vietnamlıların giriştiği mücadeleyi kendi kurtuluş savaşına benzetmekte ve Vietnamlıların başarı kazanmalarını dilemektedir... Johnson bilmelidir ki, Vietnam'ın bağımsızlığı Türkiye için tehlike teşkil edemez».

Bülent Ecevit de tepkilerin şu sözlerle belirtti: «Türkiye bir komünist tecavüzüne uğrarsa NATO nun Türkiye ile ilgilenmeyeceğini, oldukça açık bir tehdit olarak 5 Haziran 1965 tarihli mektubunda İnönü'ye bildiren Johnson, şimdiki dünyanın öbür ucundaki Vietnam d. layısıyla Türkiye'yi uğrayabile-

ceği direkt veya endirekt bir komünist tecavüzünden aşırı kaygıya kapılmış görünmektedir. Demek ki Amerika, Türkiye'nin kaderi ile kendi işine geldiği vakit ilgilenecek, işine gelmediği vakit ağalardan kaçacaktır. Gene Türkiye'nin hukuki vecibelerini yerine getirmek üzere Kıbrıs müdahalesini önleyen Amerika, kendisinin Vietnam'daki askeri müdahalesi için görünüşe göre, Türkiye'nin desteğini sağlamaya çalışmaktadır».

Komünistler Vietnam'da başarı kazanırlarsa, Türkiye gibi ülkeler de de emellerini gerçekleştirmek için (milli kurtuluş savaşlarından yararlanabilirlermiş). Oysa Türkiye'de bir milli kurtuluş savaşı ihtimali yoktur ki komünistler bundan yararlanabilsinler... Türkiye'nin milli kurtuluş savaşını bundan 40 küsur yıl önce, şimdiki Batılı müttefiklerinde başlatmış ve kazanmıştı. Demek ki o kurtuluş savaşımız kazara bugün olsaydı Johnson Amerika'ya bunu bir komünist tecavüzü sayacak ve Türkiye'ye müdahalede bulunacaktı...

Johnson idaresine hakim olan bu anlayışla, Amerika, müttefik-

Bülent Ecevit
«Bu ne biçim koruma?»

Bugünkü Türk Basını ve getireceği sorunlar...

Bugünkü Türk basınının durumunun ne olduğu sorusuna cevap aramadan önce, basın ne olduğunu araştırmak gerekmektedir. Basın ve basının görevleri konusunda çeşitli kişilerin yaptıkları çeşitli tanımlar vardır. Biz bunlardan bir tanesini, bize en yakın olanlardan bir tanesini, bir ihtilâlcinin, ihtilâl içinde, basını azıcık da idealize eden bir tanımını ele alacağız.

Bu ihtilâlcî Mustafa Kemal'dir ve tanımını, Kurtuluş Savaşının sürdüğü günlerde, 1 Mart 1922 de, bir ihtilâl Meclisi olan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı yapmıştır. Mustafa Kemal o tanımında basın ve basından beklenenleri şöyle dile getirmektedir: «Matbuat, Millet'in Sadakı unumüsüdür. Bir milleti tenvir ve irtıfatta, bir millete muhtaç olduğu gıda-i fikriyi vermekte, hülâsa bir milletin hedefi saadet olan istikamet-i müsterekede yürümesini teminde, matbuat başı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir.»

Yaşı otuzu geçmeyenlerin anlaması hayli zor olan bu sözlerin anlamını değiştirmeden günümüz diline aktarılışı şöyledir: «Basın milletin sesidir. Bir milleti aydınlatmada ve uyardırma, bir millete muhtaç olduğu düşünce gidasını vermekte, özette, bir milletin amacı mutluluk olan ortak yönde yürümesini sağlamada, basın başı başına bir kuvvet, bir okul, bir öncüdür.»

BAKALIM ÖYLE MIDIR?

Bu tanımın yapıldığı tarihten bu yana aradan yarım yüzyıla yakın süre geçtiği halde tamamlanmayan ihtilâlin basın için yaptığı bu tanıma günümüz Türk basını ne kadar uymaktadır? Bir bakalım:

Günümüzde basın, gerçekten milletin, yani halkın sesi midir? Bu soruya evet demek oldukça zordur. Basın gerçekten bir sestir ama, öylesine çok ve çeşitli görüşleri dile getiren bir sestir ki, aralarında en ufak bir armoni bile bulunmayan bu sese, topyekûn halkın sesi demek mümkün değildir. Bugünkü haliyle ve ana çizgileriyle basın, sermaye çevrelerinin, kapitalist düzenden yana kişilerin sesi ve sözcüsü durumundadır. Dolayısıyla fakir Türk halkının değil, para babalarının sesidir.

Günümüz basını, halkı aydınlatma ve uyarma görevini yerine getirmekte midir? Bu soruya da evet cevabını vermek zordur. Gerçek, bir haberleşme aracı olarak gazeteler ve dergiler halka yeni bilgiler, yeni haberler sunmaktadır ama, bu yeni haberler ve bilgilerin çoğunun, Mustafa Kemal'in sözünü ettiği gibi, millete muhtaç olduğu düşünce gidasını vermek amacını taşıdığını söylemek açık bir yalan olur.

Basın bugün, halkın uyanması ve aydınlanması için gerekli olanı değil, kendisine sürüm sağlayacak olanı aldatıcı ve uyutucu bilgileri vermeyi tercih etmektedir.

HALK ŞARTLANDIRILMAKTADIR

Örneğin sabık Prendes Süreyya'nın hatıraları, Brigitte Bardot'un seks havası, Beatle'lerin maceraları, karısıyla dört çocuğunu kö-

lerinde ve kurtuluş savaşı veren uluslarda güven değil, ancak korku uyandırır.

Kaz çiğeri ithalâtı

Milliyet gazetesinde Prof. Halûk Cillov, İstanbul'un zengin semtlerindeki bakkal dükkânlarını istilâ eden Avrupa malı peynirlerden, kaz çiğirlerinden haklı olarak şikâyet etmekteydi. Esas itibarıyla, göçmen dövizlerinin satılmasıyla vuku bulan bu lüks ithal malı istilâsı, derme çatma sanayimizi de fena halde baltalamaktadır. «Namuslu olmamız suç mu» diyen bir ithalâtçi dahi, durumdan şu sözlerle yakınmaktadır:

«Servet transferi kaçakçıları memleketi soyup soğana çevirirken namuslu ithalâtçiler olarak Ticaret Bakanından sormaktayız: Bizler de kaçakçılığa başıyalım mı? Bizler de bütün bu kaçakçılık usullerini biliyoruz, fakat memleketimizi düşüncelerimizle buna tenezzül etmiyoruz. Kaçak transferli malların gümrüklerimizden geçirilmesi, her

bir destere ile kesen adamın hunharlığı bu halkın uyanması ve aydınlanması konusunda zorunlu bilgiler ve haberler değildir. Ama bu tip haberlerin merak tabrik etme yönü, sürüm kabiliyeti vardır. Bunun içindir ki bugünkü Türk basını, halkı bu tip haberlere karşı şartlandırmıştır, şartlandırmaktadır.

Halkın mutluluğa kavuşması için basının öncülük, okulluk etmesine gelince... Bu konuda basın gerçekten bir okul, gerçekten bir kuvvet, gerçekten bir öncüdür ama bu öncülüğün, kapitalist ülkeler misyonerlerinin, daha sonra gelecek gerçek sömürücülere öncülük etmesinden, masum halk yılgınlarmı afonya alıştırma öncülüğünden farkı yoktur. Afyon yutanlar da geçici bir mutluluğa kavuştuklarını sanırlar ama, bu mutluluk afyonun etkisi geçince biter. Bizim gazetelerimizde, halk durmamacasına afyon yerine geçen maceralar, melodramik, dramatik çok kere de uydurma hikâyeler okutarak bir uyutma politikasının içindedirler.

Hemen burada belirtmek gerekir ki, bu karamsar hükümler, bugünkü Türk basınının tümü için veriliş değildir. Elbette ki istisnalar vardır. Ama istisnaların kaideleri bozmadığı da bilinen bir gerçektir. Bizim amacımız, bugünkü Türk basınının ana hatlarıyla ve kalın çizgileriyle bir panoramasını çizmektir.

DÖRDÜNCÜ KUVVET

Onlu Fransız gazetecisi Pierre Lazareff, 1942 yılında yazdığı «Fransız Basın Rezaletleri, yahut Fransız çökerten Dördüncü Kuvvet» adlı kitabında şöyle demektedir:

«Demokratik bir rejimde basın yalan söylerse, rejim de ölüme mahkûm olur. Zira hakimiyetine sahip olan millet eğer doğru haber alamaz ise hakimiyetini serbestçe kullanamaz.»

Bu sözlerin ışığı altında, türlü çabalara ve çırpınmalara rağmen bir türlü gerçek bir kalkınma yolu bulamamış Türkiye'de durum nedir? Bir de buna bakmakta fayda vardır.

Türkiye'de basın ne söylemektedir? Söyledikleri yalan mıdır? Doğru mu? İşî sayet yalnızca yalan mı doğru mu ölçüsünden alırsak, bir yanılamaya düşebiliriz. Şöyle ki, Türkiye gibi iktisaden geri kalmış bir ülkede, önemli olan sadece söylenenin doğru olması değil, aynı ölçüde de faydalı olmasıdır, uyarıcı, aydınlatıcı, düşündürücü olmasıdır. Konuya bu derinlikle bakıldığında, Türkiye'de basının yalanla doğru arasında bir tercih yapmadığı görülür. Yani Türkiye'de basın organları genellikle doğru da yazar, yalan da. Bunu bilerek yapanları vardır, bilmeyerek yapanları da. Ama Türk basınına asal özelliğini veren şey, yalan veya doğru yazmasından çok, gerekliliği ve faydalılığı yazmakta kısır kalışıdır. Politikada olduğu gibi basında da ucuze ve kolay edebiyat başlıca gelir kaynağıdır. İsterse bu yüzde yüz halkın zararına olacaktır.

İlhami Soysal

Vergi açıklaması

Sanayici, tüccar, emlak sahibi ve serbest meslek erbabı gibi beyannameli mükelleflerin 1964 yılında ödedikleri Gelir Vergisi rakamları, Bülçe Göreçesinde açıklanmıştır. Buna göre 367 bin mükelleften 154 binini, yani hemen hemen yarıyı, 1964 yılında 1481 lira, ayda 124 lira safi gelir sağladıklarını bildirmişler ve adam başına yılda ortalama 152 lira (ayda 13 lira) Gelir Vergisi ödemişlerdir. Bunların dışında 71 bin mükellef yılta 4581,67 bin mükellef yılda 7403 lira ortalama gelir göstermiştir. Böylece 262 bin beyannameli mükellef, yani toplamın yüzde 80'i ayda 590 liranın altında kazanç beyan etmişlerdir!

AF KARŞISINDA 27 MAYIS 21 MAYIS VE 142. MADDE

Anayasamızın bir parçası olduğu 156. maddesinde açıkça belirtilen başlangıç kısmında şöyle denilmektedir: «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 devrimini yapan Türk Milleti...» Anayasanın bir parçası olan bu kelimeler, DP iktidarının tutum ve davranışlarını, yani «onu idare edenlerin, demokratik rejimden adım adım diktatörlüğe doğru kaymalarını teşkil eden fiiller» i, en büyük suç olarak damgalamaktadır. Şimdi bir Af Kanunu, bizzat bu fiilleri suç olmaktan çıkarırsa, Anayasanın sözü ve ruhu ile çatışma durumuna düşer. Anayasa Mahkemesinin, bu kadar ileri giden bir kanunu iptal etmesi normaldir.

Prof. Dr. Muammer Aksoy

Bundan önceki yazımızda, af yetkisinin partizanca amaçlarla ne derece kötüye kullanıldığını ve hele son tasarıda «iktidarın suçluları nasıl teşvik eder duruma düştüğü»nü belirtmiştik. Şimdi göstermeğe çalışacağız ki, yeni Af Kanunu tasarısı, her türlü objektif ölçüden yoksun, genel affın yöneldiği amaçların hiçbirisi ile ilgili olmayan ve sırf AP'nin çıkarına hizmet hedefine yönelmiş bir tasarı niteliğindedir. Af Kanunu AP'nin istediği şekilde çıkarsa, huzur değil tam bir huzursuzluk, hatta rejim bakımından tehlikeler yaratacaktır. Çünkü amacı, «aşağıda göstereceğimiz üzere- bazı şahısları insanî ölçülerle korumak artık ceza çekmelerine son vermek değil, «AP'nin hasımlarından intikam almak»tır.

AF TASARISI VE 27 MAYIS

27 Mayıs ihtilali ile iktidardan düşürülenler, Yüce Divan tarafından çeşitli cezalara çarptırılmışlardır. Üç istisnanın dışında ölüm cezaları infaz edilmemiş, ölüncüye kadar hapis cezasına çevrilmiştir. Bu ölüm cezalarına çarptırılanlar da dahil, bütün hükümlüler, çeşitli yollarla -hatta «hileli şeriyeye» den başka bir suretle nitelendirilemeyecek yollardan bile faydalanılmak suretiyle- salıverilmişlerdir.

Siyasi suçlardan mahkûm olanların bir süre sonra affedilmesi, eğer «toplumda siyasi huzurun yaratılmasını sağlayacak ise», ceza siyaseti bakımından doğru sayılacak bir çözüm teşkil eder. Şu halde bugünkü şartlar elverişli olduğu takdirde, 27 Mayıs günü iktidardan düşürülenler, «1953 den itibaren yavaş yavaş gerçekleştirildikleri diktatörlüğe kayışın hesabını teşkil eden cezalar»ından dolayı artık hapiste kalmaktan kurtulmalıydılar. Çünkü ihtilalin üzerinden önemlice bir süre geçmiştir. Vatandaşların benimsedikleri siyasi görüşlerin veya partilerin farklı oluşuna göre, mazinin tartışma konusu olabilecek bir hesabı üzerinden sünger geçirmek, toplumsal bir çabanın kapanması sonucunu doğurabilir. Biz şahsen, daha bir süre önce bile «Forum'daki yazılarımızla- «27 Mayıs ihtilalinden sonra siyasi suçlardan mahkûm olan şahısların suçlarının geniş ölçüde affedilmesini öngören bir kanun»un çıkarılmasını savunmuş bulunuyoruz. Böyle bir tutumun, insanî ölçülere uygun olduğunu ve toplumumuzda huzur yaratma bakımından olumlu sonuçlar doğurabileceğini kabul etmekteyiz.

Ancak unutmuyalım ki, «27 Mayıs ihtilalinden sonra mahkûm olanları affetmek», «27 Mayıs mahkûm etmek» sonucuna kadar ileri gitmeyi gerektirmez. Oysa AP idarecilerinin millete sunduğu Af Kanunu tasarısında, 27 Mayıs devriminin meşruluğu ile kolay kolay bağdaşmayacak hükümler yer almaktadır. Bu tasarı yalnız çekilmemiş cezaların geri kalan kısmını değil, suçluluğu ortadan kaldırmaktadır.

Demek oluyor ki, 27 Mayıs'tan önce demokratik rejimi (basın hürriyetini, toplanti hürriyetini, seçim güvenliği, hürriyet

ve eşitliğini, tarafsız idareyi, milletvekili dokunulmazlığını ve sonunda muhalefetin her türlü siyasi faaliyetini meneden ve hatta muhalefet için can güvenliğini bile) adım adım ortadan kaldıran tutum, bu kanundan sonra hukuka aykırı sayılmıyacaktır. Böyle bir çözümün, bizim gibi demokrasi alanında iki ileri adımdan sonra bir iki tane de geri adım atmayı huy edinmiş bir memlekette ne kadar zararlı olacağını ayrıca belirtmek bile fazladır.

Sadece geri kalan cezaları ortadan kaldırmakla yetinmeyip, işlenen fiilleri suç olmaktan çıkarmak (caiz fiiller haline getirmek) yoluna gidilirse, toplumdaki hem olumsuz ve hem de olumlu kuvvetler rejim bakımından tehlikeli istikametlere itilmiş olacaktır. Gerçekten hukukî muhakeme bakımından bir zorunluk ifade etmese bile, geniş halk kitleleri bakımından ulaşılabilecek değer yargısı şöyle olacaktır: «Mademki 27 Mayıs'tan önce rejim bakımından atılan ters adımlar suç teşkil etmiyor, «27 Mayısın suç olduğu» yolunda değerlendirilecektir ki, bunun iki bakımdan sakıncalar yaratacağı şüphesizdir:

a) 1957-1960 devresi zihniyetini hortlatmak isteyen gruplar ve zümreler, böyle bir değer yargısına ulaştıran kanundan sonra, bir süreden beri esasen pek aşırı hale gelmiş olan taşkınlıklarında, daha da teşvik ve tahrik edilmiş olacaklardır. Gerçekte 27 Mayısın hasmı olan, bunu şimdilik resmen ilân edememek ise de, her münasebette (hele seçim meydanlarında korkunç bir surette) dile getiren bir iktidar partisinin, böyle bir adımı da millete kabul ettirdikten sonra, taşkınlığı hangi seviyeye ulaştıracağını kestirebilmek için kâhın olmağa hacet yoktur. Daha bugünden AP idarecilerinin hukuk prensiplerini hiçe sayışları, DP idarecilerinininkini çoktan geçmiştir. Eğer ilk bakışta bunun farkına varılmıyorsa, sebep 1961 Anayasasının yarattığı garantilerdir. DP'nin bütün hürriyetleri ve memur teminatını ortadan kaldıran kanunları çıkarabilmesi ve uygulayabilmesi, bir Anayasa Mahkemesinin bulunmaması sayesinde gerçekleştirilebilmiştir. Dürüst hâkimlerin başında Adalet Bakanının Demokles kılıcı gibi sallanması ve zaman zaman bir çok Hâkim ve Savcının başını yemesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun var olmaması yüzünden sonuçta ulaştırılabilmisti. «Üniversitenin çantına ot tıkama» teşebbüsleri, Devlet radyosunu DP radyosu haline getiris, Üniversite ve Radyo özerk müesseseler olarak Anayasa teminatına bağlanmamış olduğu için gerçekleştirilebilmişti. AP idarecileri bütün bu ters adımların derin hasreti içindedir. Ama Anayasa ve onun müesseseleri, karşı-

larına aşılmaz kalıplar olarak çıktığı içindir ki, «istemeye istemeye» boyun eğmektedirler.

Buna karşılık, Anayasanın «tarafsız idare» konusundaki hükümlerine rağmen bütün idare mekanizmasını hallaç pamuğu gibi atmak ve kendisine boyun eğmeyen hiçbir memuru yerinde bırakmayacağı inancını doğurmak ve böylece manevî bir panik yaratabilmek konusunda AP idarecilerinin gösterdiği cüret, AP idarecilerinin ille dahi kıyaslanamayacak kadar ileridir. Hele Danıştay kararlarının uygulanmaya çağını ilân etme cüretini, DP Başbakanı göstermemiştir. Şu halde böyle bir Af Kanununun da gerçekleştirilmesinden sonra, AP idarecilerinin taşkınlıkları ve demokratik idarenin ruhuna «Anayasayı zorluyarak do lambaçlı yoldan ulaşılabildikleri oranda- aykırı düşen davranışlar serisi, şüphesiz ki daha da fazlaşacaktır, hatta tahammül edilmez hadde ulaşacaktır.

b) Böyle bir Af Kanununun ve bu gibi taşkınlıkların, 27 Mayısın inanan zinde kuvvetleri hareketsiz bırakmayacağı ise şüphesizdir. Esasen 21 Şubat ve 21 Mayıs hâdiseleri de, 27 Mayısın meydan okuyan kişilerin tutumlarına «durl demek için» yapılmamışlar mıydı?

Bugün iktidara gelişini DP'nin mirasçısı olduğunu ilân etmeğe borçlu bulunan bir parti, «demokratik rejimi ortadan kaldırma» olarak nitelendirilen sistemli adımların kanunca «caiz fiiller» olarak ilân edilmesinden sonra, DP'nin yolundan gitme çabalarını, kat kat arttıracaktır.

İktidara gelişini kuvvete değil, demokratik rejime ve Anayasa düzenimize borçlu olan bir iktidarın, bu rejimin temelini teşkil eden Hukuk Devleti ilkesini ve mahkeme kararlarının üstünlüğü prensibini bal talaması cinnetten başka bir suretle izah olunamayacağı halde, AP idarecileri bu yolda sonuna kadar ısrar ve inatla nasıl gidebilirlerse, Genel Af Kanunundan sonra, «diktaya kayışın en başta gelen suç lularını en önemli makamlara yerleştirmek»ten de, o şekilde çekilmeyeceklerdir. Af Kanunundan sonra, hatta daha önce bile, Bayar'ın artık Senatör sayılması gerektiği görüşünün «AP Hükümetinde Bakan olan bir şahsın gazetesi de dahil bir çok AP'li tarafından ciddi surette ileri sürülmesi, tasarlanan affın, ne gibi hâdiselere gebe olduğunun en manalı işaretidir.

Görülüyor ki, AP idarecileri, affı, «memlekete huzuru ve kardeşlik havasını getirmek» için değil, «27 Mayıs'tan emelden silip süpürmek» ve hatta «27 Mayısın hesabını sormak» için, «ilk adım» olarak gerçekleştirilmek niyetindedirler. Bayar'ın uzun zamandır savunduğu görüş, yeni Af Kanunu Tasarısının felsefesini teşkil etmektedir. Adı geçen, «kendisini suçlu saymadığı ve 27 Mayısı tanımadığı» içindir ki, af talebinde bulunmamakta» idi. İşte şimdi bir kanun tasarısı, aynı görüşün birinci kısmını dile getirmektedir; ikinci kısmının dile getirilmesi de, sadece zaman meselesidir. Kaldı ki AP organları, bunn dahi fir-

sat buldukça söylemekten hiçbir suretle kaçınmamaktadırlar. Bu gazete ve dergilerin zaman zaman, 27 Mayısı gerçekleştirenler hakkında kullandıkları tehdit kelimeleri, en aptal insanların bile anlayacağı açıklıktadır.

Nihayet meseleye Anayasa açısından bakarsak, teslim etmek zorunluğunda kalırız ki, «DP iktidarının demokratik hürriyetleri ve Hukuk Devleti düzenini ortadan kaldırma istikametindeki sistemli fiillerinin artık suç sayılmaması», Anayasa düzenimizle de bağdaşmaz. Anayasamızın bir parçası olduğu 156 ncı maddesinde açıkça belirtilen Başlangıç kısmında şöyle denilmektedir: «Anayasa ve Hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 devrimini yapan Türk Milleti...».

Anayasanın bir parçası olan bu kelimeler, DP iktidarının tutum ve davranışlarını, yani «onu idare edenlerin, demokratik rejimden adım adım diktatörlüğe doğru kaymalarını teşkil eden fiiller»i, en büyük suç olarak damgalamaktadır. Şimdi bir Af kanunu, bizzat bu fiilleri suç olmaktan çıkarırsa, Anayasanın sözü ve ruhu ile çatışma durumuna düşer. Anayasa Mahkemesinin, bu kadar ileri giden bir kanunu iptal etmesi normaldir.

Bu noktada «son olarak» bir özelliğın daha üzerinde durmak isteriz: Siyasi suçlarda hele rejim suçlarında, «suçu bütün sonuçları ile ortadan kaldıran bir Af Kanunu»nun kabul edilmesi, iki halde söz konusu olabilir:

Ya vaktiyle siyasi suçlu sayılan (rejim suçunu işlemiş olan) kimseler, günün iktidarı tarafından, tekrar «doğru bir Devlet ve idare görüşünün temsilcileri» olarak takdir edilmeğe başlanır; yani şu veya bu şekilde bir karşı devrim (Kontr-Revolution) gerçekleştirilir. Yahut da iktidar, aradan geçen zaman zarfında o derece kuvvetlenmiş ve «söz konusu siyasi suçları işlemiş kimselerin teşkil ettiği siyasi grubun kuvveti o derece azalmıştır ki, onların kamu görevleri olarak hizmet almaları bile, hiç bir tehlike taşımaz hale gelmiştir.

Birinci duruma misal olarak, Millî Birlik Komitesinin çıkardığı (4 sayılı) Af Kanununu, Avrupsın Nazi işgali görmüş memleketlerinde demokratik idareler iş başına gelince, düşmanla işbirliği yapmış olan hükümetler zamanında bu iktidara karşı işlenmiş suçların affına ilişkin kanunları zikretmek isteriz.

İkinci gruba giren kanunlar için tipik bir örnek, Cumhuriyetin 15 inci yılında ilân edilen Genel Af Kanunudur. Celâl Bayar'ın Başvekilliği zamanında kabul edilen bu kanunla, İstiklâl Mahkemelerince mahkûm edilmiş olan şahıslar ve 150 likler af edilmiş ise de, kendilerine tekaül maası bağlanamayacağı ve kamu görevlerinde ancak kanunun üzerinden 8 yıl geçtikten sonra kullanılabilecekleri belirtilmiştir. Demek ki, suçlarının üzerinden hele 150 likler bakımından 20 yıldan fazla bir sürenin geçmesi beklenmiştir. (Bakınız 3527 sayılı Kanun madde. 2 fık. 2).

Şimdi bugünkü durumu ele alırsak, teslim etmek zorunluğunda kalırız ki, «şimdi siyasi suçları affedilmek istenilen kişilerin zihniyetinde olanların kuvvetlerinin tamamen ortadan kalktığı» asla iddia edilemez. Gerçi DP'nin devamı olan AP'nin kuvveti, kendilerinin sandığı gibi onları herşeye kadir oldukları inancına saplanmalarını haklı gösterecek ağırlıkta değildir. Fakat bu kuvvet, bugün bir hayli artmış ve «hukuka aykırı ve hileli bazı metodlarla da olsa» iktidarı ele geçirmiştir. Bu şartlar altında böyle bir Af Kanununun kabul edilmesi, bir nevi «karşı ihtilalin başarılması» anlamına gelecektir. Nivem bu işe, böyle bir değerlendirmeğe karşı gelenlerin olacağından şüphe etmemek gerekir. Hiç değilse, iktidar partisinin açıkça, «DP iktidarının devamı olduklarını, bu sebeple de kendi kendilerini affettiklerini ve 27 Mayıs mahkûm ettiklerini» belirtecek medeni cesareti gösterebilmeleri lazımdır!

Yok bu cesaret gösterilemiyorsa ve (bu cesaretin gösterilmesi sonucunda) demokratik rejimin tehlikeye atılması istenilmeyorsa, rejim suçlarının bütün sonuçları ile affedilmesinin, ihtiyaçlara cevap vermeyen ve şartlara uygun düşmeyen bir çözüm olduğunu teslim etmek gerekir.

141 — 142 NCI MADDE SUÇLULARI

Genel af müessesesinin tanınmaması başta gelen sebebi, bazı siyasi mahiyetteki suçların, zamanla kamu oyu tarafından

Basında Mütteahhitler

Geride bıraktığımız hafta içinde, bir İstanbul sabahları, öteki Ankarada akşamları yayınlanan sürümsüz iki resmi ilan gazetesinde, belli bir konuyu işleyen haberler çıkmaya başladı. Bu haberler önce ufak, kıyıda köşeye sıkıştırılmış tek sütunluk işnelemeler halindeyken, sonradan araya bakan adları da karışarak büyüdü ve üçer, dörder sütunluk haberler hâline geldi. Anlaşılan bu iki gazete birisini vemek istiyordular.

Bu gazeteler, sürümsüzlük yüzünden geniş okuyucu yığınları üzerinde etkisi olan gazeteler değildi ama, sıcağı sıcağına ve bedava olarak bir takım milletvekilleri, senatörler ve bakanlarla genel müdürlere ulaştırıldıkları için, yetki sahibi bu kişiler nazarında bir hayli etkiliydiler.

Gazeteler konuya, «turizm çabaları baltalanıyor» diye girdiler. THY'nin Ankara Bölge Müdürünün partizanca davranışları, CHP'yi ilzam ettiği gibi haberlerle devam ettiler. Bu tip başlıkları taşıyan haberler her gün biraz daha büyüye büyüye devam etti ve günün birinde şu hâli aldı: «THY'nin Ankara Bölge Müdürü, hükümet programına rağmen özel teşebbüsü baltalayıcı bir volda çalışıyor, devletçiliği savunuyor.»

Bu dehşetengiz başlıklardan bir gün sonra ise Ankara'nın akşam, İstanbulun sabah gazetelerinin bu iki çelimsizinde şöyle bir başlık görüldü: «THY Bölge Satış Müdürünün keyfi hareketi ile ilgili yayın üzerine THY - özel sektör ihtilâfına bakanlar bizzat el koydu». Başlığın altında ise Turizm Bakanının, Ulaştırma Bakanının ve daha bilmem ne bakanlarının soruşturma açacaklarına, özel sektör düşmanı memurları bir an bile iş başında tutmayacaklarına dair de bir seri demec yer alıyordu.

Ciddi hiç bir gazetenin üstünde durmadığı, hattâ büyük tirajlara ulaşamadığı hâlde özel sektörün ianesi ile yaşayan ve bu sektörün çomarlığını yapmaya gönüllü bir takım gazetelerin bile üzerine atılmadığı bu av neydi? İşin bu tarafı üstünde duranların gördükleri şu oldu:

Ankara ve İstanbulda yayınlanan ve kampanyayı yöneten, önce sadece THY'nin bir bölge müdürüne saldırırken sonra sonra bu savaşı THY'nin tümüne

Izzettin Turanlı
Gazete ne işe yarar?

karşı geliştiren iki gazetenin sahibi aynı şahıstı. Bir iki yıl öncesine kadar, gazete okuyucusu bile olduğu şüpheliyken, iki gazeteyle birden sahip olan bu şahıs ise, DP iktidarının zengin ettiği meşhur müteahhitlerden, Demirel'in aziz ahbabı ve ondan «bos» diye söz eden meşhur Izzettin Turanlı idi. Bu meşhur iş adamının müteahhitlik konularındaki çeşitli şirketlerinin yanında bir de seyahat şirketi vardı. THY ise bu şirkete karşı, öteki seyahat şirketleri, Antaşlar, Özcivelekler, Güneyler, Balınlar ve daha başka benzerlerinden daha farklı muamele yapmış, daha büyük avantajlar sağlamamıştı. Izzettin Turanlı gibi elinde iki gazete birden bulunan bir iş adamına karşı nasıl olur da böyle davranılabildi? Böyle davrananların akıbetinin ne olabileceğini bir memur nasıl olur da bilmezdi?

BARDAĞI TAŞIRAN DAMLA

Bundan bir süre önce Bakanlık, yurt dışına uçakla gidecek devlet memurlarına ait bir genelge çıkartmıştı. Bu genelge, devlet parasıyla yurt dışına gideceklerin, bir devlet şirketi olan THY ile yolculuk etmesini, yolculuk sayet THY nin seferlerinin olmadığı uzak yerlere ise, bu kere de, bu istikamette THY nin seferlerinin olduğu yere kadar yolculuğun gene THY uçakları ile ve ancak ondan sonra yabancı şirket uçaklarıyla devam edilmesi yolundavdı. Böy-

lece hem döviz tasarrufu, hem de THY'nin mümkün olduğu kadar az zarar etmesi sağlanmış olacaktı.

Nitekim bu kararın faydaları görülmüş, üç yıl önce bilançosunu 28 milyon lira zararla kapatan THY, önceki yıl bu zararı 18, geride kalan yılda ise 8 milyon liraya indirmişti. Başbakanlığın genelgesine uygun olarak bakanlıkların pek çoğu da bu amacı sağlamak için genelgeler çıkarmışlardı. Özellikle ordu, Şimdiki Üçüncü Ordu Komutanı Orgeneral Memduh Tağmaç'ın Genelkurmay İkinci Başkanlığı zamanında verilen bir emir gereğince bu tasarruf tedbirine harfiyen uymuştu. Bakanlıklar içinde, bu tedbire aldırmayan tek bakanlık olarak Dışişleri Bakanlığı vardı. Nedense bu bakanlık kadrosu, vurt dışı gezilerde meselâ Roma, ya da Frankfurt'tan aktarma suretiyle bir yabancı şirket uçağına binenlerden bir kısmı Ankara-veya İstanbul'dan bu uçaklara binmeyi tercih ediyorlardı.

İlk defa bu seferdir ki, Dışişleri Bakanı Çağlayangil, İran ve Pakistana bir bakanlık heyeti ile birlikte giderken, Başbakanlığın çok eski tarihli bu genelgesine uymuş, THY uçaklarının Beyruta kadar olan seferlerinden istifade edilmesini ve ondan sonra yabancı uçaklara aktarma edilmesini uygun görmüştü.

Sezarın hakkını Sezara vermek gerekiyordu. Hareket yerinde bir hareketi ve hem Beyruta kadar olan yolculuk için dışarıya döviz ödenmeyecek, hem de THY uçaklarına yolcu bulunmuş olacaktı. Gelin görün ki, Türkiye'de, sermayesinin çok büyük bir kısmı devlete, yıllık zararının ise tamamı gene devlete ait olan THY nin yanı başında, sermayesi çok kere bir masa ve birkaç sandalye ile bir iki nüfuzlu işbilir dost olan, uçak bileti komisyonculuğu yapan seyahat acenteleri vardı. Bunlar hem THY'nin desteği ile bu şirketin ve ellorine geçirebilirlerse yabancı şirketlerin uçak biletlerini satıyorlar, hem de iç ve dış seyahatler biletlerini satmak için THY'den belli bir kontinjanda bilet alıyorlar, bunları satkça da elde ettikleri parayı birkaç ay kullanmak, sonunda da yüzde 7,5 civarındaki komisyonlarını almak imkânına sahip oluyorlardı. İşbilir bir müteahhid olan Izzettin Turanlı da «bunu görmüş, insan şirketlerinin, ihracat ithalât şirketlerinin, gazetecilik şirketlerinin, matbaacılık şirketlerinin yanında bir de TURAS adlı seyahat ve turizm şirketi kurmuştu.

HEP BANA

HEP BANA

Turas gibi seyahat ve turizm şirketlerinin ashında doktor sınırlarından, otobüs simsarlarından hiç bir farkı yoktur ve bunların bütün gayretleri müşteri kızıdır. Yerli veya yabancı hangi şirkete ait olursa olsun ne kadar çok bilet satarlarsa, o kadar çok komisyon alırlar. Tabii, devletin parası ile bir yere gidecek bir resmi heyetin uçak biletlerini satmak imkânına kavuşurlarsa, toptan bilet satacakları ve peşin para alacakları, bu parayı ilgili şirkete verinceye kadar da bir hayli zaman işletebilecekleri için, çok kere de dikkatlerini böyle resmi ve toplu gezilere dikerler.

Durum, Çağlayangil heyetinin İran ve Pakistana gidişi sırasında da böyle olmuş, çeşitli seyahat acentaları, Dışişleri heyetine biletleri kendileri satmak istemişlerdir. Ne var ki, bu kere kendi aralarında zaten birbirlerinin gözünü oyan bu şirketler, bu kere karşılıklı olarak

rak devletin şirketi THY'yi bul-kete geçirilen bakanlıklar, genel müdürlükler müdür hakkında, yapılan satışlar için tahkikat açmışlardır. Yapılan soruşturma ve araştırmalarda, Kararnamelere uygun hareket edilmediği, THY'nin menfaatlerinin kollanıp kollanmadığı ve turizm ve seyahat şirketlerine karşı nasıl davranıldığı gözden geçirilmiş, incelemeler sonunda Müdür Faruk Üretmen'in haklı olduğu görülmüştür.

Kısacası Bölge Müdürü, devlete ait şirketin kendi uçaklarının biletlerinin satışından komisyon verilmesini önlemiş, yabancı uçakların biletlerinin satışından elde edilecek komisyonun da gene devlet şirketi olan THY'ye kalmasını sağlamıştır. İşte Izzettin Turanlı'ya çileden çıkarılan bu olmuştur. Turas şirketine en azından ve açıktan 30 - 40 bin lira kâr bırakacak bir işin, bir müdürün biraz dikkatli davranması neticesinde önlenmesini hazmedememiş, iki gazetesine verdiği emirle, müdür alevhinde bir kampanya başlatmıştır.

Turanlı'nın gazetesinde çalışan bazı gazeteciler de işin peşine sürülmüş, ilgili bakanlara telefonlar ettirilmiş, THY Bölge Müdürünün turizmi baltaladığı, keyfi hareket ettiği, partizanca davrandığı ve nihayet özel teşebbüsü baltaladığı öne sürülmüştür. Arada el altından Bölge Müdürüne de haberler gönderip, bu biletlerin satışından doğan komisyonu kendi Turas şirketi alamaz ise, müdürün mutlaka yerinden edileceği tehditleri savurtulmuştur. Müdür direnmiş, ama, âdeta zoraki hare-

keteye geçirilen bakanlıklar, genel müdürlükler müdür hakkında, yapılan satışlar için tahkikat açmışlardır. Yapılan soruşturma ve araştırmalarda, Kararnamelere uygun hareket edilmediği, THY'nin menfaatlerinin kollanıp kollanmadığı ve turizm ve seyahat şirketlerine karşı nasıl davranıldığı gözden geçirilmiş, incelemeler sonunda Müdür Faruk Üretmen'in haklı olduğu görülmüştür.

Maliye Bakanı bu işin tahkiki için Hazine Genel Müdürünü, Ulaştırma Bakanı THY Genel Müdürünü görevlendirmişlerdir. Her iki genel müdür de sonunda Bölge Satış Müdürünün, Hazine'yi ve şirketin menfaatlerini gözetmekten başka bir iş yapmadığını, tıkkör değil takör edilecek or davranışta bulunduğunu söylemişlerdir. Buna rağmen müteahhi gazeteci Izzettin Turanlı hava subaylarından gelmiş, daha geçen yıl Turizm ve Taarım Bakanlığında turizmi teşvik konusundaki çalışmaları dolayısıyla takdirname almış Bölge Müdürü ile uğraşmaya devam etmiştir. Bakanların demeclerini bile, sadece işine gelen kısımları ile yayımlarak THY üstündeki baskıyı sürdürmek sevdasındaki bu müteahhit gazete patroua için, bitip tükenmeyen istekleri karşısında bakanlardan biri dayanamamış, «bunlar siyasi sermayeyi faiziyle işletiyorlar» demiştir.

Ankarada adı göyle göyle bilinen altı gazeteden dört tanesinin sahiplerinin müteahhi - iş adamı oldukları da hatırlanırsa ve bunların tamamının AP'ye yakın kişiler oldukları göz önünde tutulursa, yukarıdaki olaylar dizisinin ışığında, bir takım iş adamlarının ufak tırnaklı da olsa bazı gazeteleri için ele geçirmek istedikleri daha iyi ortaya çıkar sanırız.

Cumartesi Gecesi Pazar Sabahı

ALAN SILLITOE

İngiltere'de yayımlandığında büyük hâdise yaratan ve üç haftada 200.000 den fazla satan bu kitapta bir İngiliz fabrika işçisinin hayata ve çevresine bakışını izleyeceksiniz.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Ağaoglu Yayınevi: Ankara Cad. 37/7 (Vilâyet karşısı) İstanbul
YON - 036

DOST YAYINLARI SUNAR

Nâzım Hikmet'ten 4 yeni kitap

YENİ ŞİİRLER

7.50 Lira

ŞEYH BEDREDDİN DESTANI

4.00 Lira

KAFATASI

Oyun 4.00 Lira

İNEK

Oyun 4.00 Lira

DOST YAYINLARI, Necatibey Cad. 22/3
YENİŞEHİR - ANKARA

(YON - 025)

ŞİDDETLİ

BAS

AĞRILARINA
KARŞI

GRİPİN

Basarı ile
kullanılır!

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Luna IX'un gönderdiği bir ay resmi.

UZAY YARIŞI

Luna 9'un aya inişi, uzay ya-şış, frenleme veya paraşüt kullan- rında kimin başta gittiği me- sesini ön plâna çıkardı. Yarı- şa, Sovyetler hayli önde başla- mışlardır. 7 Ekim 1957'de Sp- utnik'in uzaya fırlatılışı Ameri- kayı tamamen hazırlıksız vaka- lamıştır. Rus başarısı üzerine, Amerikalılar, hızlı bir çalışmaya girişmişler ve bir çok alanlarda gecikmelerini fazlasıyla kapat- mışlardır. Nitekim bugün Rus- ya ve Amerika arasında garip bir uzay balesine tanık olmak- tırız. Sanki gizlice anlaşmışlar gibi, iki rakip sırayla başa geç- mektedir. Birinin başarısını, bir kaç ay sonra ötekinkini izle- mektedir.

Aslında ikisi de paralel yol- lardan gitmekte ve aralarındaki pahalı rekabet onları, aynı de- nemeleri, aynı hataları birbiri ardı sıra yapmaya zorlamakta- dır.

Füzeler alanında Rusların de- vamlı ileride buldukları mu- hakkaktır. Ruslar, 13 ton ağırlı- ğı uydulaştırmaya muktedir- dirler. Amerikalılar ise bunu «Saturne» füzeleriyle iki yıl zar- fında yapabileceklerdir. Buna karşılık Amerikalılar, elektronik minyatürleştirme alanında bü- yük başarılar elde etmişler ve bu sayede uzay randevusunu, toplam ağırlığı 1500 kilo olan kapsüllerle gerçekleştirmişler- dir. (Yalnız Luna 9'un ağırlığı 1500 kilodur).

Aya gitmek yarışında üç «Pi oneers» ile Amerikalılar önde başlamışlardır. Fakat bunların üçü de hedefine ulaşamamıştır. 1959 Ocak ayında ilk Rus Lu- nik I'ın 7400 kilometre uza- ğından geçmiştir. Dokuz ay son- ra Lunik III, ayın gizli yüzü- nün ilk fotoğraflarını yollamış- tır. Amerika böylece hayli ge- ridede kalmış olmaktadır. Ken- nedy bunun üzerine aya gitme yarışına büyük önem verdi. «Ranger»lerin hazırlığına giri- şildi. Altı başarısızlıkta sonra bir Ranger ayın 4317 fotoğrafı- nı gönderdi. Ranger 8 ve Ran- ger 9 da güzel fotoğraflar yol- ladılar.

Ay yarışında ikinci etap, a- ya yavaş inebilmektir. Rusların Luna 9'una karşı Amerikalıların «Surveyors» leri vardı. Fakat Amerikan programı çeşitli güc- lüklerle karşılaştı. Aya incek ilk Surveyor, bu yılın ikinci yarısında gönderilecektir.

AYA İNİŞ NEDEN BÜYÜK BAŞARIDIR?

Luna 9, 800 kilo yakıt, 300 kilo elektronik teçhizatla aya doğru uçmuştur. Toplam ağırlı- ğı 1583 kilogramdır. Aya müm- kün olduğu kadar yavaş ula- şması için, onu ancak verçeki- minden kurtarıp ayın çekimine sokacak yeterlikte ilk hız veril- miştir. Araç, verçekiminden kur- tulduğu noktadan itibaren, ayın üzerine saatte 10 bin kilometre hızla düşmeye başlamıştır. Me- sele, aracın amortisörleri üye- rinde aya sarsıntısız inebilmesi için bu hızı saniyede 3 ilâ 6 metreye indirebilme noktasında toplanmaktaydı.

Atmosferin mevcut olmavı-

ma imkânını ortadan kaldı- rmaktadır. Aracın yavaşlatılabil- mesi ancak hız kesici retrofüze- lerle mümkündür. Retrofüzeler, aracı, ayın yüzüne bir kaç me- tre kala durduracaklardır.

Bu işlemin çok kısa bir sü- rede başarılması gereklidir. Ya- kıt sınırlıdır ve fren, kilometrelerce uzun bir mesafede yapıla- maz. Ruslar, başarısızlıktan sonra bu çok güç işi başarmış-lardır. Başarı, onların elektro- nik alanında büyük mesafe al- dıklarını göstermektedir. Retro- füzelerin gereken anda harekete geçirilebilmesi, saniyenin yüz- de birinden az bir hatanın da- hi yapılmamasını gerektirmek- tedir. Elektronik bevin, Luna 9 denemesinde, son derece sıh- hatlı bir radar sayesinde, ara- cın mevkii her an izlemiş, sani- yede milyon işlem yaparak, füzelerin ateşlenmesini ve dur- durulmasını saniyenin yüzde bi- rine inen bir sarahatle tanzim etmiştir. Yirmi metrelik hata yapılırsa, araç ya çok hızlı dü- şecek, ya da havada hareketsiz kaldıktan sonra aya çarpıp par- çalanacaktır. Böyle bir başarıyı, on yıl önce düşünmek bile müm- kün değildi.

AYA NASIL GİDİLECEK?

Ruslar da, Amerikalılar da dört yıldan az bir süre içinde aya gidileceğini ilân etmişler- dir. Bu demektir ki, yolculuğun şartlarından biri, bir yıl içinde gerçekleşirilecektir.

Amerikalılar, projelerini ger- çekleştirmek için zorunlu olan randevu tekniğini başarmışlar- dır. Bir uzay gemisi ile hareket eden dört kozmonot, ayın vör- ününe erişeceklerdir. Bunlar- dan ikisi, fak bir araçla (1 em) uzay gemisinden ayrılarak aya incekler ve tekrar ayın vörün- gesindeki uzay gemisine döne- cekler. Ayın çekim gücünün zayıflığı dolayısıyla «Luna» ko- layca havalanabilecektir. Yerçe- kimine nazaran, ayın çekimi ye- tide bir oranındadır.

Sovyetler ise, atmosferin hu- dudunda bir uzay platformu kurma kararındadırlar. Bu plat- formdan hareket eden gemi doğ- rudan aya gidecektir. Böylece yakıt tasarrufu sağlanacak ve ayda çok daha uzun süre kal- mak mümkün olacaktır. Rus gemisi avdan doğrudan doğ- ruya dünyaya dönecektir.

Tasivici muazzam füzelerle bir uzay platformunun kurulma- sı, iki vıla kadar gerçekleştirile- bilecektir. Daha önce, Gagarin'in ucusunda olduğu gibi, ay- ın vörününe havvanlar (muh- temel olarak kânekler) gönderilecek- tir. Havvanlardan biri aya indir- ilcek ve bu, ay üzerinde vür- üyen ilk canlı varlık olacaktır. Ama şimdi umidi yoktur. Ay- ın vörününe ilk canlı da bu havvan olacaktır. Havvanın tekerleri dünyaya iletilecek, böylece ay- ın vörününe ve radyasyonların can- ılar üzerindeki etkileri öğrenile- bilecektir. Sıra bundan sonra, ilk insanın aya gidişine gelecek- tir.

DIŞTAN GELEN FAŞİZM

Prof. Maurice Duverger

Dünyanın en büyük, en modern ve en güçlü müetti (nüfusu 190 milyon, yüzölçümü 9.363.000 kilometrekare, dünya sıralama üretimi- nin yarısı), 16 milyon nüfuslu 155 bin kilo- metrekaare yüzölçümlü, fakir, az gelişmiş, az sanayileşmiş, karşı koyması fiilen imkânsız bulunan küçük bir devleti sistemli bir biçim- de yeniden bombalamaya başlamıştır.

Bombardımanın gerekçesi, Güneydeki komşusuna karşı giriştiği tecavüzdür. Suçlu bu lunan bu küçük devleti, saldırıyı durdurmaya zorlamaktır. Hiç şüphesiz, Cochinchine'de devrimci bir savaş veren gerillaların saflarında, Kuzey Vietnam askerleri, cephane ve silâhi vardır. Fakat bu asker, silâh ve cepha- ne, aynı gerillalara karşı savaşan Amerikan asker, silâh ve cephanesinin binde birinden daha azdır. Üstelik, Kuzey Vietnamlılar ile Güney Vietnamlılar aynı milletin insanlarıdır. Cenevre Anlaşması, Güney ve Kuzey'in hür seçimler yoluyla birleştirilmesini öngörmüşse de, Güneydeki Hükümet, buna asla vanaşma- mıştır.

Güney Vietnam'daki bütün askerî mü- dahaleler durdurulsa, bir yandan Amerikalı- lar, öte yandan Kuzey Vietnamlılar çekilsel- ler, hiç şüphe yok ki Vietcong gerillaları derhal iktidarı alacaklardır. Amerikan egemenliğine paravana teşkil eden -ki bu parava- na saydamdır- sözde generaller ve albaylar, bir çırpıda yok olup gideceklerdir. Amerikan yetkililerinin vicdanlarını huzura kavuşturmak için icad edilen hukuk formülünü ciddiye alan tek kişi yoktur. Bu hukuk formülüne göre, ABD, Kuzeyin istilâsı karşısında meşru Gü- ney Vietnam Hükümetinin talebivle, ona yar- dım için müdahale etmiştir. 1940 da Norveç' in istilâsına giriştiği zaman, Hitler'in ileri sürdüğü gerekçe, daha az ciddi değildi.

MÜTHİŞ BİR KIN

Gerçek, Amerikalıların Saygon'a kadar komünizmin ilerlemesini istemeyişleridir. Bu- nu önlemek için, ilk defa olarak, bütün maddî güçlerini kullanmaktadırlar. Böylece temel bir mesele ortaya çıkmaktadır: *Ezeli bir dış as- kerî müdahale ile, bu müdahalenin vukluğun- da kesinlikle başarıya ulaşacak olan bir dev- rimci hareketin genişlemesi durdurulabilir mi?* Sorunun cevabı henüz açık değildir. Geçen yıl, muazzam bir askerî gücün kullanılması sayesinde Amerikanın başlangıçta elde ettiği başarılar, soruya olumlu cevap verme eñili- mini güçlendirmişti. Fakat şimdi çok daha şüpheli davranılmaktadır.

Bu davranışın önemini belirtmeye lüzum yoktur. Güney Vietnam'ın kendisi, iddia e- dildiği kadar büyük bir stratejik değere sahip değildir. Çin'in uslu durmasını sağlamak için, Tayland, Filippin üsleri ve hatta daha uzaktaki Pasifik üsleri yeterlidir. Saygon'daki bir ko- münist rejim, fiilen, Hanoi'deki bir komünist rejimden daha «bulasıcı» olacak değildir. Amerikan prestiji de daha az zarar görecektir. Zira bugünkü Vietnam politikası, bütün Üçün cü Dünya Amerikalılara karşı müthiş bir nefret yaratmaktadır.

Mesele, Saygon ve Hanoi meselesi de- ğildir. Amerika için, özgül mesele, bazı az ge- lismiş ülkelerde, kaybolmak üzere bulunan köhne strüktürlerin yerini alabilecek, komü- nizm dışında bir politik sistemden halâ vok- sun oluşlarıdır. Durum, Güney Doğu Asyaya nazaran, Güney Amerikada daha ciddidir. Güney Amerikada, sosyal ve ekonomik şart- lar, parlacıdır. Önümüzdeki yıllarda zorun- lu reformları gerçekleştirme ihtimali, devam- lı azalmaktadır. Feodalizmin verini demokra- tik bir sosyalizmin alması ümidi zittikçe zayıf- larmaktadır. Miyop bir hâkim sınıf, özel Ame- rikan çıkarları ve özel teşebbüse inanc- hep birlikte, Castro tiori bir ihtilâlden başka çıkış yolu bulamamaktadır.

EN ÖNDE CELLAT...

Böylece Amerika, özellikle yıl önce Avru- pada Metternich'in karşılaştığı durumda bu- lunmaktadır: Liberalizmin enişlemesine kar- şı çıkan, fakat çöküntü halindeki eski krallık- ların yerini alabilecek başka bir rejim ortaya kovabilme iktidarından voksun olan Metter- nich, krallıkları sadece kuvvet zoruyla avak- ta tutmaya istemistir. Metternich ile Washing- ton'un tutumları arasındaki gerçek fark, On- dokuzuncu yüzyıl teknik imkânlarının Met- ternich ordularının başarıya ulaşması için ve- terli eñicte olmalarıdır. Yirminci yüzyılın tek- nik imkânları, bu sorunun verilerini değiştir- mis midir? Güney Vietnam'daki Amerikan müdahalesi de, Dominik hareketi de aynı a- macı ölmektedir. Dominik çıkartması The- odore Roosevelt ve Metternich'in klâsik on- rasyonlarına benzemektedir. Her iki halde de, bir halkın eñicmesini, yabancı askeri mü-

dahale ile önleme bahis konusudur. Fakat Dominik ve benzer seterler, bir merdivenin ilk ayaklarını, Vietnam ise üst ayaklarını teşkil etmektedir. Arada, geleneksel otoriter rejim- lerle, Yirminci yüzyıl rejimleri arasındaki ka- dar fark vardır.

Vietnam'da Amerikan müdahalesi, mil- letlerarası ilişkiler planında, faşizmin otuz yıl önce iç plânda karşılaştığı meseleye benze- mektedir: *Bir milletin strüktürlerinin tabii gelişmesini devamlı olarak önleyebilecek güçte otoriter bir rejim kurulabilir mi?* Joseph de Maistre, cellât ön plânda yer almak şartıyla, bunun mümkün olacağını limit etmiş idi. A- ma onun çağında zulüm araçları teknik ba- kımından çok zayıftı. Devamlı bir başarıya im- kân vermiyordu. Yirminci yüzyılda kaydedi- len ilerlemeler, bu alanda durumu değiştirmiş- tir: Dış müdahale olmasa, Hitler ve Mussoli- ni muhtemelen yataklarında öleceklerdi; Fran- co, yatağında öleceğe benzemektedir. Bir halk ihtilâlinin onu devirme imkânı yok gi- bidir. Gestapo ve temerküz kampları, bir hü- kümete içeride başarı imkânı vermektedir. Napalm, fosfor ve benzer başka araçlar, ya- bancı bir devlete dışardan başarıya ulaşma imkânı sağlayacak mıdır? Vietnam'daki Ame- rikan müdahalesinin ortaya çıkardığı temel mesele budur. Bu «dış faşizm» meselesidir.

İçeride demokratik bir milletin, diplomasi alanında, ilkelerine aykırı usullere başvurması yeni değildir. Biz, Cezayirde bunu yaptık. Büyük sömürge fetihleri sırasında İngiltere de yaptı. Yenilik, milletlerarası ilişkilerde hâkim durumunun ona dünya hegemonyası mevkiiini sağlaması dolayısıyla, ABD'nin daha büyük hareket serbestisine sahip olmasıdır. Kuvvet plânında, Güney Amerika ve Vietnam'da, dün yanın tahribini göze almaksızın hiç bir de- vlet, Başkan Johnson'un kararlarına karşı ko- yamaz. (Küba'nın yeni bir istilâsını önlemek için, Sovyet füzelerinin müthiş rizikolu poker darbesi gerekmiştir. Buna sık sık başvurula- maz). Fakat faşist bir diplomasiin içeride de- mokratik bir rejimle beraber bulunması, onun gelişmesini sınırlandırmaktadır. ABD şiddet yoluyla küçük halklara, dünyanın en büyük milletinin iradesini kabul ettirirken, temel il- kelerine aykırı bir davranışta bulunduğunu bilmektedir. Elektronik makinalarına rağmen, ne Başkan Johnson'un ne de Mc Namara'nın vicdanı rahat değildir. Kamu oyu da huzur- suzdur. Komünizmin şerri temsu etmeğe, hal- kın inanması yeterli değildir. Halk bilmektedir ki, komünizme karşı bombalarına mücaadele et- mek, Protestanların dama nefret ettikleri en- gizisyon metodlarına başvurmak demektir. Millî gurur ve kızılının korkusu, bu ilkei ger- çeklerin bir zaman için unutulmasını sağlaya- bilir. Ama bu devamlı sızamaz. Üniversite ho- calarının ve talebelerin muhalefeti, normal olarak gelişmesi gereken bir manevî buhranın belirtileridir.

SAGIR KULAKLAR

Bu buhranın sonunda patlaması kesin değildir. Pattasa da «dış faşizm»e son verecek güçte olabileceği söylenemez. Aksine, dış fa- şizmin, Mc Carthy'çilik günlerindeki gibi, ya- vaş yavaş içeriye yayılmasından korkulabilir. Fakat bazı makul ümitlerde de bulunulabilir. ABD'nin müttefiklerinin, özellikle Batı Avru- pa halklarının tepkisi, bu ümitlerin gerçekleş- mesine yardımcı olabilir. Eğer Amerikalılar, bütün milletler tarafından ve özellikle uygar- lık, gelişme seviyesi ve demokrasi tipi bakı- mından kendilerine en yakın olanlar tarafın- dan Vietnam Harbi yüzünden kınamalarına 'yoi açtığını görürlerse, şüpheleri ve vicdan a- zapları daha çabuk gelişecektir. Fakat halen böyle bir durum yoktur. General de Gaulle' ün dışında, bütün Avrupa Hükümetleri vs susmakta, ya da Amerikan tutumunu tasvip etmektedir. Bunların en sosyalisti olan İngi- liz Hükümeti, Amerikayı tasvip ettiğini açık- ça söylemektedir. İnzelli şerefini ancak «Ti- mes» gazetesinin muhafazakârları kurtarmak- tadır. Batı Almanya Başbakanı, Vietnam hal- kının ıstıraplarından deñil de, Amerikalıların yanında ona zulmetmeğe doğrudan doğruya katılmadığından utanç duymaktadır. Hatta sol muhaliflerin çoğu hareketsizdir ancak ko- münistler, pek göze çarpmayan bazı nümvav- ler yaşamaktadırlar.

Asya uzaktır. Üçüncü Dünya biktiricidir Çin ve «sarı tehlike» endişe vericidir Avru- pa. yüksek tüketim toplumunun koltoğuna re- havet içinde gömülmüştür. 10 bin kilometre ötede sürdürülen bir milletin toptan katliamı- na gözleri ve kulakları kapalıdır. Böylece Av- rupa, Amerikanın suc ortağı haline gelmekte ve katliamın sürmesine yardımcı olmakta- dır.

«Sosyalizm ve İslâmiyet» Tartışmaları

Niyazi Berkes

Sayın E. Tüfekçi'nin yazısına geçen defa karşılık verdiğim zaman, iyimser bir paragrafta söze başlamıştım. Fakat buna verilen cevabı okuduğum zaman, bu iyimserlikte acele ettiğimi anladım.

Daha önce, Melih Cevdet Anday'a cevap olarak yazdığım yazıda (asıl konunun dışında olmakla beraber) sual-cevap şeklinde koyduğum noktalarla esasta aynı görüşte olduğumu söyleyip geçmemi, E. Tüfekçi asıl tartışma konusu olan noktadaki fikirlerine de katıldığımı anlamı na almış. Asıl tartışma konusu olmayan noktalarda, onların ilk savunucusu kendisi de ben onları kabul etmiş olduğum sanısı altında, onlara nihayet benim de katılmış olmama şaşmadığımı büyük bir rahatlıkla ilân ediyor. Ama, bu noktalar onunla benim aramdaki tartışmanın konusu olan noktalarda değildi. Tersine, tartışmamız, bir kitap çevirisi dolayısıyla, Doğuculuk ve İslâm sosyalizmi konusunda söylediklerinin, şimdi kendi fikirlerine katılmam şeklinde gösterdiği fikirlerle çelisme halinde olduğunu ileri sürmüş olmandan doğmuştu. Asıl tartışmamız konusunda sayın E. Tüfekçi eski durumunda bir santimlik bile değişiklik yapmıyor.

Belli ki bir takım meseleleri tartışırken, bağımsız düşünmüyoruz; birinin etkisi altında bir kere bir fikre saplandık mı onlardan ayrılamıyoruz. İle bir Garaudy'miz olacak! E. Tüfekçi, bu yazar dolayısıyla başlan gıpta ileri sürdüğüm eleştirilerin hemen hepsini kabul etmiş gözüktüğü halde vazısı, arka kapıdan bunları kabul etmemek için bahanelerle döşenmiş.

Meselâ, anti - emperyalist savaş yapan ulusları tutmak lâzım. Evet, lâzım. Ama, bunun arkasından bunların İslâm sosyalizmi yaptıkları iddiası çıkıyor ortaya gene. Yahut, Cezayir devriminin devrim olduğuna inanıyor. Hadi böyle olsun, diyelim; bu konuda ne o ne de ben otoriteyiz. Fakat, ille bunun İslâm sosyalizmi ama cını güden bir devrim olduğuna da kabul etmemizi istiyor. Yahut da, ben Arap ülkelerinde lâiklik havası olmayışını yadırgamışım. Nereden biliyor? Kendisinin lâiklik görüşü, bizat kendisinin tenkit ettiği görüşün tâ kendisi olduğunun farkına varmaksızın, bu ülkelerde lâiklik havası yok sanıyor. Var, hem de çok var. Özellikle Cezayirde. Ama, gene de İslâm sosyalizminde direnir.

Bu bahanelerden sonra, E. Tüfekçi konu ile ilgisi olmayan, başka vesilelerle söylenmiş olsaydı faydalı olabilecek olan bilgiler mahiyetinde daha birçok şeyler yazıyor, ama bunların hepsi dönüp dolaşıp Garaudy'nin savunması içindir. Yazar, sevimli otoritesinden vaz geçemiyor; âdeta bir Galile azmi ile direnir. Garaudy o kitabı bizim için değil de Fransızlar için yazmış. Öyleyse ne diye çevirmiş Fransızları kandır mak için yazılmış bir kitabı Türkçeye? Bu işleri, kendisi ya tandaşlarına daha doğru olarak anlatmak dururken? Fransız solcuları hata etmişler de Gara-

udy bunu düzeltmeğe çalışıyor muş. Bize ne? Fransız solcuları ile Cezayirilerin kavgası bizim için bir alay dolma yutmaya değecek kadar önemli mi? E. Tüfekçi kendini, ya başka bir Müslüman, Türk yazarını, ya da beni bu konuda güvenilmeğe lâyık göremiyor bir türlü. İle bir Garaudy olacak. Uzun uzun yazdıktan, biz âcizlere de iltifat ettikten sonra, geudy'nin kitabını olumlu, yararlı bir yapıt saymağa devam ediyoruz. Kendisinin de bir Garaudy'siz düşünemiyen batılılaşmış yazarlarımızdan olduğu ne kadar da meydana çıkıyor: «Kâle Garaudy!» Ve kendisi de bunun farkında değil.

Bu kadar mı önemli bu zat? Sayın Tüfekçi, bırakınız şu Garaudy'yi de, İslâm ve Türk veya Doğu tarihi hakkındaki bilgilerinize dayanarak, aşağıdaki noktalarda lütfen bizi aydınlatınız. Baştan söyleyeyim: Eğer bunu yapar da İslâm sosyalizmi hakkındaki ısrarlı fikirlerinize bizi inandırarsanız, ben bundan sonra Garaudy'den ve kabul ederseniz sizden icazet almadan bu konularda hiç bir fikir yürütmeyeceğim. Çünkü, gerçekten, ısrarlarımız karşısında merakım artıyor; siz yazdıkça bu İslâmiyet ve sosyalizm konusunun çok cahilli olduğumu anlıyorum.

Şimdi sizden ricam şu: Madem ki bir İslâm sosyalizmi olduğundan söz ediyorsunuz, lütfen aşağıdaki noktalar hakkında bize bilgi veriniz de cahil cahil sizinle tartışmakta inat etmiyeyim.

1. Genel olarak, sosyalizmi nasıl tanımlıyorsunuz?
2. Özel olarak İslâm sosyalizmini nasıl tanımlıyorsunuz?
3. Bu İslâm sosyalizminin fikirleri nereden geliyor?
  - a) Kur'andan mı? Eğer öyleyse, bu sosyalist fikirleri kapsayan âyetleri lütfen bildirmeniz (bunlar çoktur da yazınızda fazla yer alacak olursa sure ve âyet numaralarını veriniz yeter).
  - b) Yoksa hadislerden mi geliyor? Eğer öyleyse, bunların hangileri olduğunu ve hangi koleksiyonlarda bulunduğunu lütfen bildiriniz.
  - c) Yoksa İslâm kurallarının diğer kaynakları sayılan kıyas ya da icma'dan mı geliyor? Eğer öyleyse, bu kıyası yapanlar kimlerdir? (Ya da hangi icma olaylarında bu fikirler üzerinde birleşmiştir?)
  - d) Yoksa sizin ve Garaudy'nin sözünü ettiğiniz şu zatlardan mı: İbnir-rüş, İbnî Haldun, şeyh Abdülhamit Ben Badiş, Yoksa başka din ulemasından mı?
  - e) Eğer bunlar da değilse, çağdaş hangi Müslüman düşünür veya liderinden?
4. Hangi İslâm ülkesinde tanımladığınız biçimde bir İslâm sosyalizmi vardır?
5. Bu İslâm sosyalizmi hangi noktalarda bizim bildiğimiz, insanlığın malı olmuş çeşitli sosyalist sistemlerden ayrılıyor?
6. Bu ayrıldığı noktaların, söz konusu ülkelerin ekonomik ve politik nitelikteki özel, bölgesel ya da ulusal şartlarından değil de surf İslâmi kaynaklar-

dan, İslâmi fikirlerden ya da bugünkü dinî şartlardan geldiğini lütfen bize açıklayınız.

7. Bu fikirler yukarıdaki kaynaklardan gelmiyor da sadece Garaudy'den geliyorsa, bu Mös yö Garaudy'yi Müslümanları ilgilendiren böyle bir meselede otorite olarak alabilmemiz için kendisinde ne vasıflar görüyorsunuz? Meselâ, tarihçi, oryantalist, İslâmolog, Arabiyatçı mıdır? Gizliden ya da açıktan Müslümanlığı mı kabul etmiştir? Ya da Müslüman sosyalizminin kuruluşunda bir emeği mi geçmiş, yoksa onun kurucularından biri midir?

Aynı zamanda, doğru tipi İretim teorisinin bunlarla ilişkilerini de bize tanıtırsanız çok faydalı olacaktır.

Vereceğiniz bilgilerin, yapacağınız tahlillerin iki şarta uygun yapılmasını özellikle rica edeceğim: (a) bu sorularıyla belirtilen spesifik noktaların ve tabii asıl konunun dışına çıkmamak; (b) Yukarıdaki kaynaklardan (a), (b) ve (c) den söz ederken metinleri keyfinize göre yorumlamıyacaksınız tabii. Siz, elbette, Atatürk'ün dediği gibi, incir çekirdeğinden ya da zeytin tanesinden (attâl vezzaytuni hikâyesi) ahkâm çıkaran ulemadan değilsiniz. Keza, (e) den ve soru 4'ten söz edeceğim, meselâ «Başkan Nasır Ezer'i kapatmadı»ğın, ya da «Anayasada devletin dini İslâm dindir» kaydının bulunmasını sosyalizme delil olarak kullanıyacaksınız, çünkü bunlar bir rejimin yapısını ve ideolojisini değil, bir devletin politik düşünceleriyle yürüttüğü din politikasının gerektirdiği şeylerdir; nasıl ki siz de Sovyetlerde Müslümanla-

rın ibadetlerine saygı gösterilmesinden oradaki sistemin bir din sosyalizmi olduğu yollu bir ahkâm çıkarmamaktasınız. (Ayrıca, geçmişten söz ederseniz, misallerinizin Koca Muradın ateşe üflemeinden biraz daha derine giden misaller olmasını rica edeceğim. Söz arası yanılmıyorsam gene Edirne'de geçen başka bir ateşe üfleme hikâyesi daha vardır: Kütükler üzerinde yakılmak üzere olan bir Türk batınsinin üstünde oturtulduğu kütüklerin daha şiddetle alevlenmesini sağlamak üzere odunlara kadar burnunu sokan devrin, sonradan şeyhül-islâm denen, başmüftüsünün sakallarının tuttuğu hikâyesi!)

Bununla beraber, bütün bu zahmetlere girmeyi lüzumsuz sayar da: «Benim kastedtiğim şey, yanlış kelimeler kullanmam yüzünden İslâm veya Müslüman sosyalizmi dediğim şey sunlardan başka bir şey değildir» der, ve:

- 1) Halkı Müslüman olan ülkelerin,
- 2) Yabancı boyunduruğundan (Nasır bunların arasında Türkleri de saymaktadır, o da sizin gibi terimleri yanlış kullanıyor) kurtulma savaşı yapmalarında,
- 3) Önderlerin halk yığınlarının din bağlıklarına saygı gös termelerinden,
- 4) Gerekirse ulemanın desteğini sağlamayı istemelerinden,
- 5) Henüz daha ulusal bir benlik anlayışı gelişmemiş olması yüzünden benliklerini ancak Müslüman olmalarında bulmalarından,
- 6) Çoğu Batı eğitimi ve din anlayışı geleneği içinde yetişmiş aydınların Müslümanlığı bil memeleri yüzünden ulus benliği

HABABAM SINIFI

Samim Kocagöz

Rifat Ilgaz'ın mizah romanından söz edecek değilim. Ama yine de yazımın başlığını onun eserinden almak düşüncesine kapıldım. Bu sabah -8 Şubat 1966- ölümden bir yıl önce gazete var. Sabahları çalışmaya otururken gazete okumam. Akşam karışır. Ama bugün iş başka, çok heyecanlı olaylar geçti dün İzmir'de. Bakıyorum gazetelere, biri, 8 polis, 4 gazeteci, 43 kişi yaralandı diyor. Bu rakamlar, her gazeteye göre - ne haber alma maşaallah - değişiyor. Resimler, Resimler... Resimler... Polislerle işçiler birbirine girmiş. Hele elindeki şemsiye ile koşan bir işçi kadının resmi, bana pek dokundu. Ötede başına cop yiyen bir işçinin kıvrınmasının resmi var. Beri yanda, ağır yaralanan bir polis, arkadaşları tarafından götürülüşünün resmi. Bu olayların bu işlerin nedeni KULA, YÜN MENSUCAT fabrikalarında iki aydan beri devam eden grev. Beklemekten, üzünlünden, işçilerin sinirleri gerilmiş, sonunda da kopmuş kıyamet işte. Her iki fabrikasının sahipleri, işçilerle anlaşmak, toplu sözleşmeye hemen gitmek istiyorlar. İstiyorlar ama işçilerinden biri, en büyük hissesi olan, dayatıyor. Sözler, dedi-kodular çok. Kimseyi suçlamak niyetinde değilim bu yazımda: Ne hükümeti, ne işvereni, ne de işçileri. Hele hele sendikaların işine hiç karışmam. Akl evvel bir sendikacı, bir gazeteye beyanat vermiş: İşçileri tahrîk edenlerin arasında, İŞÇİ PARTİLİLER de vardı, gö-

ğüslerinde rozetlerden tanıdım, demiş. Neyse diyeceğim bu değil. Bu olaylar bana sınıf arkadaşlarımı düşündürdü. Hani sadece Rifatın aleyhine sınıf arkadaşlarını insan bir düşünürse, mizah yolu ile değil, bu arkadaşları önemle incelemesi gerek. Toplumumuzda büyük kaynaşmaları meydana getiren kişiler, hepimiz sınıf arkadaşlarıdır. Olumlu kaynaşmaları da olumsuzları da... KULA Fabrikasının grevi ile Hababam sınıfının ne ilgisi var? Diyeceksiniz. Var. Geçen yıl vefat eden Kula Yün Mensucat fabrikalarının sahiplerinden rahmetli Ethem Çolak, lisedeyken sınıf arkadaşımıydı. Bir sırada otururduk. Yıllarca arkadaşlık ettik. Okul sıralarında böyle toplum sorunları ile, Fabrikalarla pek alış - verişimiz yoktu. Çocukluk Liseden sonra yollarımız ayrıldı. Ama o çocukluk arkadaşlığının verdiği içtenliği, dostluğu hiç bozmadık. Çünkü, o, benim ne yaptığımı, ne yazdığımı bilmiyordu. Ben de onun işine karışacak değildim. Yine de karışacak değildim. Ben, rahmetli arkadaşımın çocukluk anılarımıza sadık kaldım. Beni bir yol Fabrikasına davet etti, gezdirdi. Benim yazı yazdığımı ima ederek, «Biz de Samimeciğim, memleket hizmetindeyiz.» Dedi. Kendisini tebrik ettim. Memleketin bu ortamında bir fabrikacı olarak elbette yaptığım iş hizmet sayılır. Ama bana bu serzenişinin nedenini ben, başka anlamlara çekmedim de, okul sıralarındaki edebiyat sevgisine çektim Et-

hem'in. Edebiyat sevgisi de benim saçma sapan yazdığım çocukluk şiirlerimi, defterine temiz etmesinden ibaretti. Sonraları ne kadar zorladım da bazı benim okuyup da sevdiğim kitapları, ona da okutamamıştım. Bunları niçin anlatıyorum? Bizim işverenlerin zihniyetini, anlayışını ortaya koymak için. Rahmetli arkadaşımın son konuşmamız oldu: «Yahu Samim,» dedi, «bir sürü kitap yazdın, duyuyorum; ama bana bir tanesini olsun hediye etmek aklıma gelmedi.» Doğrusu haklıydı. Ona -bunca yıllık arkadaşım- bir kitap hediye etmek aklıma gelmemişti. Bu da okuma yacağımı kestirdiğimden olacak. Ben, onun bu sitemine şaka yoluyla karşılık verdim: «Yahu Ethem,» dedim, «şu koca fabrikada binlerce metre kumaş dokuyorsun. Bir güden bir güne, al Samimeciğim, sana üç metre kumaş getirdim, bir elbise diki. Demedin...» Arkadaşım, şaşarak yüzüme baktı: «Aman bira-

der, senin bir kitabın, olsun olsun on lira, ama bir metre elbiselik kumaş en azından seksen lira...» Karşılığını verdi. Bu karşılığı ondan bekliyordum.

Evet, değer ölçülerimiz yok. Kula grevinde inat eden işveren, yaşlı bir zat. Onun ölçüsü de şu: (İşçilere yüz verilmez. Verilirse dahasını isterler...) Genç yaşında bir kalp krizi sonucu Ethem arkadaşımı yitirmeseydik, hep aklımdan geçti, gidip kendisine işçilerin hakkını vermesi için bir dost olarak rica edecektim. Belki bizim Hababam Sınıfının hatırı savardı. Nasıl olsa benim bir tek kitabı mı okumadığı için henüz bana da kızmıyordu. Biraz, birazca okusalar.. Bir metre kumaş, bir kitabın değerini ölçebilseler. Yılda otuz beş milyonla kırk milyon arası safı kâr sağladığı sövlenen Kula fabrikasının sahipleri, işçilerin üç milyonu eçmeyen yıllık isteklerine derhal evet derlerdi.

Maksadım, durup dururken benden daha önemli ve ünlü bir Fransız düşünürü ile yarışmak, ona çatmak ya da zaman zaman ettiğiniz iltifatlara nankörlük edersene size yüklenmek değil. Fakat, her yazarın okuyucularına karşı sorumlulukları vardır. Düşün hayatımızın en sarstınlı ve en karışık bir zamanında kalkıp böyle İslâm ve ya Müslüman sosyalizmi gibi sözlerle okuyucuyu etkilemeğe, hatta yanıltmağa hakkımız yoktur. (Şunu da önemle kaydedeyim: ben, sosyalizmin İslâmiğe aykırı olduğunu iddia etmiyorum; İslâmiğin belirli şekilde anlaşılabilir bazı yanlarının sosyalizme aykırı olması mümkündür). Madem ki bilimsel olmak iddiasındayız, böyle sözler ettiğiniz zaman bunların bilimsel yöntemlerle ispatını da üstümüze almak lâzımdır. Gerçek anlamda tartışmanın ancak bunun için yapıldığını bildiğiniz için, bu külfeti size yükleten bu ricalarımı yerine getireceğinizi umuyorum.

hem'in. Edebiyat sevgisi de benim saçma sapan yazdığım çocukluk şiirlerimi, defterine temiz etmesinden ibaretti. Sonraları ne kadar zorladım da bazı benim okuyup da sevdiğim kitapları, ona da okutamamıştım. Bunları niçin anlatıyorum? Bizim işverenlerin zihniyetini, anlayışını ortaya koymak için. Rahmetli arkadaşımın son konuşmamız oldu: «Yahu Samim,» dedi, «bir sürü kitap yazdın, duyuyorum; ama bana bir tanesini olsun hediye etmek aklıma gelmedi.» Doğrusu haklıydı. Ona -bunca yıllık arkadaşım- bir kitap hediye etmek aklıma gelmemişti. Bu da okuma yacağımı kestirdiğimden olacak. Ben, onun bu sitemine şaka yoluyla karşılık verdim: «Yahu Ethem,» dedim, «şu koca fabrikada binlerce metre kumaş dokuyorsun. Bir güden bir güne, al Samimeciğim, sana üç metre kumaş getirdim, bir elbise diki. Demedin...» Arkadaşım, şaşarak yüzüme baktı: «Aman bira-

Dursun Akçam'ın Röportajı

Kanayaklılar

7

ELİMİZDEN ALAN MI VAR?

Aradan yıllar geçer, evlenme işlemini yaptırmaya gereğini duymayanlar çok olur. Doğan çocuklar da kayıtsız bekler öylece. Erkek çocuklar neyse kızları hiç de yazdırmak zorunluğuydu duyulmaz.

— Acelesi ne, elimizden alan mı var? derler.

Af kanunundan yararlanır, karıyı, çocukları sonradan toptan yazdırırlar. Böyle bir olanak bulamazlarsa on yıl-onbeş yıl sonra yeni evliler gibi nikâh işlerini yaparlar. Bir yıl sonra da çocukları ikiz, üçüz, dördüz yazdırır çıkarlar için içinden.

Zamanında yapılmayan bu işlemlerin nedenleri çoktur. Bir kez kadına önem verilmiyor. Adam beğenmez, hoşuna gitmezse boşamak, yerine bir başkasını almak kolay olur. Ya da aldığı karıyı bir süre denedikten sonra beğendiğini kaydını yaptırır, öbür karılardan doğan çocukları da onun üstüne yazdırır. Kadın ölürse nüfustan kaydı düşürülmez nikâhsız karılardan birisi ölenin yerine geçer. çocukların da sahibi anası olur.

Karı sayısı adamın zenginliğiyle, ağalığıyla orantılıdır. Mal dan- mülkten yoksun olanlar karı sayısını çoğaltmakla ağa geçinirler. Bu sebepten tek karınlara az rastlanır Doğunun dağ köylerinde.

MIRAS İŞİ

Kadınların nikâh işlemi uzar, ya da hiç yapılmaz olur. Bu yüzden miraslardan da pay alamazlar. D. köyünde Yusuf Çelik, çok uğraştı, karısının resmî nikâhını yaptıramadı. Kadının anasının da kaydı yoktu. «Ketfi nüfus» kaydı yaptıracaktı, sonra da evlenme işlemini tamamlayacaktı. Olmadı. Başaramadı. Öldüğü zaman dört çocuğu, karısı T.C. yurttaşı değildi.

Bir süre sonra da Yusuf'un kaynanası öldü. Mirası başkaları paylaştı. Yusuf'un karısı, anasının kızı olduğunu kanıtlayamadı.

CİNSEL YAŞAM

Köy kadınlarının her türlü zevkleri ilk akşamdan kurmuştur. Güzel olmak, güzel görünmek, güzel giyinmek diye bir kaygıları yoktur. Süslenmek şöyle dursun, çirkin gözükme için çaba göstermek zorunda kalamazlar. Besisizlikten gövde ler normal oluşmamıştır. Dişler bozuk, yıkanmaz, bakılmaz gınsa çocuğu araya kor öyle yatar. Kocası sıkıştırınca: — Şimdi çocuğu uyandırırım diye korku verir.

Adam kırk dereden su getirerek, kadının gönlünü yapmaya çalışır. Entari alacağını, dövmeceğini söyler.

sel birleşmelerin daha da sıklaşacağı doğaldır.

ENGELLER

Çocukların ayrı yatakları olmaz çoğunlukla. Tavuk civcivleri gibi enine boyuna dolarlar ananın yatağına. Uzun süre ana - baba - çocuklar bir yatakta yatarlar. Karı - koca çocuklardan fırsat bulup sevişmezler kolay kolay. Onların uyumalarını beklerler. Çocukların uyması zor olur: «Haydi ula uyu-yun! Erken koyuna - kuzuva gideceksiniz.» demek boşuna olur.

Çocuklar inadına tekmeleşir, boğuşurlar, ağlarlar, sırtırlar. O zaman baba korkutur, seslerini keserler. Uyum görünürlere ama, uyumazlar. Sessizce siner, beklerler. Çocukların uyuduğu sandır. Bu yüzden sık sık garip sahneler de görülmez değil. Her şeyden habersiz çocuk, ne olduğunu bilmeden:

risi, yarenlik sofrasında anlatı:

— Ben üstteki odada yatarım, karım alttakinde. Ganim karı istediği zaman ayağımı döşeme tahtalarına vururum. Bizimkinin kulağı tetiktedir. Duvar duymaz çıkar gelir yanıma.

— Ya gelmezse, siz gitmez misiniz?

— Gelmemesinin imkâmı var mı yahu? Sonra babasının canına okuyacağımı çok iyi bilir.

SÜKÜTUL TAVŞAN OLAYI

Yaşamlarının öbür yanları gibi cinsel yanları da bir düzensizlik, bir anormallik içinde geçer köy insanlarının. Bir odada yatmak kalkmak zorunda kalan ana-baba, evli kardeşler türlü zorluklar içinde kalırlar. Yatakta olsun eşler rahat bir ilişki kuramazlar. Sessizce uyur görüne rek öteki çiftlerin uyumalarını

trol gerekliliği! Kıptırdamadan önce kuvvetli horlama numaraları yapılmalıymış. Bekliyen başka niyetliler varsa onlar hemen anlaşılırmış. O zaman da onları beklemek gerekirmiş!

AYAN OLUR CÜMLE İŞLER

Cinsel ilişkiler ne denli gizli tutulursa tutulsun sonunda hemen açığa çıkar. Cinsel birleşme sonunda hiç zaman yitirmeden «gusul abdesti» alma zorunluğuydu. Cünup gezenin başına lânetler yağar, ol kimse-nin el sürdüğü her nesnenin bin bereketi uçar, melekler evden kaçar. Onun için zaman yitirmeden gece yataktan çıkarılır, ocağın yanmasıyla karanlık ev aydınlanır, uyuyanlar uyanır, avan olur cümle âleme. Onlar farkında değillermiş gibi yorganlıklarına çekerler.

PÜFÜLDE BABAM PÜFÜLDE...

Gusul abdesti suyunu ısıtmak zor bir iştir. Yakıt odun bulunmaz, yaş tezek tutuşmaz. Üfle babam üfle tezek yanmaz. Yıkama yerleri ahırlar, avlular, bitişikteki samanlıklar. Evde çokluk, çocuğun göremeyeceği bir köşe de olabilir. Kış aylarında avlular çok soğuk olur. Zangır zangır titrerler. Evliliğin ilk yıllarında sık sık yıkanma zorun-

Cinsel ilişkilerin gizlilik içinde kalamaması karı - kocayı bir suçluluk psikozu içinde bulundurur. Hele evliliğin ilk yıllarında sık sık dikkatleri çekmek ten kaçınırlar. Evde yıkanmazlar, giderek buzları kırıp gusul abdesti koşulunu yerine getirenler az değildir. Grip, anjin, zatürre, bel, baş ağrıları vakalarını bırakmaz. Yaz ayları işleri biraz kolaylaşır. Erkenden çiftte, çubuğa gidicidirler. O zaman evde yıkanmanın sözü, olanağı olmaz. İş yerine varır varmaz bir dere suyuna girer, başlarına su alırlar. Gören komşular takılmadan geçemezler:

«Bu gece yine haltlar karıştırmışsın» derler.

VUKUAT

Bazı köylüler dere, çeşme sularını biriktirerek «Gusul havuzları» yapmışlardır. Geceleri Şeytana uyanlar hemen bu havuzlara girerler. Yaz, kış soğuk sıcak demez ödevi yerine getirirler. Havuzda suçlular bir birine takılırlar.

Bazı müzipler geceden gider havuzun başını bekler. Havuza girenlerin kimler olduğunu, sayılarını bir bir sayarlar. Sonra da köy odalarında, duvar köşelerinde:

— Bu gece köyümüzde ... vukuat olmuştur, der gülüşürler.

ŞEYTAN AZDIRMASI

Çoğu kez yorgundurlar, erken işe gideceklerdir. Başlarından aşkın işleri vardır. Urbalarını soyunmaya zaman bulamadıkları çok olur. Cinsel birleşmeler güçlerini azaltır. Zati aldıkları gıda ne ki? Kuru soğan ekme! Ayrıca gece uykusuz kalma, yıkanma külfeti de çekilmez kolayından. Evde yaşlıların, özellikle ananın minneti, töhmeti de duyulur bir yandan:

— Ölüler mezardan çıkmış, çalırken bizim oğlan kendi keyfindi!

— Rahmetli babam, iki ay üstünden urbasını çıkarmazdı bu mevsimde!

— Rençper dediğin adamın uçkurunda tabii çimlenmedikten sonra ben o rençbere rençper demem...

Onlar ne denli perhiz ederlerse etsinler, arada bir şeytan rüyalarına girer, yoldan çıkarır. Cünup gezecek değiller ya, yine yıkanma külfeti! Çocukları bu işten memnun olurlar:

— Arkadaş eğer şeytan olmasa gövdemizi yıkamanın hiç mümkünü yoktur, derler.

ATIN ÖLÜMÜ ARPADAN OLSUN

Bütün bu perhizlerin acısına ezunca çörekleşen bitmez, tükenmez kış gecelerinde çıkarırlar. Yedi ay sırtüstü baharı beklemeye çilesi vardır Doğuda. Bir yana adım atamazlar köyden. «Kuş uçmaz, kervan geçmez» olur. Dondurucu soğuklar karşısında giyimden, kuşmandan da yoksundurlar. Fırtınalarda günlerce köy odasına bile çıkamazlar. Eğlenceleri, eğlenecek yerleri yoktur. Tek zevkleri cinsel istekler yaratarak avunmak olur. Kadınlar gebelik yükünü bu aylarda tutarlar. Çocuklar arka arkaya yağar.

Çok çocuktan dert yanan bir köylüye, bir memur fiziksel vol la korunmayı öğütüyordu. Köylü pek anlayamadı:

— Şunun açıkcasını konuşana beğ, dedi!

Beğ açıkcasını konuştu. Köylünün dudakları geri gitti:

— Ohho! Ben o işe gelemem. Varsın atın ölümü arpadan olsun, dedi.

(Devamı Var)

— Babam anasını boğuyor! diye ağlar.

— Yetişin, anamı kurtarın! diye bağırır...

Çocuklar bazan emniyet sursapırdılar. Kadın kocasıyla dar gınsa çocuğu araya kor öyle yatar. Kocası sıkıştırınca:

— Şimdi çocuğu uyandırırım diye korku verir.

Adam kırk dereden su getirerek, kadının gönlünü yapmaya çalışır. Entari alacağını, dövmeceğini söyler.

AYAK VURARAK ÇAĞIRMA

Kadın yorgun da olsa, ruhen hazırlıksız da olsa bir önemi yoktur. Erkeğin isteğine boyun eğmek zorundadır. Birleşmeler val nız hayvanlar gibi cinsel güdüyü doymak olduğuna göre kadın, buna her ne şekilde olursa olsun karşılık vermek zorundadır. Bütün cinsel teklifler kocadan gelir.

Ardanuç'un S. köyünden bi-

beklerler. Bu bekleşimin adına yeni evliler, «Sükütul Tavşan Olayı» diyorlar.

Karı-koca kavga etmişlerse, araları açılma koca isteğini uygulama alanına pek koyamaz. Kadının birzencek sesini çıkarması bütün işleri altüst edebilir, a-yip bir sahne çıkar ortaya. Koca fazla ileri gidemez, kadının etini sıkıkmakla, hafif yumruk, çimdikle ödünü almaya çalışır. Bunun adını da, «Bizzaruri hafif çimdik» koymuşlar.

TRAFİK KAZASI

Aynı odada bir çift «Sükütul Tavşan Olayına» yatmışken, bir başka çift de niyetlerini bozmuş aynı işi yapmayı tasarlamış olabilir. Bir zaman sonra biri öbüründen habersiz ikili bir kıptırdama başlar. İşler çakışır. Bu olayın adına da «Trafik Kazası» derler. Trafik kazasına meydan vermemek için sağlam kon-

luğu yüzünden genç evliler, has talaşlar, zatürre olurlar... Ahırda yıkanmak da ayrı bir der! Evlerde her zaman çokca su buluruz. Su bulunur, ısıtacak büyük kazan bulunmaz. Çorba tencerelerinde «zevahir» kurtarmak isterler. Tencerenin yağları kaymak gibi suyun yüzünde toplanır. Dağ köylerinde sular kışın donar, kar kapatır. Köylü aylarca susuz bekler. Ateşte erittikleri kar suları ile yetinirler. İlkbaharda sular çoğaldığı zaman mevsimlik banvolalarını alırlar. Özellikle Ağrı'nın dağ köylerinde yaşayan tüm köylüler bu çileyi çekerler.

Göz ucu ile ısıtılan bir kova suyu ahırın köşesine götürünceye değin akla kara seçilir. Bir kısmı yolda dökülür suyun. Yıkama işi biter, kovada su biter, bir sigir, bir manda kuyruğunu «şrap» diye çıplak gövdeye sardırabilir! Öylece giyinmekten başka çare yok!

ASYA-TİPİ ÜRETİM NEDİR?

Selâhattin Hilâv

2

Asya - tipi üretimde, özel toprak mülkiyetinin bulunmaması, kölelerin üretimde kullanılmalarının, zamanla ağır basan bir üretim ilişkisi hâline gelmesini önlemiştir. Asya - tipi üretimden köleci düzene geçilemeyeşin bir başka nedeni de, köy topluluklarının fazla - çalışma yapmak konusunda genel bir yükümlülük (mükellefiyet) altında bulunmalarıdır. Üretici köleliğin tam ve gerçek bir gelişme gösterebilmesi için, köy topluluklarında özel toprak mülkiyetinin mevcut olması gereklidir. Ve bu, Avrupa'da, Marx'ın, «Antik Üretim Biçimi» dediği şey içinde gerçekleşmiştir.

Antik Üretim Biçiminin «en nadir ve en eksiksiz» biçimine Roma tarihinde rastlandığını söylüyor Marx. Bu üretim biçiminde, bireyin (ferdi) toprağa sahip çıkabilmesi, topluluğun üyesi olması gerçeğine dayanmaktadır ama bu ekonomik düzende, toprağın bir kısmı topluluğa aittir. Öteki kısmı ise, özel mülkiyet olarak parçalar hâlinde Romalı vatandaşlar arasında bölüştürülmüştür. Bu düzenin süregitmesi için, küçük mülkiyet sahipleri arasında eşitliğin süregitmesi şarttır. Ama, ticari üretimin artması, fetihler, v.b., eşitliği ortadan kaldırmış ve özel toprak mülkiyeti mevcut olduğu için Antik üretimden gerçek köleci üretime geçmiştir.

Köleci üretim biçimi, yerini aldığı Antik üretim biçiminin gelişmesi ve ortadan kalkması sonunda doğmuştur. Köleci üretim biçimi de gelişmiş ve çözümlenerek derebeyliğin temellerinden biri olan Cermen - tipi mülkiyet biçimlerini doğurmuştur. Cermen - tipi mülkiyette, toprağın özel ve ortaklaşa mülkiyeti bir arada bulunmaktadır. Ama bu üretim biçiminde köleci üretim biçiminden ayrılan şey, «bireysel (ferdi) mülk sahiplerinin gerçek bir ortaklaşa mülkiyeti» olmasıdır. Ağır noktası, bireysel mülkiyettir. Kişi, topluluğun üyesi olduğu için toprağa sahip değildir; toprağa sahip olduğu için topluluğun üyesidir ve ortak mülkiyetten yararlanır.

Cermen - tipi üretim biçimi zamanla derebeylik (födalite) düzenine yol açmıştır. Toprak kölesi hâline gelen özgür insanlarla, Roma İmparatorluğunun son yüzyıllarında kısmen serbest bırakılan köleler soylu büyük toprak sahipleri tarafından sömürülen bir küçük üreticiler sınıfı teşkil etmişlerdi. Bu küçük üreticiler sınıfı, soylu toprak sahiplerine doğrudan doğruya bağlı bulunuyorlardı. Böylece derebeyliğin temel ilişkisi doğmuş oluyordu.

Derebeylik üretim biçiminin iki temel özelliği şudur: a) Derebeylik silsile-i meratibine (hiérarchie) bağlı bulunduğu ve bir metbûun (suzeraîn) tâbii (vassal) hâlinde olduğu zaman, senyörün, toprak üzerindeki mülkiyeti fiilî bir mülkiyettir ama mutlak değildir. b) Senyörlerine kişisel olarak bağımlı durumda bulunan köylüler, köy toplulukları hâlinde yaşamaktadırlar. Bu topluluk, onların direnme ve senyörlerine karşı mücadele etme eticililiği kat kat artıran ekonomik ve toplumsal bir organi-

zasyondur. Köylüler, angaryaları yerine getirmek ve aynı olarak ya da parayla rant ödemek durumundadırlar. Verilmesi gereken bu aidat, ekonomi dışı baskıları (kısıtlamaları) zorunlu kılar.

Derebeylik düzeni içindeki gelişmeler zamanla kapitalist üretim biçimini doğurmuştur.

Marx, Formen'de, toplumların gelişmelerini yukarıda özetlemeye çalıştığımız biçimde açıklamış ve üreticinin nesnel üretim şartlarından ve özellikle topraktan ayrı düşmesi sürecini (vetiresini) dile getirmiştir. Bu ayrı düşme, ya da yabancılaşma, kapitalist sistemde son noktasına ulaşıyor ve böylece bu sistemin kendisini asacak olan kendi karşıtının (zıddının) yani sosyalizmin ortaya çıkma şartlarını hazırlıyordu.

ASYA - TİPİ ÜRETİM BİÇİMİNİ ÖTEKİLERDEN AYIRAN ÖZELLİKLER

Marx'ın toprak mülkiyeti açısından ele aldığı toplumların genel gelişme semasını açıkladuktan sonra, Asya - tipi üretim biçimini öteki üretim biçimlerinden ayıran temel farkları belirtmeğe çalışalım.

Marx, Asya - tipi üretim dediği zaman, köy topluluklarında ve bu toplulukları hem yöneten, hem de sömüren bir azınlıktan teşekkül etmiş bulunan belli bir toplum yapısını kastediyordu. Sömürücü azınlık, tek tek köy

topluluklarının gerçek, ya da hayali birliğini temsil eden bir yöneticiler topluluğudur. Azınlığın, daha sonra, sömürme aracı olarak kullandığı iktidar gücü, ortak menfaatin gerektirdiği fonksiyonların (dini, politik, ekonomik) yerine getirilmesinden doğmaktadır. Genel menfaatin gerektirdiği bu fonksiyonlar, zamanla, sömürme gücü hâline gelir ama sömürücü azınlık, genel işleri yapmaktan geri kalmaz. Köy toplulukları, «üstün topluluğu» yani sömürücü azınlığı temsil eden Kiral'ın, ya da Despot'un emriyle, topraklarının kendi ellerinden alındığını görürler. Demek ki, Asya tipi üretim biçimi, insanın insan tarafından sömürüldüğü üretim biçimlerinden biridir. Ama, bu üretim biçiminin orijinal tarafı, özel toprak mülkiyeti ortaya çıkmaması olduğu hâlde, sömürücü bir sınıfın (yönetici azınlık) doğmasıdır. Bundan dolayı, özel toprak mülkiyetinin bulunmadığını dolayısıyla sınıfların ve bunun sonucu olarak sömürmenin bulunmadığını sanmak doğru değildir.

İlkel topluluk ile Asya - tipi üretim biçimi arasında ne gibi farklar ve benzerlikler vardır? Şimdiki soruya cevaplandırmaya çalışalım:

İlkel toplulukta ve Asya - tipi üretim biçiminde toprağın ortaklaşa mülkiyetine rastlanıyor. Her iki üretim biçiminde de toprağın özel mülkiyeti mevcut değildir ve birey (ferdi) topluluğun üyesi olması gerçeğine dayanmaktadır ama bu ekonomik düzende, toprağın bir kısmı topluluğa aittir. Öteki kısmı ise, özel mülkiyet olarak parçalar hâlinde Romalı vatandaşlar arasında bölüştürülmüştür. Bu düzenin süregitmesi için, küçük mülkiyet sahipleri arasında eşitliğin süregitmesi şarttır. Ama, ticari üretimin artması, fetihler, v.b., eşitliği ortadan kaldırmış ve özel toprak mülkiyeti mevcut olduğu için Antik üretimden gerçek köleci üretime geçmiştir.

rağın özel mülkiyeti mevcut değildir ve birey (ferdi) topluluğun üyesi olması gerçeğine dayanmaktadır ama bu ekonomik düzende, toprağın bir kısmı topluluğa aittir. Öteki kısmı ise, özel mülkiyet olarak parçalar hâlinde Romalı vatandaşlar arasında bölüştürülmüştür. Bu düzenin süregitmesi için, küçük mülkiyet sahipleri arasında eşitliğin süregitmesi şarttır. Ama, ticari üretimin artması, fetihler, v.b., eşitliği ortadan kaldırmış ve özel toprak mülkiyeti mevcut olduğu için Antik üretimden gerçek köleci üretime geçmiştir.

Asya - tipi üretim, köleci üretim biçiminden de farklıdır. Çünkü bu üretim biçiminde, birey, topluluk üyesi olması bakımından ve topluluk hayatının özgülük şekillerine sağladığı biçimde özgürdür. Ama bu özgürlük, bireyi, verdiğimiz angaryadan, mülksüzleştirilmekten ve Devlete ya da Devle temsilcilerine boyun eğmekten kurtarmaz.

Derebeylik ile Asya - tipi üretim biçimi arasındaki farklara gelince; bu farkın, köylülerin sömürülmesinde ve bağımlılığı konularında ortaya çıktığını görüyoruz Asya - tipi üretim biçiminde, devlet toprağın sahibidir. Yani devlet, bütün toplulukların temsilcisi olması bakımından toprağın sahibidir ve köylülerin sömürülmesi ortaklaşadır (kollektifdir). Köy topluluklarında yasayan bu birey, devletin memuruna dolaylı olarak bağlıdır. Yani, arada, doğrudan doğruya bir tâbi olma bağlantısı yoktur. Oysa, derebeyliğin en temel özelliğinin, köylüyle senyör arasındaki bu doğrudan doğruya tâbi olma bağlantısı olduğunu belirtmiştik. Asya - tipi üretimde, köylü, memurun temsil ettiği devlete, kendi topluluğunun aracılığı ile yani dolaylı olarak tâbidir. Derebeylikte ise, köylüler, hem bu köylülerin toprağına, hem de kendi özel arazisine sahip olan senyöre doğrudan doğruya bağlıdır. Derebeylikte, köylülerin içinde yasadıkları topluluk organizasyonu, kan birliğine dayanmaktadır çok, toprağı kişisel olarak işlemelerinin getirdiği bir sonuç olarak görünmektedir. Köylülerin, küçük üretici olmalarını tamamlayan bir şart gibi ortaya çıkan bu topluluk organizasyonu, varlığını, cevap verdiği ekonomik zorluklardan, gücünü de, sağladığı avantajlardan almaktadır.

Demek ki, Marx'ın gözünde, Asya - tipi üretim biçimi, kendine has ve orijinal bir ekonomik yapıdır. Bu yapının temel, ortaklaşa toprak mülkiyetine dayanan sınıflı bir toplum olarak tanımlanabilir. Bu bakımdan, toprağı fiilî olarak ve tek başına sahip olan senyörlerle, küçük üreticiler köylülerin ve zanaatkarların teşkil etmiş oldukları bir ekonomik yapı olan derebeylikten, tamamen farklıdır. Asya - tipi üretim biçimini teşkil eden unsurlar (despotizm, kiralılık, merkezilik, angarya, rant), tek başlarına ele alındıkları zaman, başka üretim biçimlerinde de bulunabilirler. Ama bu, Asya - tipi üretim biçimini, öteki üretim biçimleriyle bir tutmamız ya da onlardan birinin içine sokmamız gerektirmez. Çünkü, belli birtakım unsurların başka ekonomik yapılarda bulunmaları, bütün üretim biçimleri için geçerli olan bir durumdur.

Marx ve Engels, Asya - tipi

üretim biçimini, toplumların gelişme dinamiği içinde, ilkel topluluklardan sınıflı ve devletli toplumlara geçişin yollarından biri olarak görmüşler ve belli ülkelerde bazı bayındırlık işlerinin yapılmasının (sulama ve kanal açma gibi) böyle bir üretim biçimini ve «doğu despotluğunu» ortaya çıkardığını düşünmüşlerdi. Bu gelişme, özel toprak mülkiyetinin ve ticaret üretiminin bulunmamasından ötürü, Asya - tipi üretim biçimine giren toplumlarda, öteki üretim biçimlerine giren toplumlara nisbetle bir «değişmezlik» ve «durgunluğun» görülmesine yol açmıştır. Marx ve Engels, kavramın, eski Mısır'a, İran'a, Hindistan'a, Java'ya, Bali'ye, Asyanın yüksek yaylalarındaki topluluklara ve Rusyanın bir bölümüne uygulanabileceğini düşünüyorlardı. Yeni yapılan çalışmalar, Asya - tipi üretim biçimine, Afrika'da ve Amerika'da rastlandığını göstermektedir (2).

ASYA - TİPİ ÜRETİM VE DOĞU

Marx, 8 Haziran 1853'te Engels'e yazdığı mektupta, «Bernier, haklı olarak, Doğu'da görülen temel olayları (Türkiye'den, İran'dan ve Hindistan'dan söz ediyor) özel olarak mülkiyetinin var olmasında buluyor... Doğu cennetinin gerçek anahtarı işte buradadır» diyor (3). Bununla birlikte, kavramın incelenmesi ve daha sonraki bilimsel kullanımları sonunda uygulanmış olduğu alanların çeşitliliği, Asya - tipi üretim biçiminin sadece Doğu'ya has bir ekonomik yapı olarak düşünülmeceğini göstermektedir. Bundan ötürü, «Asiatique» sıfatını coğrafi anlamından dışarıda ve daha geniş kapsamlı bir terim olarak kullanılabilmek için «Asya - tipi» sözünü uygun bulduk. Asya - tipi üretim biçimi, derebeyliğin klasik yapısına girmeyen ama kapitalizm öncesi ekonomik gelişme aşamalarında bulunduğu hâlde, sınıflı bir toplum yapısı gösteren belli bir takım ekonomik sistemlere uygulanabilir. Ama, kavramın uygulanmasında unutulmaması gereken şey şudur: Asya - tipi üretim, öteki üretim biçimleri gibi, tarihi ve ekonomik olayları açıklamamızı sağlayacak bilimsel bir çalışma varsayımdır. Bundan ötürü, somut bilimsel çalışmalar sonunda, açıklayıcı ve gerçekleri buldurucu bir varsayım olduğunun ispat edilmesi gereklidir.

Marx ve Engels'in «tipik» gelişme seması dedikleri klasik ardarda gelişin (ilkel topluluk - kölelik - derebeylik - kapitalizm) evrensel ve zorunlu olmadığı ne kadar açıksa, bu semada yer alan kategorilerle açıklanamayan toplulukların, bunların dışındaki ekonomik yapılara (Antik üretim, Cermen - tipi üretim, Asya - tipi üretim) bilimsel verilerden hareket edilmeden soyut bir şekilde yerleştirilmelerinin doğru olmayacağı da o kadar açıktır. Bu bakımdan, çok ilgi çekici bir çalışma alanı teşkil eden Osmanlı İmparatorluğu, Asya - tipi üretim kavramı açısından ele alınırken, bu kavramın bilimsel bir çalışma varsayımı olmaktan başka bir nitelik taşımadığı unutulmalıdır.

1. Asya - Tipi Üretim Biçimi Üzerine Açıklamalar. S. H. (Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm. F. N. Gerek Yayınları).

2. J. Suret Canale, «L'Afrique Noire» ve A. Metraux, «Les Incas» bu çalışmaların örneklerindedir.

3. No: 1.

GELECEK SAYIDA: YABANCILAŞMA KAVRAMI

Yazar ve aydınlar arasında büyük tartışmalara yol açan bu ilgi çekici kitabın ilk baskısı bir ay içinde tükenmiş ve ikinci baskısı yapılmıştır.

Fiyatı: 4 Lira

YÖN YAYINLARI - P.K. 512/Istanbul

«ATOM BOMBASI ÇOCUKLARI»

Ferit Edgü

Istanbul'da Oppenheimer üstüne yazılmış bir oyun oynanıyor. Ankara'da Sol Yayınevi, Atom Bombası Çocukları adıyla bir kitap yayınladı. Bu rastlantı, ülkemiz okur-yazarlarına, Atom bombası olayı üstünde iki yönlü düşünmek olanağını veriyor.

Einstein, ilkin bu yüzyılın başlarındaki kuramsal araştırmalarıyla, Amerika'ya göç ettikten sonra da, II. Dünya Savaşının umutsuz, karanlık yılları sırasında, bu ülkedeki meslektaşlarından bazıları adına Başkan Roosevelt'e yazdığı mektupla, Atom Bombasının yapımına doğrudan doğruya katılmış bir bilginin. Sözü geçen mektupta Başkana, savaş bir anda sona erebilecek yeni, eşi görülmemiş bir silâhın «mustusunu» veriyordu «Bay Başkan, elimde vazih belgeleri bulunan bir takım yeni çalışmalar, uranyum elementinin yakın bir gelecekte yeni ve önemli bir enerji kaynağı olacağı düşüncesini vermektedir bana... Bundan yararlanarak sonsuz bir güçle sahip, yeni tip bombaların yapılması mümkün gibi görünmektedir.» Einstein'ın bu mektubu 2 Ağustos 1939 tarihini taşımaktadır. İlk A Bombasının yapıldığı sırada ise Roosevelt'e yazdığı, ama Başkanın açmaya vakit bulamadığı mektubunda ise, bu korkunç silâhın in-

sanlara karşı kullanılmasını saklamak veriyordu. 6 Ağustos 1945 de, yani Hiroşima'da A Bombasının patlatılmasından hemen sonra, «Umarım ki, dinamiti çocukların eline vermedik diye bağırıyordu.» Bilindiği gibi, kuram olarak elili yıldır bilinen, özdek ile erk (madde ile enerji) arasındaki ilişkinin uygulanma olanağıydı bu mustu. Einstein, Hiroşima ve Nagasaki kıyımlarını izleyen yıllarda, gerçek bir barışsever olarak davranmıştır; ama gene de bu tarihsel mektubun ağır yükünü son günlerine değin taşımaktan kurtulamamıştır. O, bütün fizik bilgileri için bir giz olmayan kuramların, uygulama alanında, Almanya'nın daha çabuk davranacağını ve böylece bir amansız silâhın Hitler'in elinde, insanlığa neye malolacağını düşünüyordu, bunun sonucu olarak da önceliği demokrasi ilkelerine bağlı görünen bir ülkenin, Amerika'nın elde etmesini istiyordu. Sorunu bu açıdan açıklamaya, her fırsat düştüğünde dikkat etmişti Einstein. Ama bu, A Bombasının düşmesine basan ilk adam olmanın bulucunda yaratıldığı ağırlığı yenmeye yetti mi? Oyle görülüyor ki, hayır.

Einstein'ın çevresindeki bilgilerin iyi niyetleri, bu korkunç si-

lâhın kullanılmayarak, yalnızca bir tehdit aracı olmasını sağlama amaçlı. Tam tersine A bombası yapılmadan çok kısa bir süre sonra kullanıldı ve o günden bu yana, yirmi yıldır da, bütün insanlığı ağır tehdit altında tutan bir araç olmakta devam ediyor.

A.B.D.'nin ardından Sovyetler Birliğinin de kendi A bombasını yapmayı başarması, bir süre için bir denge sağladı. Ama sonradan bütün büyük ülkeler bir Atom yarışına katıldılar. Barış toplantılarının, «İlahsızlanma kararlarının. Cenevre, Moskova anlaşmalarının gölgesi altında, atmosferde, yer altında, deniz altında yeni denemelere girişildi. Her ülkenin de bu korkunç silâha sahip olmak istemi, büyük ülkeleri bir isteri kasırgası içine attı. Amerika ve Sovyet Rusya'nın ardından Fransa, çok yakınlarda da Çin, kendi Atom bombalarını yaratmayı başardılar. Evet, artık bir Atom Çağı'nın içindeyiz. Yüz milyonlarca insanın ahlak tehdidi altında bulunduğu, her gün açlık ve ilaçsızlıktan yüzbinlerce kişi ölen bir dünya, yeni ölüm araçları, A bombasını da geride bırakan bir güçte, birbirini ardı sıra, savaş sözlüğümüzü zenginleştirmektedir. Bu Atom Çağı ile birlikte bir de Atom korkusu başlamıştır. Bu ortak korku, eski masallardaki büyük canavarlar gibi yalnız bir kenti, bir ülke halkını değil, tüm yeryüzünü tehdit etmektedir.

Atom Çağı'nın başlaması, fizik biliminin evrimi gereği, hiç şüphesi: kaçınılmaz sonucuydu. Yeryüzünün dört bir yanındaki bilimlerin çalışmaları, bu alanda, aynı sonuca yönelmiş bulunuyordu. Bunda hiç kimse'nin şüphesi yoktur. Yalnız özdeğin gizlediği, bu, hemen hemen sonsuz gücünden, barış için, insanlara mutluluğu için yararlanmak olanağı varken, ne yazık ki, bu gücün ilk uygulanma alanı, savasta yüzbinlerce insanın kurban edilmeleri olmuştur. Bununla da kalmamış, gelecek kuşaklar üstünde, dolaylı bir zarar etki de gerçekleştirmiştir. Bilindiği gibi radyasyonların canlı organizmada en erken oldukları yer üreme organlarıdır.

Bütün bu olguların karşısında, bu silâhın yapılmasına doğrudan doğruya katılan bir bilginin iç acısını anlamıyor değilim. Ama bugün, bize bu iç-acısından söz edilmiyor: yalnız bilim adamının çaresizliğinden dem vuruluyor: «Eğer bugün bilim adamı sesini duvuramıyorsa; bu sesi olamadığından» deniliyor (Oppenheimer). Din silâhları «insanların bugünkü barışçı tutumları, biz bugün olduğumuz verden bir adım geriye, Atom Öncesi Çağına götürülecektir. Onun artık yapılabileceği tek şey, özdeğin bu sonsuz olanaklarından yararlanarak yaratılacak yeni uygarlığın, insanların mutluluğu için bir ortam yaratması konusundandır. Ama bugün, sesinin yankısız olduğunu, güçsüz bulunduğunu da bize kendisi söylemektedir. (Pek de gerçekten uzak değil bu!) Oyle görülüyor ki, bu yankısız, yeryü-

PAUL ELUARD

YALNIZLIĞA KARŞI

Bir yığın kara kuş gibi dans ediyorlardı, geçenin içinde
Yüreklere öylesine arı ki seçiliyordu
Hangileri erkek kız hangileri

Hepsinin omuzunda tüfekleri

Elele vermiş oynuyor eski yeni
İr türkü bir hürriyet türküsü çığırıyorlarda
Geceyi ısıtıp aydınlatıyordu türkükleri

Düşman uyumuştu

Yankılamıyordu hayat sevgileri durmadan
Ve sonsuz bir kumsal gibiydi gençlikleri
Denizin bütün yönlerden bütün öpücükleri
Taşıyıp getirdiği bir kimsal gibi

Pek azı içlerinden denizi biliyordu

Ama güzel yaşamak sınırsız bir gezidir
Yaşıyorlardı kendi aralarında güzel
ve kardeşleri için her yerdeki
Kardeşleriyle doluydu yüksek sesli düşleri

Övaya ve kumsala doğru inerken dağ
Düşlerine ve çığınca atışına benziyordu onların
El ellere doğru gidiyor gidiyordu
kaynak denize gider gibi.

Haziran 1949

Türkçesi: Atilâ Tokatlı

zünün basit yurttaşlarından gelen ses çok daha insancıl ama aynı derecede de yurtdışıdır. İşte, elimizdeki kitap bunun en sağlam kanıtı olarak beliriyor.

Hiroşima Üniversitesi eski rektörü Dr. Arata Osada, 1951 yılında, Hiroşima olayının üstünden den altı yıl geçtikten sonra, o günleri yaşayan çocuklardan, onların anlatmalarını istemiş. Eline geçen yazılardan seçtiklerini de bir kitapta toplamış. Bugün ülkemizde yayınlanan kitap, Atom Bombası Çocukları, işte bu kitaptan seçilmiş 25 yazının çevirisidir. Kitaba yazdığı önsözün başında, büyük barışsever Bertrand Russell, «Hem çok kıymetli hem de dayanılmazacak kadar acı bir kitap bu» diyor. 1945'in ağustosunda dört, beş, on, onbeş yaşında olan çocukların belleklerine çakılı kalmış korkunç görüntülerin orta-va konuluşu karşısında, kim daha savası; körüklemek, silâh ya-

rına devam etmek gücünü kendinde bulabilir? Gerçekte bunda direnenleri anlamak kolay değildir. Eğer gerçekten bu soruya verilebilecek mümkün, mantık kurallarını aşmayan bir cevap varsa, insan yaradılışından mutlak bir umutsuzluğa düşmemiz gerekir.

Eğer bu korkunç isteki «sorumluluğundan ötürü su kadar» üzüntü duymadığımızı söyleyen bir Truman değilseniz, açın okuyun bu kitabı. Bu, Doğu'dan çok yakın Doğu'dan gelen, ve anıları'la, ileri ama barbar tüm bir uygarlığın mahkûm eden çocuk seslerini dinleyin. Bir yağmur sonrasında ki kuş civıltıları değil orada karışacaklarınız; hepimizin, bütün insanlığın buluncuna indirilmiş birer ağır darbe: Atom Bombası Çocukları.

Atom Bombası Çocukları, Sol Yayınları, Ankara 1966, 90 s. 4 lira.

SİNEMA İLE ŞİİR

Luis Bunuel

Octavio PAZ dedi ki: «Zincire vurulmuş bir insanın gözlerini kapaması yeter, dünyayı havaya uçurmak için»; bu sözü biraz yorumlayıp uzatarak ben de sunu ekliyorum: Perdenin beyaz göz kapagının kendine özgü ışığını yansıtmak yetecektir, evreni hal-laç pamuğuna çevirmek için. Ama simdilik rahat uyuyabiliriz, çünkü sinema ışığı özenle ölçülü biçli ve zincirlidir. Geleneksel sanatlardan hiçbir, bulunduğu olanaklarla gerçekleştirmeleri arasında bunca büyük oransızlık göstermez. Çünkü sinema somut varlıklar ve nesnelere sunarak doğrudan doğruya işler seyirciye. Sinema seyirciyi sessizlik ve karanlık sayesinde «ruhsal barınağı» diyebileceğimiz durumdan çekip çıkarır, uzaklaştırır, bir başına kor; onu başka insanın anlatımlarından hepsinden daha iyi kendinden geçirebilir. Ama sinema, seyirciyi insanın anlatımlarından hepsinden daha iyi hayvanlaştırır da. Bugünkü sinema üretiminin büyük çoğunluğunun yaptığı da, yazık ki, başka bir iş değil: Perdeler, sinemanın içine yuvarlandığı «manevî ve zihni» boşluğu seriyor gözler önüne. Gerçekten de sinema, romana ve tiyatroya öykünmekle yetinmiyor, ancak bu ayrımla: sinemanın araçları ruhbilimi anlatmak için daha az zengindir; sinema, daha önce XIX. yüzyılın anlatılmaktan vurulduğu ve çağdas romanlarda sürüp giden aynı hikâyeleri baktıracaya değin tekrarlıyor.

Orta karar kültürlü bir kimse, en büyük filmlerde anlatılan konulardan birini kaçıran kitabı atardı elinden. Bununla birlikte, karanlık bir salonda rahatça kurulmuş, üzerinde handive göz-başılayıcı bir güç etkiliyen ışık ve devinme ile şaşkına dönmüş, hel ceken insan yüzleri ve her an değişen yerlerle çekime kanıtlanmış olan, perdeleri kaldırarak aydınlanacak bu aynı kimse aşşağının bayağısı gökünü filmleri seyrederek durur.

Türkçesi: Toman AKTÜREL

gorcki

UNLU YAZARIN SEÇME HİKÂVELERİ

soytarı

Çeviren: HASAN ALI EDİZ

500 KURUS

FEDERPE YAYINLARI

(YÖN — 037)

Kurtuluş Savaşının
6 ciltlik

gerçek hikâyesinin birincisi

«Kutsal isyan», çıktı.

Bütün

kitapçılarda bulunur.

Genel dağıtım yeri: May yayınları

Atasaray 109 CAĞALOĞLU Tel: 27.71.81

Sipariş üzerine ödemeli gönderilir...

KUTSAL İSYAN 1

HASAN İZZETTİN DİNAMO

KUTSAL İSYAN

MILLÎ KURTULUŞ SAVAŞININ GERÇEK HİKÂYESİ

MAY YAYINLARI - İSTANBUL

YENİ DERGİ

Yöneten: Memet FUAT

Şubat 1966: Fağst kurşunlarıyla öldürülen bir sair:

FEDERICO GARCIA LORCA ÖZEL SAYISI

J. L. Gili: «Federico Garcia Lorca», Roy Campanell: «İlk Şiirleri»; Edwin Honig: «Olgunluk Çağı Şiirleri»; Angel De; stio: «Lorca'nın Tiyatrosu»; «Lorca ile Konuşmalar»; Antonio «acha-do'nun Lorca'nın ölümü üzerine yazdığı şiir; Lorca'nın şiirlerinden ve desenlerinden seçmeler Ayrıca: Demir Özlü'nün Sabahat-tin Ali için bir yazısı. Ve Nazım Hikmet'in sekiz sayfalık bir uzun şiiri:

FAKİR BİR ŞİMAL KİLİSEİNDE
ŞEYTan İLE RAHİBİN MACERASI

Bulduğunuz yerde De Yayınlarını satan bir kitapçı yoksa
«Yeni Dergi» ye mutlaka sbone olunuz. Yıllık abonesi 32 lira.
DE YAYINEVİ, VİLAYET HAN, KAT 2, CAĞALOĞLU

(YÖN — 021)

İkinci Cumhuriyet Anayasası ne ölçüde başarı sağlamıştır ve Anayasasının geleceği ne olabilir?

Bu sorunun ilk kısmını cevaplandırmak güçtür. Zira aradan yeter zaman geçmiş değildir ve daha bir müddet süreceğe benzeyen intikal döneminde, demokratik amaçlarla olmakla beraber, Anayasa dışı ve hatta açıkça Anayasaya karşı faktörler, açık veya kapalı bir biçimde, Anayasasının işleyişini büyük ölçüde etkilemiştir. 1961 yılından beri dört koalisyon hükümetinin -özellikle ilk üçünün- kurulması ve sürdürülmesi mümkün olmuştur. (Bu arada belirtmek isteriz ki Üçüncü Koalisyon, gerçek anlamıyla bir koalisyon olmayıp, bağımsızlarla takviye edilmiş, Ordu tarafından desteklenen bir CHP hükümetiydi). Böylece parlamento çalışmalarının verimliliği, hiç değilse huzuru sağlanmıştır. Bu bakımdan sonucu tayin eden unsurlar, üniversite gençliği, devrimci basın ve özellikle Ordu tarafından temsil edilen zinde kuvvetlerin baskısı ve hatta doğrudan doğruya müdahalesi olmuştur. Karşı - devrim kuvvetlerinin büyük bir hassasiyet gösteren Ordu, çok güçlü ve gerçek bir baskı grubu rolü oynamıştır.

Ote yandan, Hükümet Başkanı İsmet İnönü, kuvvetli kişiliği ve efsaneleşmiş siyasî taktik ustalığı sayesinde, dört yıl boyunca, az veya çok başarıyla, askerî ve siyasî iktidar arasında irtibatı sağlamıştır. İnönü, çelişmeler, tahrikler, bölünmeler, yıpranmalar ve istraplar pahasına, nisbî bir istikrarı iyi kötü gerçekleştirmiştir. Bu sebeple, Anayasasının şimdiye kadar başarıyla ve tam olarak uygulandığını söylemek kolay değildir. Karşı - devrim hevesleri ve sosyo - ekonomik huzursuzluk var olduğu müddetçe durum değişimeyecek ve bu unsurlar, Anayasasının, hatta demokrasinin normal işleyişini engelleyeceklerdir.

Anayasasının geleceği ile ilgili sorunun ikinci kısmına gelince, bunu cevaplandırmak daha az güç değildir. Zira cevap, İkinci Cumhuriyet Türkiyesinin daha derin ve devamlı meselelerine dokunmaktadır. Belirtmek gerekir ki, Anayasa ve toplumun bareket halindeki gerçeği arasında her ülkede ve her çağda görülen ahensizlik, Türkiye'de özellikle çarpıcıdır. Bunun içindir ki, yarım yüzyılı aşan bir süredir, bütün rejim buhranları, geniş ölçüde, hukuk ve gerçekler arasındaki çatışmaların sonucudur.

İkinci Dünya Savaşından sonra, yeni çatışma ve buhran faktörleri, başka yerlerde olduğu gibi Türkiye'de de görülmüştür. Türkiyenin bugünkü meselelerinin karmaşıklığı bu yüzden, ideolojik, politik ve sosyo - ekonomik alanlarda ortaya çıkan bu meseleler, hem güçlük, hem de limit kavnağıdır (...)

Politik alanda, ciddi mesele, yürütme organının için için işleyen istikrarsızlığı, daha doğrusu otorite noksanıdır. Otorite noksanı, köklü reform ihtiyacı ve baskısı ile birleşince, zaman zaman güçlü, hatta otoriter bir rejim özlemini yaratabilmektedir. Bazı çevrelere göre, ancak böyle bir rejim, ekonomik kalkınmayı gerçekleştirebilir ve ihtilâlin eserini tamamlavabilir. İhtilâlin amaçlarına ulaşmadığı kanısı, bu özlemi daha da şiddetlendirmektedir. Hatta ihtilâlin sadece amaçlarına ulaşmama ile kalmayıp ihanete uğradığı da -haksız sayılmıyacak nedenlerle- ileri sürülmektedir. Gerçekten zamanın acı istihzası olarak, ihtilâlin mahkûm ettiği her şey, veniden canlanmış ve itibar kazanmıştır. Halbuki feragat ve cesaretle ihtilâli gerçekleştirenler, ihtilâlden vana bulduklarını söyleyen ve onu resmen temsil edenlerden gelmesi dolayısıyla daha da üzücü olan garip bir tutumla, mahkûm edilmişler, tasfiyeye uğramışlar ve çeşitli hücumlara muhatap olmuşlardır.

Bize göre, sözünü ettiğiniz otorite noksanlığı, bir yandan ekonomik bozukluklar ile ideolojik çatışmaların, öte yandan da nisbî temsil ve onun yarattığı parti çokluğunun sonucudur. Türkiye'de, çok sayıda partinin varlığı, gerçek bir strüktürel zorunluluğu ve ciddi

ANAYASANIN GELECEĞİ

Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı

Prof. Kubalı, 30 Nisan 1965 günü Fransız Mukayeseli Hukuk Merkezinde «İkinci Türk Cumhuriyeti Anayasasının Temel Özellikleri» konusunda bir konferans vermiştir. Milletlerarası Mukayeseli Hukuk Dergisinde yayınlanan bu konferansın, sonuç kısmından yaptığımız bir çevirinin önemli pasajlarını okuyucularımıza iletiyoruz:

di bir doktriner farklılaşmayı yansıtmakta değildir. Hiç değilse bugünkü durumla, parti çokluğu, parlamento ve hükümet planında, daha çok politik ihtirasların hükmettiği sun'î bölünmelere ve her türlü samimiyet ve hayatiyetten yoksun koalisyonların teşekkülüne yol açmaktadır. Fakat belirtmek gerekir ki, İnönü'ye ve partisine karşı kurulan mevcut koalisyon, siyasî fırsatçılığın tam bir örneği olmakla beraber, ötekilerden daha çok politik samimiyete, hiç değilse daha çok ideolojik tutarlılığa sahiptir. Zira koalisyondaki dört parti, muhafazakâr bir cephe teşkil etmektedir.

1908'den 1961 yılına kadar uygulanan çoğunluk sisteminin, tek parti diktatörlüğünü, ya da ihtilâle son bulan dönemde yanlış ve aldatıcı millî irade kavramını en demagojik biçimde istismar eden parlamento çoğunluğunu kuvvetle hatırlattığını bilmekteyim. İkinci

Cumhuriyet, bu tip sülistimalleri önlemek için, başka teminat müesseseleriyle birlikte, nisbî temsil sisteminin kabulünü zorunlu saymıştır. Fakat benim başından beri taraftar bulunduğum çoğunluk sistemine dönmek yerine, 17 Nisan 1964 kanunu ile, nisbî temsil Senatoya da teşmil edilmiş ve 13 Şubat 1965 kanunu ile, Sonbahar seçimlerini kazanacağına benzeyen Adalet Partisinin çok büyük bir çoğunluk sağlamasını önlemek için millî bakiye sistemiyle takviye olunmuştur.

Bu siyasî fırsatçılık, esasen mevcut olan otorite noksanlığı faktörlerini ağırlaştırmak hususunda tereddüt göstermemiştir. Halbuki Türkiye, her zaman fazla, güçlü ve istikrarlı hükümetlere muhtaçtır. Fakat yine de, politikacıların kapris ve ihtiraslarından daha güçlü olan sosyolojik determinizm, seçmenleri, iki hâkim parti etrafında

kutuplaşmaya itmektedir. Zira Türk halkının lideri tapma alışkanlığı -ki Prof. Maurice Duverger'in deyişiyle «dolaylı-mediatise» demokrasiden hoşlanmaktadır-, muhafazacılık ve radikalizm arasındaki geleneksel ve dolayısıyla devamlı ideolojik bölünmesi, iktidardan yana veya ona karşı olma biçimindeki tabii eğilimi ve nihayet mutedil tutumu, Türkiye'de iki partili sistem lehine işlemektedir. Böylece halen Büyük Millet Meclisinde bulunan beş parti arasında iki büyük partiden biri olan Adalet Partisi, ekonomik liberalizmi ve muhafazacılığı temsil etmektedir. Öteki büyük parti CHP ise, ilerici radikalizmi ve belki de hayli kaypak sosyalizan bir eğilimle karma ekonomiyi savunma yolundadır. Fakat bu partinin, genç üyelerinin ve ülkenin özelemlerini daha iyi cevaplandırmak amacıyla daha sola kaymaya zorlanması, ya da mevcut gelişmenin gösterdiği gibi olduğu üzere, bir samimiyet ve kararlılıkla antimarksist bir sosyalizmden yana, ötekisi ise muhafazakâr olan iki hâkim parti arasında aracı bir rol oynamayı kabullenmesi mümkündür.

Nihayet sosyo - ekonomik alanda, özellikle ihtilâlden beri, halk kütellerinin, inkâr götürmez biçimde kötü olan ekonomik ve sosyal gerçeklerin bilincine varmaya başlamasına ve baskı gruplarının kendilerini gittikçe daha güçlü şekilde hissettirmelerine yol açan, yapısı daha belirli yeni bir toplumun teşekkülünü müşahade etmekteyiz. Tam bir dönüşüm halinde olan bu yeni toplumda, biçimsel hak ve özgürlükleri ve tamamen politik denge oyunları ile klâsik demokrasi kurumlarının, halkın yeni özelemlerini ve yeni ihtiyaçlarını karşılayabileceğine artık inanılmamaktadır. Bu durum, seçkinleri kuvvetle etkilemektedir.

Böylece, Prof. Burdeau'nun deyişiyle, yönetilen demokrasi, hayli eskimiş olmakla beraber, gelişmesini tamamlamadan önce, Türkiye'de sosyal ya da yöneten demokrasi «yerleşmiş insanlar»ıyla birlikte teşekkül halindedir. Başka bir deyişle, Türkiye'de de, George Vade'in deyişiyle, yöneticiler arasındaki monolog, yerini yönetenler ve yöneticiler arasındaki diyaloga bırakmak üzeredir.

Fakat bu çok ümitli ve yeni Anayasasının ruhuna uygun değişime rağmen, bilimsel dürüstlük, bizi, Türk demokrasisinin aşmak zorunda bulunduğu hayli ciddi güçlüklerin varlığını kabule zorlamaktadır. Kısım demokrasie özgül olan bu güçlükler, topluca, ideolojik çatışmalar ile az gelişmişliğin rahatsızlıklarından ileri gelmektedir. Çok hızlı bir nüfus artışı, az gelişmişlik durumuna psikolojik, kültürel, sosyal, teknik, ekonomik, mali ve politik alanlardaki bilinen ciddi çelişmeleriyle vehamet kazanmaktadır.

İkinci Cumhuriyet Anayasasının akıbeti ve hatta belki de Türk Demokrasisinin geleceği, bu ciddi ve sayısız meselelerin çözülmesine bağlıdır.

Bununla beraber, gelecek için hiç bir şekilde kötümser değilim. Yakın gelecek, hiç değilse çok yakın gelecek için iyimserim. Aksi, kendimle çelişmeye düşmek olacaktır. Zira -sayısız ke ve bunun delillerini veren- Türk halkının hayatiyetine, intibak etme ve ilerleme kabiliyetine, özgürlük, adalet ve fazilet aşkına samimiyetle inanmaktayım ve demokrasi yolunda şimdiye kadar alınmış olan mesafeyi görmekteyim.

Bununla beraber, halkı yönetmek gibi büyük bir sorumluluk yüklenen politikacıların, onun saf itimatına bir ke-re daha ihanetten ve memleketin özlemini çektiği demokrasiyi dejeneretmekten kaçınmaları ve yönetme imtina zına sahip buldukları halka lâyik çıkmaları temennisinde bulunmaktan kendimi alamıyacağım. Başkan Wilson'un dediği gibi, «Her hükümet, insanların hükümetidir. İyi müesseseler, adaletle göre halkları ceditme yardımcı olurlar, fakat iyi ve adil hükümetleri sağlamaya yeterli değildirler». Bu söz, nüfusunun büyük kısmı henüz okuma - yazma bilmeyen Türkiye gibi bir ülke için özellikle doğrudur.

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

**BASIN
İLAN KURUMU**

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi : BASINKURUMU